

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABtN)

Vastgesteld door het algemeen bestuur in zijn vergadering van 5 maart 2026

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 Organisatie van Huisarts & Pensioen	4
1.2 Organisatie van Huisarts & Pensioen op hoofdlijnen	4
1.3 Interne beheersing en integrale bedrijfsvoering	9
2 Klantbediening	11
2.1 De deelnemer centraal	11
2.2 Langetermijndoelstellingen	11
2.3 Partner bij financiële planning	11
2.4 Zorgplicht	11
2.5 Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)	12
3. De pensioenregeling	13
3.1 Wettelijk kader van de pensioenregeling	13
3.2 Kenmerken van de regeling	13
3.3 De hoogte van de premie	19
3.4 Keuzemogelijkheden van de pensioenregeling	23
3.5 Gevolgen van scheiding voor het ouderdomspensioen en het partnerpensioen	25
4. Financiële opzet	26
4.1 Inleiding	26
4.2 Technische voorziening voor risico fonds	27
4.3 Waarderingsgrondslagen	28
4.4 Technische voorziening voor risico deelnemers	29
4.4.1. Resultaatdeling variabele uitkeringscollectief behorend bij CVP	30
4.5 Premie	30
4.6 Financiële positie	34
4.7 Inkoopbeleid	36
4.8 Keuzemogelijkheden	38
4.9 Beleid individuele waardeoverdrachten	39
4.10 Beleid verevening	39
4.11 Herverzekering	39
4.12 Systematiek vaststelling parameters	39
4.13 Risicobereidheidsverklaring en risicohouding	40
4.14 Financiële sturingsmiddelen	46
4.15 Kasstromen pensioenverplichtingen	49

5. Vermogensbeheer	50
5.1 Uitgangspunten balansbeheer en beleggingen	50
5.2 Strategisch beleid premiereregeling	53
5.3 Strategisch beleid stabiel uitkeringscollectief	54
5.4 Portefeuille constructie	57
5.5 Governance.....	59
5.6 Implementatie	59
5.7 Resultaat en verantwoording	65
5.8 Evaluaties.....	66
6. Risicomanagement	67
6.1 Integraal risicomanagement	67
6.2 Interne organisatie	68
6.3 Generieke risicomanagementaanpak: proactief versus reactief	69
6.4 Risicomanagement: strategie en methodieken.....	70
6.5 Eigenrisicobeoordeling (ERB).....	77
6.6 Rapportage, monitoring en evaluatie.....	78
Bijlage 1 - Verklaring inzake de beleggingsbeginselen	80
Bijlage 2 - Financieel crisisplan	87
Bijlage 3 - Pensioenfonds-specifieke ervaringssterfte	91
Bijlage 4 – Pensioenfonds-specifieke partnerfrequenties	92
Bijlage 5 – Overzicht beleidsdocumenten en regelingen	93
Bijlage 6 – Lijst met afkortingen	94
Bijlage 7 – Addendum toeslag-AMvB en transitie-FTK	95
Bijlage 8 – Waarderingsgrondslagen	97
Bijlage 9 - Overzicht risicotaxonomie	99

1. Inleiding

Binnen Huisarts & Pensioen zorgen we voor een goed pensioen voor huisartsen. Huisarts & Pensioen bestaat uit een vereniging en een pensioenfonds. Deze ABtN heeft betrekking op het pensioenfonds.

Stichting Pensioenfonds voor Huisartsen (SPH) is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). Uit deze wet vloeit de verplichting voort om een actuariële en bedrijfstechnische nota (ABtN) op te stellen. De ABtN is het bedrijfsplan van een pensioenfonds. Het laat zien op basis van welke criteria het (financieel) beleid van het fonds wordt gevoerd. De ABtN is een belangrijke informatiebron voor De Nederlandsche Bank (DNB) bij de uitoefening van het toezicht.

1.1 Organisatie van Huisarts & Pensioen

Stichting Pensioenfonds voor Huisartsen (SPH) is opgericht in 1973 en realiseert als verplicht gesteld beroepspensioenfonds pensioen voor huisartsen. Het pensioenfonds besteedt de uitvoering van het vermogens- en pensioenbeheer uit.

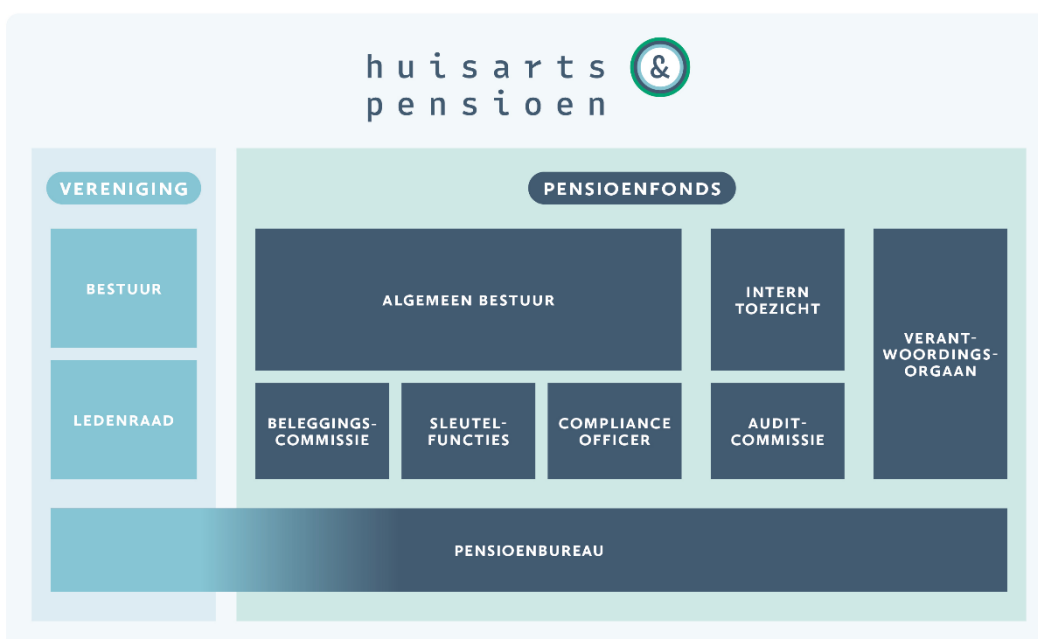
Het fonds kent de volgende categorieën deelnemers:

- vrijgevestigd huisartsen
- huisartsen in dienstverband (sinds 1 januari 2007)
- waarnemend huisartsen (sinds 1 januari 2009)
- huisartsen in opleiding (sinds 1 januari 2021)

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de organisatie van het pensioenfonds. Paragraaf 1.2 belicht de verschillende organen binnen en buiten het fonds en de wijze van toezicht. In paragraaf 1.3 staan de interne beheersing en integere bedrijfsvoering centraal.

1.2 Organisatie van Huisarts & Pensioen op hoofdlijnen

Schematisch is Huisarts & Pensioen als volgt georganiseerd:

Hierna volgt een toelichting op de afzonderlijke onderdelen.

Vereniging

De Beroepspensioenvereniging Huisartsen (BPV) is een sinds 2006 wettelijk verplicht ingestelde vereniging. De vereniging vertegenwoordigt de beroepsgroep huisartsen waarvoor de pensioenregeling volgens de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) in stand wordt gehouden. De vereniging behartigt de belangen van de leden en buitengewone leden (gepensioneerden en gewezen deelnemers) die als deelnemer of gewezen deelnemer zijn aangesloten bij Huisarts & Pensioen. Om deze regeling verplicht te kunnen stellen, moet minimaal 60% van de deelnemers lid zijn van de vereniging. In 2025 heeft de vereniging op verzoek van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aangetoond dat met een score van 78% nog ruimschoots sprake is van voldoende representativiteit.

De vereniging bepaalt de inhoud van de pensioenregeling en geeft het pensioenfonds de opdracht deze uit te voeren. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst.

De ledenraad is het hoogste orgaan binnen de vereniging en bestaat uit 28 afgevaardigden. De ledenraad heeft als belangrijkste taken:

- het aanvragen, wijzigen of laten intrekken van de verplichtstelling van de pensioenregeling
- het verkiezen van bestuursleden van het pensioenfonds
- het aangaan en eventueel wijzigen van de uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds
- het geven van gevraagd of ongevraagd advies aan het bestuur van het pensioenfonds

De afgevaardigden van de vereniging zijn verdeeld in twee clusters. Het betreft enerzijds een cluster voor de actieve huisartsen (vrijgevestigde huisartsen, huisartsen in dienstverband, waarnemend huisartsen en huisartsen in opleiding) en anderzijds een cluster voor de gepensioneerden en gewezen deelnemers.

Algemeen bestuur

Het algemeen bestuur van het pensioenfonds bestaat uit drie uitvoerende bestuurders, ten minste drie en ten hoogste vier niet uitvoerende bestuurders en een voorzitter. Het algemeen bestuur stelt het beleid vast en is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer van het fonds. Bestuurders wordt verkozen door de ledenraad van de vereniging en benoemd door het algemeen bestuur na goedkeuring van De Nederlandsche Bank (DNB).

De *uitvoerende bestuurders* zijn naast hun strategische taak in het algemeen bestuur belast met en verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid van het fonds en de aansturing van het pensioenbureau. Daarbij is onderstaande taakverdeling van kracht.

	Uitvoerende bestuurders		
	Beleggingen en duurzaamheid	Klantbediening	IT, uitbesteding en risicomanagement
Algemeen	Voorzitter UB Cultuur & HR Bestuursondersteuning	Stakeholdermanagement	Projecten (werkwijze) Huisvesting
Inhoudelijk	Beleggingen Duurzaamheid Balansmanagement	Pensioenbeheer Communicatie Financiële planning	IT & uitbesteding Risk & compliance Finance & control

Voor onderwerpen waarvan niet duidelijk is bij welke uitvoerende bestuurder deze thuishoren, is de voorzitter van de uitvoerende bestuurders het eerste aanspreekpunt.

Intern toezicht

De *niet uitvoerende bestuurders* oefenen naast hun strategische taak in het algemeen bestuur het intern toezicht uit. Dit toezicht heeft onder meer betrekking op:

- het beleid van het algemeen bestuur;
- de algemene gang van zaken bij het fonds;
- een adequate risicobeheersing;
- het beleggingsbeleid;
- de financiële informatieverschaffing door het fonds;
- de evenwichtige belangenafweging;
- de taakuitoefening door bestuurders.

Commissies

Het pensioenfonds kent twee commissies: de beleggingscommissie en de auditcommissie. De beleggingscommissie ondersteunt het uitvoerend bestuurslid dat is belast met beleggingen en duurzaamheid bij de uitvoering van het beleggingsbeleid en het adviseren over strategische beleggingsvraagstukken. De beleggingscommissie bestaat uit het uitvoerend bestuurslid belast met beleggingen en twee externe leden, naar wens aangevuld met specialisten uit het pensioenbureau. De auditcommissie ondersteunt en adviseert de niet uitvoerende bestuurders bij het uitvoeren van hun toezichttaak. De leden van auditcommissie zijn externe deskundigen met ruime professionele toezichtervaring.

Sleutelfuncties

Conform wetgeving kent het fonds drie sleutelfuncties: actuariel, risicobeheer en interne audit.

Actuariel

De sleutelfunctie actuariel ziet toe op de berekening van de technische voorzieningen en premiestelling van het fonds. De taken bestaan onder andere uit het beoordelen van methodieken en modellen, de coördinatie en toezicht op de berekening van de technische voorzieningen, advies over de adequaatheid van verzekeringsregelingen en het bijdragen aan doeltreffende toepassing van het risicobeheersysteem.

Voor deze sleutelfunctie wordt onderscheid gemaakt tussen de sleutelfunctiehouder en de sleutelfunctievervuller. De sleutelfunctiehouder rapporteert periodiek over bovenstaande taken inclusief materiële bevindingen en aanbevelingen aan het bestuur. De sleutelfunctiehouder wordt hierin gefaciliteerd door de vervuller. Beide rollen zijn extern belegd.

Risicobeheer

De sleutelfunctie risicobeheer is verantwoordelijk voor de beoordeling van, monitoring van en rapportages over het risicobeheersysteem. Ook heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer.

Voor deze sleutelfunctie wordt onderscheid gemaakt tussen de sleutelfunctiehouder en de sleutelfunctievervuller. De sleutelfunctiehouder rapporteert periodiek over bovenstaande taken inclusief materiële bevindingen en aanbevelingen aan het algemeen bestuur. De sleutelfunctiehouder wordt hierin gefaciliteerd door de vervuller. Beide rollen zijn extern belegd.

Interne audit

De sleutelfunctie interne audit is verantwoordelijk voor het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering. De functie helpt het pensioenfonds zijn doelstellingen te realiseren door de doelmatigheid van de processen van governance, risicomangement en beheersing te evalueren en te verbeteren middels audits. Voor deze sleutelfunctie wordt onderscheid gemaakt tussen de sleutelfunctiehouder en de sleutelfunctievervuller. De sleutelfunctiehouder rapporteert materiële bevindingen en

aanbevelingen aan het bestuur. De sleutelfunctiehouder interne audit wordt hierin gefaciliteerd door de vervuller. Beide rollen zijn extern belegd.

De sleutelfunctiehouders rapporteren aan het algemeen bestuur en hebben een escalatielijnen naar de voorzitter.

Compliance officer

De compliance officer is specifiek aangesteld en benoemd om toezicht te houden op de naleving van wet- en regelgeving binnen de organisatie, alsmede het beheren van compliancerisicos en optreden als vertrouwenspersoon.

Verantwoordingsorgaan

Op grond van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) heeft het pensioenfonds een verantwoordingsorgaan (VO) ingesteld. De leden zijn afkomstig uit de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Zij worden door het algemeen bestuur benoemd. De (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn getalsmatig evenredig vertegenwoordigd.

Het VO bestaat uit zes vertegenwoordigers van de (gewezen) deelnemers, drie vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden en een onafhankelijk voorzitter. De leden zijn op basis van deskundigheid en ervaring verdeeld over drie commissies, te weten de commissies: (i) Financiën, (ii) Communicatie en uitbesteding, (iii) Governance en algemeen beleid. Het lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan is niet verenigbaar met enige andere functie binnen het fonds.

Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over:

- het handelen van het algemeen bestuur aan de hand van het (concept) jaarverslag, de (concept) jaarrekening en eventuele andere relevante informatie, waaronder de bevindingen van het niet uitvoerend bestuur
- het door het algemeen bestuur gevoerde beleid over het betreffende kalenderjaar
- de beleidskeuzes die betrekking hebben op de lange(re) termijn.

Daarnaast adviseert het verantwoordingsorgaan het algemeen bestuur, gevraagd of uit eigen beweging, over:

- het beleid inzake beloningen
- het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan
- de vorm en inrichting van het intern toezicht
- de profielschets voor de niet uitvoerende bestuurders
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid
- gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen door het pensioenfonds of overname van verplichtingen door het pensioenfonds
- het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst
- het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm
- een wijziging van een van de bepalingen van de artikelen 7.6 tot en met artikel 7.21 van de statuten
- de voorgenomen collectieve waardeoverdracht met inbegrip van het aanwenden van het vermogen van het fonds bij de collectieve waardeoverdracht

Pensioenbureau

Het pensioenbureau ondersteunt de uitvoerende bestuurders bij de feitelijke uitvoering van de pensioenregeling en van de besluiten van het algemeen bestuur. Daaronder vallen:

- de beleidsontwikkeling en beleidsvoorbereiding van het bestuur
- de procesinrichting en procesgang voor de besluitvorming binnen het Fonds

- de mandatering respectievelijk monitoring van uitbesteding aan de uitvoeringsorganisaties
- de organisatie en monitoring van het risicomanagement, compliance en bestuursondersteuning
- de rapportage over de uitvoering van de bestuursbesluiten aan het algemeen bestuur
- de organisatie en ondersteuning van de commissies
- de organisatie en ondersteuning van het verantwoordingsorgaan
- ondersteuning van de vereniging en de ledenraad

Binnen het pensioenbureau is ook de rol belegd van functionaris gegevensbescherming (FG). Deze heeft als taak de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming te monitoren.

Externe uitvoering

Het pensioenfonds heeft de uitvoering van de beroepspensioenregeling en het coördinerend vermogensbeheer uitbesteed aan uitvoeringsorganisaties. Achmea Pensioenservices (APS) verzorgt het pensioenbeheer. Het coördinerend vermogensbeheer is uitbesteed aan Achmea Investment Management (AIM). De custodian service is belegd bij JP Morgan.

Het pensioenfonds is de opdrachtgever van APS en AIM en specificeert de opdrachten in Service Level Agreements (SLA's). Hierin zijn de afspraken vastgelegd en de prestatie-indicatoren gespecificeerd. De uitbestedingspartijen worden periodiek gemonitord en geëvalueerd. Daarnaast specificeert het pensioenfonds opdrachten aan de uitvoeringsorganisaties ook tussentijds in bestuursbesluiten. Voor de custodian geldt dat de oversight-rol is belegd bij AIM, dat monitoring op afstand plaatsvindt en dat deze elke vijf jaar wordt geëvalueerd.

In hun kwartaalrapportages gaan de uitvoeringsorganisaties in op de activiteiten die ze hebben ondernomen en leggen ze uit in hoeverre de SLA- afspraken zijn nagekomen. De uitvoeringsorganisaties leveren jaarlijks een ISAE 3402-verklaring of een soortgelijke externe validatie aan. De ISAE 3402-verklaringen worden beoordeeld op scope, opzet en werking en besproken met de uitvoeringsorganisatie. ISAE 3402-verklaringen van externe vermogensbeheerders worden beoordeeld door de coördinerend vermogensbeheerder in het kader van de managermonitoring.

In het kader van beleidsontwikkeling vindt regelmatig informatie-uitwisseling plaats en wordt samengewerkt met de uitvoeringsorganisaties en het pensioenbureau.

Externe accountant

Het algemeen bestuur van het fonds benoemt de externe accountant. In 2015 is accountantskantoor Deloitte (de heer J. Penon, sinds boekjaar 2022) aangesteld als externe accountant.

Certificerend actuaris

Het algemeen bestuur van het fonds benoemt de certificerend actuaris. In 2016 is Milliman Pensioenen (de heer A. Hordijk, sinds boekjaar 2024) aangesteld als certificerend actuaris.

Overige externe adviseurs

In aanvulling op het bovenstaande maakt het pensioenfonds waar nodig gebruik van externe adviseurs en projectmanagers. Afhankelijk van het onderwerp wordt een geschikte adviseur of projectmanager geselecteerd.

Extern toezicht

De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) houden extern toezicht op het fonds. DNB houdt prudentieel toezicht. Het is gericht op de soliditeit van financiële

ondernemingen en op het bijdragen aan de stabiliteit van de financiële sector. DNB beoordeelt ook de geschiktheid van bestuurders, zowel individueel als collectief, voordat zij worden benoemd.

De AFM ziet als gedragstoezichthouder toe op een eerlijke en efficiënte werking van de kapitaalmarkten en op een eerlijke en transparante financiële dienstverlening. Bij pensioenfondsen richt de AFM zich voornamelijk op de communicatie tussen het pensioenfonds en zijn deelnemers.

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) is de toezichthouder op de privacywetgeving, en houdt toezicht op een zorgvuldig gebruik van persoonsgegevens.

Aansluitingen

Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie, de overkoepelende belangenbehartiger van Nederlandse pensioenfondsen.

Leden van de Pensioenfederatie ontmoeten elkaar ook in zogenoemde kringen. Kringen bestaan veelal uit vertegenwoordigers van fondsen uit eenzelfde sector of met een vergelijkbare positie. Wij participeren in de Kring van Beroepspensioenfondsen. Naast onderlinge informatie-uitwisseling worden relevante ontwikkelingen op het gebied van pensioenen besproken.

1.3 Interne beheersing en integere bedrijfsvoering

Interne beheersing

Om de interne beheersing te waarborgen, heeft het pensioenfonds een handboek Administratieve Organisatie en Interne Beheersing (AO/IB) opgesteld. Dit handboek beschrijft de gegevensverwerkende processen en de interne beheersmaatregelen van het pensioenfonds. Ook de beheersing van financiële risico's staan hierin beschreven. De beschrijving van de uitvoeringsorganisaties gaat ook in op de beheersmaatregelen die zijn getroffen om de risico's van uitbesteding te beheersen.

Aan het opstellen van het handboek is een risicoanalyse voorafgegaan zodat beheersmaatregelen goed aansluiten bij de gelopen risico's. Hierbij maakt het pensioenfonds, conform het integraal risicomanagementbeleid, gebruik van de COSO-methodiek. De werking van de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle worden vastgesteld door het pensioenbureau en getoetst door de externe accountant. Van de controlewerkzaamheden brengt de externe accountant jaarlijks verslag uit aan het bestuur.

Integriteitsbeleid

Om de integere bedrijfsvoering te waarborgen, heeft het pensioenfonds compliancebeleid vastgesteld en een compliance officer benoemd. Het integriteitsbeleid, de gedragscode, de regeling voor klokkenluiders en de incidentenregeling vormen gezamenlijk het compliancebeleid.

Het doel van de gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen van belanghebbenden in het pensioenfonds door gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. De gedragscode kent daartoe algemene gedragsregels voor verbonden personen en aanvullende gedragsregels voor insiders.

De gedragscode bevordert de transparantie rond gedragsregels en maakt alle bij het pensioenfonds betrokken personen duidelijk wat wel en niet is geoorloofd, ook voor de bescherming van hun eigen belangen. De gedragscode draagt bij aan het integer functioneren van het pensioenfonds ten behoeve van alle belanghebbenden en aan het behoud van de reputatie van het fonds.

Om te borgen dat het pensioenfonds een integere bedrijfsvoering heeft, is een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) gemaakt, die periodiek wordt herzien. Deze integriteitsrisicoanalyse richt zich op de risico's van niet-integer gedrag van het pensioenfonds (Verbonden Personen) en om niet-integer gedrag van derden (klanten, leveranciers, adviseurs) dat aan het pensioenfonds kan worden toegerekend of waarbij het fonds een strafbare rol speelt. Onderdeel van de SIRA is een Integriteitsrisico-bereidheidsverklaring. Deze verklaring luidt als volgt: Bestuursleden bedenken vooraf of een handeling of besluit al dan niet indruist tegen hetgeen in het maatschappelijk verkeer betamelijk is. De verklaring is in de SIRA verder uitgewerkt voor kapitaalmanagement, regeling en uitvoering, reputatie en besturing.

Informatiemanagement

Datamanagement en IT is in toenemende mate van belang voor het pensioenfonds. Ook wet- en regelgeving zoals DORA stelt op dit gebied eisen aan het fonds. Het pensioenfonds heeft in beleid vastgelegd hoe de informatievoorziening voor het pensioenfonds zodanig is ingericht, dat de missie en visie van het pensioenfonds maximaal worden gefaciliteerd. Het beleid is ondersteunend aan het communicatiebeleid, de klantbediening en het operationeel risicobeleid van het pensioenfonds.

2 Klantbediening

2.1 De deelnemer centraal

Het pensioenfonds stelt in zijn communicatie de behoeften, wensen en belangen van zijn deelnemers centraal. De deelnemers ontvangen communicatie op maat, dus zo veel mogelijk gepersonaliseerd en afgestemd op de eigen situatie. Er wordt gesegmenteerd op type huisarts en leeftijd; het pensioenfonds heeft de ambitie dit verder te verfijnen. Het fonds helpt de deelnemer informatie te duiden (wat betekent dit voor mij?) en biedt deelnemers handelingsperspectief (wat moet of kan ik doen met deze informatie?). Deelnemers worden zo gestimuleerd om in actie te komen voor hun pensioen.

De doelgroep van het pensioenfonds heeft de afgelopen jaren een belangrijke verandering ondergaan. Traditioneel was de huisarts een man met een eigen praktijk die fulltime werkte. Momenteel zijn de meeste huisartsen vrouw, werkt men vaker en langer als waarnemer en werken steeds meer huisartsen in deeltijd. Deze beweging zet de komende jaren verder door, aangezien op dit moment zo'n 90% op de huisartsopleiding vrouw is. Hier past het pensioenfonds zijn communicatie op aan.

2.2 Langetermijndoelstellingen

In het communicatiebeleidsplan 2024-2026 beschrijft het pensioenfonds de communicatiestrategie voor de komende jaren. Met onze communicatiestrategie wil het pensioenfonds het vertrouwen van deelnemers in het pensioenfonds versterken en deelnemers activeren. Het pensioenfonds heeft *Vertrouwen* en *Pensioen-actiebereidheid* als strategische communicatiethema's benoemd. Daarbij zijn meetbare doelstellingen geformuleerd. Het pensioenfonds meet periodiek de voortgang, onder andere door middel van deelnemersonderzoeken.

2.3 Partner bij financiële planning

Het pensioenfonds wil voor zijn deelnemers een partner op het gebied van financiële planning zijn. Het fonds voelt zich mede verantwoordelijk voor de bredere financiële planning van de deelnemer, omdat deelnemers vaak hun hele werkzame leven deelnemen aan de pensioenregeling van het fonds. Ook zijn de inkomens relatief hoog, waardoor het voorkomen van een (te grote) inkomensachteruitgang na pensionering vraagt om een actieve rol van deelnemers. Het pensioenfonds helpt zijn deelnemers bij het beantwoorden van de drie belangrijkste vragen: Wat krijg ik als ik met pensioen ga? Is dat voldoende voor mij? En wat kan ik doen als dat niet het geval is? De dienstverlening van het pensioenfonds op dit gebied is zowel digitaal (Mijn Pensioen) als persoonlijk, in de vorm van presentaties en de mogelijkheid om in gesprek te gaan met een onafhankelijk financieel planner.

2.4 Zorgplicht

Het pensioenfonds ziet communicatie en hulp bij financiële planning, zoals hiervoor benoemd, als middelen om aan zijn zorgplicht te voldoen. Bij het vertrouwen dat huisartsen in het pensioenfonds stellen, hoort de verantwoordelijkheid om hen adequaat te informeren en te begeleiden bij het maken van keuzes. De zorgplicht omvat ook het begeleiden van onze deelnemers bij hun, voorlopige en definitieve, keuze tussen een *stabiele of variabele uitkering*. Ook begeleidt het pensioenfonds deelnemers - zodra dat relevant wordt - bij hun keuze voor een bedrag ineens. Het belang van goede keuzebegeleiding blijft toenemen, ook wanneer er meer keuzevrijheid wat betreft premie en/of beleggingsrisico's in de nieuwe pensioenregeling komt. Het pensioenfonds besteedt

daarom veel aandacht aan digitale en persoonlijke keuzebegeleiding en heeft hiervoor een beleid keuzebegeleiding opgesteld.

2.5 Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Voor de dienstverlening door de financieel planners van het pensioenfonds wordt expliciet toestemming aan de betrokkenen gevraagd voor het gebruik van persoonsgegevens.

De Functionaris Gegevensbescherming ziet erop toe dat persoonsgegevens veilig zijn en blijven. Bij eventuele incidenten worden passende maatregelen getroffen.

3. De pensioenregeling

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting van de pensioenregeling van het pensioenfonds beschreven, waaronder de verplichtstelling en de verschillende pensioensoorten. De volledige pensioenregeling is opgenomen in het pensioenreglement. Verder staan in dit hoofdstuk de opbouw van het pensioenkapitaal en de keuzemogelijkheden van de regeling centraal. Tot slot wordt ingegaan op de consequenties van een scheiding voor het ouderdomspensioen en het partnerpensioen.

3.1 Wettelijk kader van de pensioenregeling

Op het pensioenfonds is de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) van toepassing. Deze wet bepaalt de wijze waarop een verplichte pensioenregeling voor beroepsgenoten tot stand komt en aan welke eisen deze moet voldoen. Beroepsgenoten zijn daarbij natuurlijke personen die deel uitmaken van een bepaalde beroepsgroep.

Volgens de Wvb is een beroepspensioenregeling alleen verplicht als er voldoende draagvlak is bij de beroepsgenoten en wanneer er solidariteit binnen de beroepspensioenregeling bestaat. Dit wordt gemeten aan de hand van de representativiteitstoets. De representativiteitstoets is in 2025 voor het laatst uitgevoerd. De representativiteit was 79% en er is dus in ruim voldoende mate sprake van solidariteit.

Daarnaast moet er de garantie zijn dat de opbouw van pensioen uiteindelijk tot uitkering leidt. Daarnaast moet de verplicht gestelde beroepspensioenregeling binnen het fiscale pensioenkader voor ondernemers vallen.

Afspraken en solidariteit

De BPV en het pensioenfonds hebben een uitvoeringsovereenkomst gesloten. Hierin zijn de wederzijdse rechten en verplichtingen opgenomen, in het bijzonder de uitvoering van de pensioenregelingen.

Solidariteit komt binnen de beroepspensioenregeling van het pensioenfonds tot stand door een verbod op medische toelatingskeuringen, een afkoopverbod, het recht op waardeoverdracht en seksneutrale ruilvoeten voor pensioenaanspraken die vanaf 1 januari 2007 worden opgebouwd.

De beroepspensioenregeling van het pensioenfonds valt onder het fiscale kader van artikel 3.18 Wet Inkomstenbelasting 2001. Voor huisartsen in dienstverband en huisartsen in opleiding is het fiscale kader van hoofdstuk IIB van de Wet op de loonbelasting van belang.

3.2 Kenmerken van de regeling

De pensioenregeling van het pensioenfonds is een premieregeling. Deelname is verplicht voor alle huisartsen (in opleiding) die in Nederland wonen en die onder de verplichtstellingsbeschikking vallen. De regeling kent de volgende pensioensoorten:

- ouderdomspensioen
- partnerpensioen en tijdelijk aanvullend partnerpensioen
- wezenpensioen en extra aanvullend wezenpensioen
- arbeidsongeschiktheidspensioen (voor huisartsen in dienstverband)

Daarnaast biedt de pensioenregeling premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

De verschillende pensioensoorten worden hierna verder uitgewerkt.

Deelname

Deelname aan de pensioenregeling van het pensioenfonds is verplicht voor alle huisartsen (in opleiding) die in Nederland wonen en die op basis van een besluit van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onder de verplichtstelling vallen. Het verplichtstellingsbesluit is voor het laatst gewijzigd op 5 oktober 2020 en luidt met ingang van 1 januari 2021 als volgt:

De deelneming in de beroepspensioenregeling, welke is neergelegd in het pensioenreglement van de Stichting Pensioenfonds voor Huisartsen, is verplicht gesteld voor de artsen, die in Nederland als huisarts praktijk uitoefenen, dan wel de opleiding tot huisarts volgen, in Nederland wonen en de pensioenleeftijd nog niet hebben bereikt. Waar een arts woont wordt naar de omstandigheden beoordeeld. De pensioenleeftijd wordt bereikt op de dag dat de deelnemer of gewezen deelnemer de pensioenrichtleeftijd bereikt als bedoeld in artikel 18a van de Wet op de loonbelasting 1964.

De verplichtstelling geldt niet voor artsen, die hun beroep uitsluitend uitoefenen in dienstverband, krachtens een arbeidsovereenkomst als werknemer of krachtens een aanstelling als ambtenaar:

- a. met een bedrijf of een instelling, voor zover ter zake van dat dienstverband voor de betrokken arts een vóór 28 maart 1972 door dat bedrijf of die instelling ten behoeve van zijn onderscheidenlijk haar werknemers getroffen pensioenregeling geldt, welke ten minste gelijkwaardig is aan voormelde bedrijfspensioenregeling, of
- b. ter zake waarvan de Algemene burgerlijke pensioenwet, zoals gepubliceerd in het Staatsblad 1979, nummer 679, van toepassing is, of
- c. met een onder beheer van een rechtspersoon zonder winstoogmerk staande instelling, waarin binnen het kader van een samenwerkingsovereenkomst vanuit een gezamenlijke huisvesting multidisciplinaire eerstelijns hulpverlening wordt verleend door de disciplines in de eerstelijns gezondheidszorg, doch tenminste door de disciplines huisartsgeneeskunde, maatschappelijk werk en wijkverpleging, en op grond van dit dienstverband krachtens enige beschikking als bedoeld in artikel 2 van de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 (Wet van 21 december 2000, Staatsblad 2000, 628, zoals laatstelijk gewijzigd op 4 mei 2017, Staatsblad 2017, 174) deelnemen in de Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn.

Voortzetting deelnemerschap na beëindiging beroepsuitoefening

Als een huisarts (in opleiding) de beroepsuitoefening (deels) moet beëindigen vanwege arbeidsongeschiktheid, kan hij het deelnemerschap gedurende de arbeidsongeschiktheid onder voorwaarden voortzetten. Bij beëindiging van het deelnemerschap kan de gewezen deelnemer het deelnemerschap onder voorwaarden gedurende maximaal drie jaar op vrijwillige basis en voor eigen rekening voortzetten.

Pensioenkapitaal

Met de beschikbare premie bouwt de deelnemer een pensioenkapitaal op. Het pensioenkapitaal van de deelnemer wordt gevormd door de beleggingseenheden die het pensioenfonds voor de deelnemer met de beschikbare premie inkoopt in de rendementsportefeuille van het fonds. Het pensioenfonds administreert het aantal beleggingseenheden dat per deelnemer wordt ingekocht. De waarde hiervan kan fluctueren. De kosten die verbonden zijn aan de beleggingen zijn voor rekening van de deelnemer en worden verwerkt in de waarde van de beleggingen.

Stabiele of variabele uitkering

Als de deelnemer 58 jaar wordt, maakt hij een definitieve keuze voor een stabiele uitkering of een voorlopige keuze voor een variabele uitkering. Kiest de deelnemer voor een stabiele uitkering, dan kan deze keuze later niet meer teruggedraaid worden. Kiest de deelnemer voor een variabele uitkering, dan kan bij pensioeningang alsnog gekozen worden voor een stabiele uitkering.

Keuze voor variabele uitkering

Kiest de deelnemer voor de variabele uitkering, dan wordt het pensioenkapitaal stapsgewijs aangewend voor de aankoop van een levenslange variabele uitkering van ouderdomspensioen en partnerpensioen bij overlijden na de pensioeningangsdatum. Ook de beschikbare premie die in toekomstige jaren nog betaald gaat worden, wordt hiervoor geleidelijk aangewend.

De geleidelijke aankoop gebeurt als volgt:

Leeftijd op 31 december van een jaar	Deel van het pensioenkapitaal dat in het daaropvolgende jaar wordt gebruikt voor de aankoop van variabel ouderdomspensioen en partnerpensioen
58	1/10
59	1/9
60	1/8
61	1/7
62	1/6
63	1/5
64	1/4
65	1/3
66	1/2
67	–
68 (standaard pensioendatum)	1/1 (op de standaard pensioendatum)

De aankoop vindt jaarlijks plaats in januari, op basis van factoren die maandelijks worden vastgesteld op basis van jaarlijkse door de hiervoor verantwoordelijke uitvoerende bestuurder van het pensioenfonds vastgestelde uitgangspunten. De verhouding tussen het aan te kopen ouderdomspensioen en partnerpensioen is zodanig, dat het partnerpensioen 70% is van het ouderdomspensioen. Het pensioenfonds brengt de aangekochte pensioenen onder in het Variabele Uitkeringscollectief van het pensioenfonds.

Keuze voor stabiele uitkering

Kiest de deelnemer voor een stabiele uitkering, dan wordt het pensioenkapitaal van de deelnemer geleidelijk aangewend voor de aankoop van een levenslange stabiele uitkering van ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen bij overlijden na pensioeningangsdatum in het stabiele uitkeringscollectief van het pensioenfonds. Ook de beschikbare premie die in toekomstige jaren nog betaald gaat worden, wordt hiervoor geleidelijk aangewend.

De geleidelijke aankoop gebeurt als volgt:

Leeftijd op 31 december van een jaar	Deel van het pensioenkapitaal dat in het daaropvolgende jaar wordt gebruikt voor de aankoop van een ouderdomspensioen met 70% partnerpensioen en 14% wezenpensioen bij overlijden na de pensioeningangsdatum
58	1/10
59	1/9
60	1/8
61	1/7
62	1/6
63	1/5
64	1/4
65	1/3

66	1/2
67	–
68 (standaard pensioendatum)	1/1 (op de standaard pensioendatum)

Indien de deelnemer op 58-jarige leeftijd heeft gekozen voor een stabiele uitkering dan vindt jaarlijks in januari een inkoop plaats in het stabiele uitkeringscollectief, conform het hierboven opgenomen schema. De inkoopfactor van deze stabiele uitkering wordt jaarlijks door de hiervoor verantwoordelijke uitvoerende bestuurder van het pensioenfonds vastgesteld en wordt onder andere gebaseerd op de dekkingsgraad per 31 oktober. Indien de deelnemer, die eerder voor een variabele uitkering had gekozen, op de pensioendatum alsnog kiest voor een stabiele uitkering, dan vindt inkoop in het stabiele uitkeringscollectief plaats op die datum, op basis van de op dat moment geldende factor.

Ouderdomspensioen

Het ouderdomspensioen gaat in op de eerste dag van de maand die volgt op de 68^e verjaardag van de deelnemer. Wij noemen dit de standaard pensioendatum. De deelnemer kan ervoor kiezen het ouderdomspensioen eerder of later te laten ingaan. Vervroegen kan tot uiterlijk 5 jaar voor de standaard pensioendatum. Uitstel is mogelijk tot uiterlijk 5 jaar na de AOW-datum van de deelnemer. Het ouderdomspensioen wordt maandelijks uitgekeerd en stopt op de laatste dag van de maand waarin de deelnemer overlijdt.

Tot 1 januari 2022 had het pensioenfonds een uitkeringsregeling. De in het verleden onder de uitkeringsregeling opgebouwde pensioenen blijven in stand en zijn niet overgedragen naar de per 1 januari 2022 geldende premieregeling. Tot 1 januari 2022 bouwden de deelnemers elk jaar een normpensioen op, dat zij inkochten bij het pensioenfonds. Het ouderdomspensioen was de som van de jaarlijks ingekochte normpensioenen en de in het verleden toegekende toeslagen en winstdelingen.

Tussen 1973 en 2003 was het mogelijk dat de huisarts het normpensioen niet inkocht bij het pensioenfonds, maar bij een keuzeverzekeraar. De toeslagverlening (in die tijd welvaartsvastheidsbescherming genoemd) werd wel ondergebracht bij het pensioenfonds. Naast de voorwaardelijke 'welvaartsvastheidsbescherming' die jaarlijks door het pensioenfonds aan alle deelnemers werd toegekend, werd zowel door de keuzeverzekeraar als door het pensioenfonds een voorwaardelijke 'winstdeling' toegekend aan de deelnemers die bij hen het normpensioen hadden ondergebracht. De door het pensioenfonds verleende winstdeling werd 'standaardwinstdeling' genoemd. Heeft een huisarts het normpensioen eerder (deels) bij een keuzeverzekeraar ingekocht, dan vindt er een correctie plaats ter grootte van het verschil tussen de standaardwinstdeling en de werkelijke winstdeling. Voor normpensioen dat is opgebouwd bij een keuzeverzekeraar is de pensioenrichtleeftijd 65 jaar.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen is een levenslange uitkering voor de partner van de deelnemer, dat ingaat op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer is overleden en eindigt op de laatste dag van de maand waarin de partner overlijdt. In aanmerking komt, in dit verband, de persoon met wie de (gewezen) deelnemer is gehuwd, een geregistreerd partnerschap is aangegaan of samenwoont (mits de partner met wie de deelnemer samenwoont is aangemeld bij het pensioenfonds).

Partnerpensioen voor actieve deelnemers

De hoogte van het partnerpensioen bedraagt 1,313% van de pensioengrondslag voor elk jaar dat de deelnemer vanaf 1 januari 2022 deelnemer was aan de regeling, plus 1,313% van de

pensioengrondslag voor elk jaar dat de deelnemer vanaf het moment van overlijden tot de standaard pensioendatum deelnemer had kunnen zijn, als hij niet was overleden.

Tot 1 januari 2022 had het pensioenfonds een uitkeringsregeling. De in het verleden onder de uitkeringsregeling opgebouwde partnerpensioenen blijven in stand. Als een deelnemer voor de pensioendatum overlijdt, dan ontvangt de partner tevens het partnerpensioen dat de deelnemer in de jaren vóór 2022 heeft opgebouwd.

Voor een vrijgevestigd huisarts die op 31 december 2014 en op 1 januari 2015 deelnam in de pensioenregeling van het pensioenfonds en op die data geen partner had (aangemeld) en sindsdien ook geen huwelijk of geregistreerd partnerschap is aangegaan of een partner heeft aangemeld, geldt dat, zolang hij geen huwelijk of geregistreerd partnerschap aangaat of een partner met wie de deelnemer samenwoont wordt aangemeld, en hij zelf geen ander verzoek daartoe indient, hij geen deelnemer is in de risicoverzekering voor actieve deelnemers voor zover het partnerpensioen betreft. Hij bouwt wel een pensioenkapitaal op ten behoeve van een partnerpensioen na ingang van het ouderdomspensioen. Op het moment van pensioeningang kan dit opgebouwde kapitaal worden aangewend voor het aankopen van extra ouderdomspensioen (uitruil).

Partnerpensioen voor gewezen deelnemers

Het partnerpensioen voor de partner van een gewezen deelnemer bestaat uit het tot moment van slaper worden of uiterlijk tot 1 januari 2022 opgebouwde partnerpensioen in de uitkeringsregeling die tot 1 januari 2022 van toepassing was. Voor de gewezen deelnemer die na 1 januari 2022 gewezen deelnemer is geworden, wordt dit opgebouwde partnerpensioen verhoogd met het partnerpensioen dat op het moment van overlijden van de gewezen deelnemer op basis van het aanwezige pensioenkapitaal en op basis van de pensioengrondslagen van het fonds, samen met eventuele wezenpensioenen voor de kinderen van de overleden gewezen deelnemer, in het stabiele uitkeringscollectief ingekocht kan worden, tot maximaal 70% van het ouderdomspensioen dat de gewezen deelnemer in deze pensioenregeling fiscaal maximaal had kunnen opbouwen tot de einddatum van zijn deelname.

Partnerpensioen voor gepensioneerde deelnemers

De partner van de gepensioneerde deelnemer ontvangt het partnerpensioen dat op de pensioeningangsdatum of uiterlijk op de standaard pensioendatum is ingekocht. Dit partnerpensioen wordt vervolgens verhoogd met het extra partnerpensioen dat is verkregen door omzetting van een deel van het ouderdomspensioen, of verlaagd met het bedrag aan partnerpensioen dat is omgezet in extra ouderdomspensioen voor de deelnemer (uitruil). De partner ontvangt ook het partnerpensioen dat de deelnemer heeft opgebouwd tot en met 31 december 2021. Dit partnerpensioen kan verhoogd of verlaagd zijn als is gekozen voor uitruil.

De partner heeft geen recht op partnerpensioen indien het huwelijk, geregistreerd partnerschap of de aanmelding van de partner op of na het tijdstip van de volledige ingang van het ouderdomspensioen plaatsvindt. Heeft de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde (een deel van) het normpensioen opgebouwd bij een keuzeverzekeraar, dan wordt de toets op het hebben van een partner afzonderlijk toegepast op het bij de keuzeverzekeraar opgebouwde normpensioen en het bij het pensioenfonds opgebouwde pensioen, op de momenten dat deze pensioenen (volledig) tot uitkering komen.

Tijdelijk aanvullend partnerpensioen

Het tijdelijk aanvullend partnerpensioen (TAPP) is een tijdelijke uitkering voor de partner van de deelnemer die het fonds uitkeert na het overlijden van de deelnemer. Het TAPP gaat in op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer overlijdt. Het eindigt op de laatste dag van de maand waarin degene die recht heeft op het TAPP de AOW-leeftijd bereikt of overlijdt. Het TAPP bestaat uit 4/7 maal de nominale ANW-nabestaandenuitkering op 1 juli van het

kalenderjaar voorafgaand aan het lopende kalenderjaar, verhoogd met de vakantie-uitkering. Het TAPP is een verzekering op risicobasis. Dat betekent dat de dekking vervalt bij beëindiging van het deelnemerschap.

Wezenpensioen

Wezenpensioen is een uitkering aan de (stief)kinderen van een overleden (gewezen) deelnemer of gepensioneerde deelnemer. De uitkering van het wezenpensioen start op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer is overleden en eindigt op de laatste dag van de maand waarin het kind 18 jaar wordt of, als dat eerder is, op de laatste dag van de maand waarin het kind is overleden. De leeftijdsgrens van 18 jaar wordt verhoogd naar uiterlijk 27 jaar als het kind studeert of ten minste 45% invalide is. Het wezenpensioen stopt in dat geval als het kind niet meer studeert, niet meer invalide is, of overlijdt. Is het wezenpensioen gestopt? Dan kan het niet opnieuw ingaan.

Het wezenpensioen wordt verdubbeld als beide ouders zijn overleden of als er geen andere persoon als juridische ouder van het kind kan worden aangemerkt.

Wezenpensioen voor actieve deelnemers

Het pensioenreglement van het pensioenfonds kent een wezenpensioenregeling op risicobasis voor actieve deelnemers. De hoogte van het wezenpensioen bedraagt 0,263% van de pensioengrondslag voor elk jaar dat de deelnemer vanaf 1 januari 2022 deelnemer was aan de regeling, plus 0,263% van de pensioengrondslag voor elk jaar dat de deelnemer vanaf het moment van overlijden tot de standaard pensioendatum deelnemer had kunnen zijn, als hij niet was overleden.

Tot 1 januari 2022 had het pensioenfonds een uitkeringsregeling. De in het verleden onder de uitkeringsregeling opgebouwde wezenpensioenen blijven in stand. Als een deelnemer vóór de pensioendatum overlijdt, dan ontvangen de kinderen tevens het wezenpensioen dat de deelnemer in de jaren vóór 2022 heeft opgebouwd.

Wezenpensioen voor gewezen deelnemers

Het wezenpensioen voor de kinderen van een gewezen deelnemer bestaat uit het tot moment van gewezen deelnemer worden of uiterlijk tot 1 januari 2022 opgebouwde wezenpensioen. Voor de gewezen deelnemer die na 1 januari 2022 gewezen deelnemer is geworden, verhoogt het fonds het opgebouwde wezenpensioen met een aanvulling tot de pensioendatum. Voor de gewezen deelnemer wordt dit opgebouwde wezenpensioen verhoogd met het wezenpensioen dat samen met een eventueel partnerpensioen op basis van het aanwezige pensioenkapitaal op basis van de pensioengrondslagen van het fonds in het vaste uitkeringscollectief ingekocht kan worden, tot maximaal 14% van het ouderdompensioen dat de gewezen deelnemer in deze pensioenregeling fiscaal maximaal had kunnen opbouwen tot de einddatum van zijn deelname.

Wezenpensioen voor gepensioneerde deelnemers

De kinderen van de gepensioneerde deelnemer ontvangen het wezenpensioen dat op de pensioeningangsdatum of uiterlijk op de standaard pensioendatum is ingekocht in het collectief stabiel pensioen. Deelnemers die hebben gekozen voor het collectief variabel pensioen kunnen bij pensioeningang geen wezenpensioen inkopen. De wezen ontvangen ook het wezenpensioen dat de deelnemer heeft opgebouwd tot en met 31 december 2021.

Extra aanvullend wezenpensioen

Het extra aanvullend wezenpensioen (EAWzP) is een tijdelijke uitkering voor ieder kind van de deelnemer die ingaat na het overlijden van de deelnemer. Het EAWzP gaat in op de eerste dag van de maand, volgend op de maand waarin de deelnemer overlijdt, en eindigt op de laatste dag van de maand, waarin het kind overlijdt, dan wel de leeftijd van 18 jaar bereikt. Ingeval van een studerend

of invalide kind, eindigt het EAWzP op de laatste dag van de maand waarin het kind overlijdt dan wel ophoudt een studerend of invalide kind te zijn, doch uiterlijk op de laatste dag van de maand waarin het kind de leeftijd van 27 jaar bereikt.

De hoogte van het EAWzP bedraagt 2/7 maal de nominale ANW-uitkering voor wezen van 16 jaar of ouder op 1 juli van het kalenderjaar voorafgaand aan het kalenderjaar waarin de deelnemer is overleden, verhoogd met de vakantiewaarde. Het EAWzP wordt verdubbeld voor volle wezen. Het EAWzP is een verzekering op risicobasis. Dat betekent dat de dekking vervalt bij beëindiging van het deelnemerschap.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Voor huisartsen in dienstverband, met uitzondering van de huisartsen die een aanmerkelijk belang hebben in de werkgever, is op verzoek van de partijen van de cao Huisarts in dienst bij een huisarts (Hidha) een arbeidsongeschiktheidspensioen in het pensioenreglement opgenomen.

Het arbeidsongeschiktheidspensioen bestaat uit een

- WIA-excedentpensioen als de huisarts in dienstverband recht heeft op een IVA-uitkering (Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten), een loongerelateerde WGA-uitkering of een WGA-loonaanvulling (Werkhervattingsregeling Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten)
- WIA-hiaatpensioen als de huisarts in dienstverband recht heeft op een WGA-vervolguitkering.

Bij volledige arbeidsongeschiktheid wordt het inkomen aangevuld tot 75% van het als gevolg van arbeidsongeschiktheid gederfde inkomen. Bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid wordt de WGA-uitkering aangevuld tot 70% van het als gevolg van arbeidsongeschiktheid gederfde inkomen.

Voor het arbeidsongeschiktheidspensioen geldt de gangbare arbeidsongeschiktheid. Dit in tegenstelling tot premieovername, waarvoor de beroepsarbeidsongeschiktheid de graadmeter is.

Premievrijstelling bij (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid

Bij (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid voor het beroep van huisarts neemt het pensioenfonds de pensioenpremie (gedeeltelijk) over. De exacte premieovername hangt af van de mate van beroepsarbeidsongeschiktheid en de hoogte van het gemiddelde pensioengevend inkomen in de vijf kalenderjaren voorafgaand aan het kalenderjaar waarin het wachtjaar eindigt.

De Belastingdienst eist dat alleen aan deelnemers die een inkomensvervangende uitkering ontvangen wegens arbeidsongeschiktheid premievrijstelling toegekend mag worden. De inkomensvervangende uitkering kan een uitkering van het UWV zijn, maar kan ook een uitkering uit een arbeidsongeschiktheidsverzekering zijn. De (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte huisarts zonder inkomensvervangende uitkering heeft op grond van vrijwillige voortzetting van het deelnemerschap maximaal drie jaar recht op de (gedeeltelijk) premievrije voortzetting van de pensioenopbouw.

3.3 De hoogte van de premie

Vrijgevestigd huisartsen en waarnemend huisartsen

De maximale beschikbare premie wordt elk jaar vastgesteld door de hiervoor verantwoordelijke uitvoerende bestuurder. De deelnemer is de maximale premie verschuldigd als hij de maximaal in aanmerking te nemen Winst uit Onderneming (WuO) behaalt en voldoet aan het uren criterium van 1.750 uur per jaar werken.

Jaarlijks wordt het parttimepercentage van de deelnemer uitgerekend door het werkelijke aantal gewerkte uren te delen door 1.750. Het parttimepercentage is maximaal 1. Het parttimepercentage van de deelnemer wordt vermenigvuldigd met de maximaal in aanmerking te nemen WuO die voor dat jaar is vastgesteld. Dit is het maximum waarover de deelnemer pensioen mag opbouwen. Als de WuO van de deelnemer en/of het aantal gewerkte uren lager is dan het maximum, dan geldt een naar rato lagere premie.

Winst uit Onderneming

De WuO is de winst uit onderneming als bedoeld in artikel 3.18 van de Wet Inkomstenbelasting 2001, die een vrijgevestigd en/of waarnemend huisarts heeft gerealiseerd met de uitoefening van het beroep huisarts. Het gaat hierbij om de winst vóór toevoeging aan (of afnemings van) de oudedagsreserve en vóór de ondernemersaftrek, vermeerderd met de aan het pensioenfonds betaalde pensioenpremie. Het fonds stelt de winst ten minste op nihil.

De maximaal in aanmerking te nemen WuO van een vrijgevestigd of waarnemend huisarts is gelijk aan het maximaal in aanmerking te nemen pensioengevend inkomen op basis van artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964. De in een kalenderjaar in aanmerking te nemen WuO baseert het pensioenfonds op de WuO die de deelnemer als vrijgevestigd en/of waarnemend huisarts in het derde kalenderjaar voorafgaand aan het betreffende kalenderjaar heeft genoten. Het kan zijn dat een deelnemer geen volledig kalenderjaar als vrijgevestigd en/of waarnemend huisarts heeft gewerkt. In dat geval deelt het pensioenfonds de in aanmerking te nemen WuO door het aantal maanden dat de deelnemer in het betreffende kalenderjaar als vrijgevestigd en/of waarnemend huisarts werkzaam is geweest, vermenigvuldigd met 12.

Beginnend huisarts

Oefent de deelnemer zijn beroep nog geen drie kalenderjaren uit als vrijgevestigd en/of waarnemend huisarts? Dan is de deelnemer een starter in termen van het pensioenreglement en baseert het pensioenfonds de hoogte van de pensioenpremie op de geschatte WuO en het geschatte aantal te werken uren in het kalenderjaar zelf. Na drie jaar wordt deze schatting vergeleken met de gerealiseerde WuO en gewerkte uren en vindt eventueel een afrekening plaats.

Schattingen

Naast de uitzondering voor beginnende huisartsen kent de pensioenregeling nog een aantal uitzonderingen op de opgave van de WuO van drie jaar geleden:

- Huisartsen die overstappen van de categorie vrijgevestigd huisarts naar waarnemend huisarts of met deeltijdpensioen gaan
- Huisartsen die naast hun werk als vrijgevestigd of waarnemend huisarts een dienstverband aangaan en over dit dienstverband pensioen opbouwen

Deze deelnemers mogen maximaal drie jaar een schatting opgeven van de WuO en te werken uren in het kalenderjaar zelf. Het pensioenfonds baseert de hoogte van de pensioenpremie op deze schatting, mits de schatting lager is dan de gerealiseerde WuO en gewerkte uren van drie jaar geleden.

Vrijgevestigde en waarnemende huisartsen die in het vierde jaar van hun deelname zitten mogen eveneens een schatting opgeven van de WuO en te werken uren in het kalenderjaar zelf. Het pensioenfonds baseert de hoogte van de pensioenpremie op deze schatting, mits de schatting lager is dan de gerealiseerde WuO en gewerkte uren van drie jaar geleden.

Vrijgevestigde en/of waarnemende huisartsen die geen recht meer hebben op premieovername wegens arbeidsongeschiktheid mogen maximaal drie jaar een schatting opgeven van de WuO en te werken uren in het kalenderjaar zelf. Het pensioenfonds baseert de hoogte van de pensioenpremie op deze schatting, mits de schatting lager is dan de gemiddelde gerealiseerde WuO en gewerkte uren van de laatste vijf jaar voorafgaand aan de arbeidsongeschiktheid. Vrijgevestigde en waarnemende huisartsen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn en recht hebben op premieovername mogen zolang hun premieovername duurt eveneens jaarlijks een schatting van hun WuO en te werken uren in het kalenderjaar opgeven. Het pensioenfonds baseert de hoogte van de pensioenpremie op deze schatting, mits de schatting lager is dan de gemiddelde gerealiseerde WuO en gewerkte uren van de laatste vijf jaar voorafgaand aan de arbeidsongeschiktheid.

Premiebetaling tijdens en na zwangerschaps- en bevallingsverlof

Deelnemers kunnen ervoor kiezen om tijdens hun zwangerschaps- en bevallingsverlof minder premie te betalen. De deelnemer betaalt dan alleen de risicopremies voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, maar niet de beschikbare premie ten behoeve van het ouderdomspensioen en het partnerpensioen bij overlijden na uw pensioeningangsdatum. De premieverlaging geldt voor 6 maanden.

Bij de WUO opgave van 3 jaar na een zwangerschaps- en bevallingsverlof kan de deelnemer het pensioenfonds verzoeken het pensioengevend inkomen te baseren op maximaal de gemiddelde winst van de vijf kalenderjaren die voorafgaan aan het kalenderjaar waarin uw zwangerschaps- en bevallingsverlof begon, in plaats van de winst uit het jaar waarin het zwangerschaps- en bevallingsverlof plaatsvond, mits die gemiddelde winst hoger is.

Huisartsen in dienstverband en huisarts in opleiding

Voor huisartsen die werkzaam zijn in dienstverband of die in opleiding zijn, hangt de pensioenpremie af van de hoogte van de pensioengrondslag, die in dit geval wordt gebaseerd op het salaris en het parttimepercentage van de deelnemer.

Pensioengrondslag

De hoogte van de pensioenpremie van een huisarts in dienstverband of van een huisarts in opleiding is afhankelijk van de hoogte van de pensioengrondslag. De pensioengrondslag wordt als volgt berekend:

$$\begin{aligned} & \text{vast jaarsalaris in het kalenderjaar minus (franchise kalenderjaar} \times \text{parttime percentage)} \\ & + \text{variabel jaarsalaris over het aan het kalenderjaar voorafgaande kalenderjaar} \end{aligned}$$

Toeslagverlening

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagverlening voor de ingegane uitkeringen van ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen. Deze voorwaardelijke toeslagverlening geldt ook voor de aanspraken op ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen die na de 58^e verjaardag van de deelnemer reeds zijn ingekocht in het stabiele uitkeringscollectief, maar nog niet zijn ingegaan en tevens geldt deze voorwaardelijke toeslagverlening ook voor de pensioenen die zijn opgebouwd volgens de pensioenregeling die tot en met 31 december 2021 gold. Deze voorwaardelijke toeslagverlening is niet van toepassing op het pensioenkapitaal.

Het pensioenfonds probeert elk jaar de op 1 januari opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten op ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen te verhogen. Deze verhoging is maximaal de ontwikkeling van het CBS-cijfer van de cao-lonen bij de overheid plus een verhoging van 2,25%. Of en in welke mate het algemeen bestuur van het pensioenfonds een verhoging toekent, hangt af van de financiële positie van het pensioenfonds. Het algemeen bestuur van het pensioenfonds beslist jaarlijks, met inachtneming van de wettelijke randvoorwaarden die gesteld worden aan de toeslagverlening, in hoeverre de pensioenaanspraken en pensioenrechten worden verhoogd. Het percentage waarmee het ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen wordt verhoogd, wordt ten minste gesteld op nihil.

Voor pensioenaanspraken- en rechten die zijn verkregen uit een inkomende waardeoverdracht die plaatsvond vóór 1 januari 2022, geldt dezelfde voorwaardelijke toeslagverlening, echter met een onvoorwaardelijk minimum. Dat minimum is 2,25%. Als de waardeoverdracht plaatsvond vóór 1 januari 2015, is het minimum 3,75%.

In het verleden zijn er aan deelnemers aanspraken toegekend die zijn berekend over de periode vóór 1967, uitgaande van de fictie de pensioenregeling toen al bestond. Voor deze zogenoemde

'backserviceaanspraken' en 'backservicerechten' geldt een toeslagverlening van maximaal de ontwikkeling van het CBS-cijfer van de cao-lonen bij de overheid. Bij een reguliere toeslagverlening die lager is dan dit cijfer, is de toeslagverlening op deze aanspraken en rechten gelijk aan de reguliere toeslagverlening. Ook deze toeslagverlening is voorwaardelijk en afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds en het bestuursbesluit hieromtrent.

Daarnaast kan het pensioenfonds in incidentele gevallen op grond van verruimde wettelijke mogelijkheden een extra toeslag verlenen.

Verhoging TAPP, EAWzP en arbeidsongeschiktheidspensioen

Het tijdelijk aanvullend partnerpensioen dat is ingegaan, wordt jaarlijks per 1 januari verhoogd met 2,00%, tot een maximum van het gezamenlijke bedrag van 8/7 maal de nominale ANW-uitkering op 1 juli van het voorafgaande kalenderjaar verhoogd met de vakantie-uitkering. Het bedrag wordt naar beneden afgerond op hele euro's.

Het extra aanvullend wezenpensioen dat is ingegaan, wordt jaarlijks per 1 januari verhoogd met 2,00%, tot respectievelijk een maximum van 50% voor een wees en 100% voor een volle wees van het gezamenlijke bedrag van 8/7 maal de nominale ANW-uitkering op 1 juli van het voorafgaande kalenderjaar verhoogd met de vakantie-uitkering. Het bedrag wordt naar beneden afgerond op hele euro's

Het fonds verhoogt het arbeidsongeschiktheidspensioen dat is ingegaan jaarlijks per 1 januari met 2,00%.

Winstdeling normpensioen

Het fonds kan op basis van vier grondslagen (beleggingsopbrengsten, overlevingskansen, ontwikkeling/wijziging van de rentetermijnstructuur en (administratie)kosten) winst of verlies maken op het vermogen van de tot en met 31 december 2021 opgebouwde normpensioenen. Een winst komt op basis van een winstdelingsregeling (standaardwinstdeling) ten goede aan de deelnemer, voor zover deze het normpensioen bij het beroepspensioenfonds heeft verzekerd. De standaardwinstdeling is onderdeel van de toeslagverlening van het pensioenfonds. Omdat de winstdeling onderdeel uitmaakt van de totale toeslagverlening en deze toeslagverlening onder andere wordt beperkt door het fiscaal kader, leidt winstdeling niet tot een fiscaal bovenmatig pensioen. Verliezen op basis van de vier genoemde grondslagen hebben geen negatieve toeslag tot gevolg.

Voor de normpensioenaanspraken en normpensioenrechten die in aanvang zijn opgebouwd bij de keuzeverzekeraar OLMA en/of VVAA, en waarvan de polissen vervolgens zijn overgedragen aan het pensioenfonds, geldt dat het percentage van de winstdeling van het fonds wordt verlaagd met 0,50% (OLMA) of 1,00% (VVAA).

Bij het bepalen van de voorwaardelijke toeslag wordt rekening gehouden met de normpensioenen die deelnemers bij de keuzeverzekeraars hebben opgebouwd. Het uitgangspunt hierbij is dat de bij de keuzeverzekeraars opgebouwde nominale normpensioenen een gelijke winstdeling kennen als de bij het pensioenfonds opgebouwde pensioenen. Deze winstdeling is onderdeel van de toeslag. Voor de vrijgevestigd huisarts die (een deel van) het normpensioen bij een keuzeverzekeraar heeft opgebouwd, wordt de winstdeling over een kalenderjaar over (dat deel van) het nominale normpensioen (en over winstdelingen die de keuzeverzekeraar in het verleden heeft toegekend) niet toegekend. Dit doet de keuzeverzekeraar op basis van het rendement dat deze heeft gemaakt op de normpensioenverzekering. De winstdeling van de keuzeverzekeraars kan hoger of lager zijn dan de winstdeling van het pensioenfonds.

De verhoging van het ouderdoms-, partner- en wezenpensioen door het pensioenfonds wordt ten

minste gesteld op nihil.

Pensioenverlaging

Het is binnen de wettelijke grenzen mogelijk om de totale pensioenaanspraak - of het totale pensioenrecht - te verlagen.

Gevolgen beëindiging van het deelnemerschap

Bij het beëindigen van het deelnemerschap anders dan wegens overlijden of het bereiken van de pensioendatum behoudt de gewezen deelnemer recht op de vóór 1 januari 2022 opgebouwde aanspraken op ouderdoms-, partner- en wezenpensioen en het vanaf 1 januari 2022 opgebouwde pensioenkapitaal. Indien de opgebouwde aanspraak op ouderdomspensioen minder bedraagt dan twee euro per jaar, dan vervallen de opgebouwde aanspraken op ouderdoms-, partner- en wezenpensioen aan het pensioenfonds.

De risicoverzekeringen voor partnerpensioen, wezenpensioen, tijdelijk aanvullend partnerpensioen en extra aanvullend wezenpensioen, de dekking van het recht op premieovername en (alleen voor huisartsen in dienstverband, niet zijnde DGA) de dekking van het recht op arbeidsongeschiktheidspensioen komen bij het beëindigen van het deelnemerschap te vervallen.

3.4 Keuzemogelijkheden van de pensioenregeling

Vervroegen en uitstel

De pensioenleeftijd is de leeftijd op de dag dat de (gewezen) deelnemer de pensioenrichtleeftijd als bedoeld in artikel 18a van de Wet op de loonbelasting 1964 bereikt.

De pensioendatum is de eerste dag van de kalendermaand die volgt op de maand waarin de (gewezen) deelnemer de pensioenleeftijd bereikt.

De pensioeningang kan per maand worden vervroegd tot op zijn vroegst de 63-jarige leeftijd en kan per maand worden uitgesteld tot uiterlijk zestig kalendermaanden na de eerste dag van de maand waarin de AOW-leeftijd wordt bereikt. Zowel bij vervroeging als bij uitstel vindt een actuariële herrekening van de aanspraken op het ouderdomspensioen plaats.

Voor aanspraken die een huisarts heeft opgebouwd bij een keuzeverzekeraar geldt een pensioenrichtleeftijd van 65 jaar. Hij of zij kan het pensioen uitstellen tot uiterlijk de eerste dag van de maand volgend op het bereiken van de 70-jarige leeftijd.

Indien de (gewezen) deelnemer, die deelneemt in het stabiele uitkeringscollectief of het variabele uitkeringscollectief, kiest voor vervroeging, wordt het volledige pensioenkapitaal dat nog aanwezig is op de pensioeningangsdatum aangewend voor respectievelijk een stabiel of variabel pensioen bij het collectief. Daarbij vindt tegelijk een actuariële herrekening plaats van de reeds bij het collectief ingekochte aanspraken op respectievelijk stabiel of variabel pensioen.

Indien de (gewezen) deelnemer, die deelneemt in het stabiele uitkeringscollectief of het variabele uitkeringscollectief, kiest voor uitstel, wordt het volledige pensioenkapitaal dan nog aanwezig is op standaard pensioendatum aangewend voor de aankoop van respectievelijk een stabiel of variabel pensioen bij het collectief. Op het moment dat het ouderdomspensioen daadwerkelijk ingaat, vindt een actuariële herrekening plaats van de bij het collectief ingekochte aanspraken op respectievelijk stabiel of variabel pensioen.

Starten met een hoger ouderdomspensioen

De pensioenregeling biedt de mogelijkheid om te starten met een hoger ouderdomspensioen op de pensioendatum. Dit geldt alleen voor pensioenen die onderdeel zijn van het stabiele uitkeringscollectief. Dit houdt in dat de huisarts kiest voor een hoger aanvangspensioen, dat daarna

19 keer, steeds per 1 januari van enig jaar, daalt met effectief ongeveer 1,5%. Deze mogelijkheid geldt niet voor variabele pensioenen.

Uitruil

De (gewezen) deelnemer heeft de mogelijkheid om het opgebouwde partnerpensioen bij het ingaan van het ouderdompensioen om te zetten in extra ouderdompensioen. Hiervoor is schriftelijke toestemming van de partner nodig. Hij kan er ook voor kiezen om een deel van het opgebouwde ouderdompensioen bij het einde van het deelnemerschap en bij het ingaan van het ouderdompensioen om te zetten in extra partnerpensioen.

Het totale partnerpensioen (inclusief het bijzonder partnerpensioen) mag na de uitruil niet hoger zijn dan 100% van het bij het beroepspensioenfonds opgebouwde ouderdompensioen dat na uitruil en na vervroeging of uitstel, maar vóór de berekening van starten met een hoger ouderdompensioen resteert. Vindt de uitruil plaats op de ingangsdatum van het ouderdompensioen, dan vindt de uitruil en de 100%-toets slechts plaats over het gedeelte van het ouderdompensioen dat ingaat.

Deeltijdpensioen

De (gewezen) deelnemer heeft het recht om een deel van het pensioen te vervroegen tot de eerste van de maand volgend op de maand waarin hij 63 jaar wordt, of om een deel uit te stellen. De pensioenopbouw wordt voortgezet tot de pensioendatum voor het deel dat de huisarts nog werkt en voldoet aan het criterium voor deelnemerschap.

Bedrag ineens

Mogelijk heeft de deelnemer in de toekomst het recht om maximaal 10% van de waarde van zijn ouderdompensioen in één keer te laten uitbetalen. De inwerkingtreding van de definitieve wetgeving hieromtrent is meerdere malen uitgesteld

Bij een keuze voor een bedrag ineens, wordt het ouderdompensioen lager. De uitkering van een bedrag ineens kan niet in combinatie met een keuze voor starten met een hoger ouderdompensioen. Het bedrag ineens kan wel gecombineerd worden met deeltijdpensioen. Bij een keuze voor een bedrag ineens mag het verlaagde ouderdompensioen niet lager worden dan de afkoopgrens.

Waardeoverdracht klein pensioen

Indien een deelnemer na beëindiging van de deelname een pensioenkapitaal heeft, waarmee een ouderdompensioen aangekocht kan worden dat kleiner is dan € 632,63 (in 2026), dan draagt het pensioenfonds het pensioenkapitaal automatisch over aan de nieuwe pensioenuitvoerder van de deelnemer.

De overdracht vindt niet plaats als met het pensioenkapitaal geen pensioen aangekocht kan worden dat hoger is dan € 2,00 per jaar. In dat geval vervalt de waarde aan het pensioenfonds. De overdracht vindt ook niet plaats als de deelnemer naast een klein pensioenkapitaal ook nog pensioenaanspraken heeft op grond van de pensioenregeling die tot en met 31 december 2021 gold.

Wettelijke individuele waardeoverdracht

De huisarts kan elders opgebouwde aanspraken overdragen aan het pensioenfonds. Hij krijgt dan extra pensioenkapitaal en extra deelnemersjaren ten behoeve van het partnerpensioen. Als de huisarts de deelneming beëindigt, kan hij het pensioenkapitaal en, indien aanwezig, de waarde van de aanspraken die bij het pensioenfonds zijn opgebouwd overdragen aan de nieuwe pensioenuitvoerder.

Individuele waardeoverdracht kan alleen op verzoek van de gerechtigde zelf plaatsvinden, tenzij sprake is van een automatische waardeoverdracht van een klein pensioen.

3.5 Gevolgen van scheiding voor het ouderdompensioen en het partnerpensioen

Bijzonder ouderdompensioen

Op grond van de Wet Verevening Pensioenrechten bij Scheiding heeft de ex-partner van de deelnemer, bij scheiding op of na 1 mei 1995, recht op uitbetaling van de helft van het ouderdompensioen dat de deelnemer tijdens het partnerschap heeft opgebouwd. In de huwelijkse voorwaarden of in het echtscheidingsconvenant kunnen beide partijen een afwijkende verdeling overeenkomen. De verdeling wordt verevening genoemd en is wettelijk geregeld voor gehuwden en partners met een geregistreerd partnerschap. Het pensioenfonds werkt mee aan verevening bij samenwonende partners (mits de partner is aangemeld) als zij verevening overeenkomen en het fonds daartoe binnen twee jaar na het beëindigen van het partnerschap verzoeken.

De helft van het kapitaal dat de deelnemer gedurende het partnerschap heeft opgebouwd ten behoeve van het ouderdompensioen wordt afgesplitst en apart geadmistreerd ten behoeve van het verevend ouderdompensioen voor de ex-partner.

Bijzonder partnerpensioen

Bij scheiding vervalt de risicoverzekering voor het partnerpensioen bij overlijden vóór de pensioendatum. Het kapitaal dat ten behoeve van het partnerpensioen na pensioendatum reeds door de deelnemer is opgebouwd wordt afgesplitst ten behoeve van de ex-partner. Op de pensioendatum van de deelnemer wordt hiermee een bijzonder partnerpensioen voor de ex-partner ingekocht.

Het tot de scheiding opgebouwde partnerpensioen in de tot 1 januari 2022 van toepassing zijnde uitkeringsregeling van het pensioenfonds kent het fonds als bijzonder partnerpensioen toe aan de ex-partner.

Ouderdompensioen na conversie

De ex-partner kan het bijzonder partnerpensioen samen met het verevend ouderdompensioen, onder voorwaarden, laten omzetten in een ouderdompensioen 'op het eigen leven' (artikel 5 van de Wet Verevening Pensioenrechten bij Scheiding). De ex-partner krijgt dan aanspraak op een afgesplitst pensioenkapitaal dat op dezelfde manier behandeld wordt als een ouderdompensioen van een gewezen deelnemer: op 58-jarige leeftijd kan de ex-partner kiezen voor een vaste of een variabele uitkering. Indien gekozen wordt voor een variabele uitkering, dan kan op de pensioendatum alsnog voor een vaste uitkering worden gekozen. De ex-partner heeft na conversie ook de mogelijkheid van vervroegen, uitstellen en starten met een hoger ouderdompensioen.

4. Financiële opzet

In dit hoofdstuk wordt de financiële opzet van het fonds beschreven. Er wordt ingegaan op de financiering van de pensioenregeling en op de financiële sturingsmaatregelen (onder meer premiebeleid en toeslagbeleid). Het beleggingsbeleid is ook onderdeel van de financiële opzet; dit wordt in hoofdstuk 5 belicht.

4.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2022 is de beroepspensioenregeling van het pensioenfonds een premieregeling. In een premieregeling wordt de pensioenpremie toegevoegd aan het individueel pensioenkapitaal en voor rekening en risico van de (gewezen) deelnemer belegd. Voorafgaand aan en op de pensioendatum wordt het pensioenkapitaal – naar keuze van de deelnemer – aangewend voor de aankoop van een stabiele of variabele uitkering. Indien de deelnemer kiest voor een stabiele uitkering wordt – vanaf 10 jaar voor de standaard pensioendatum – telkens een deel van het pensioenkapitaal gebruikt om een stabiele uitkering in het collectief van het pensioenfonds aan te kopen (zogenoemd stabiel uitkeringscollectief). Indien de deelnemer kiest voor een variabele uitkering wordt – vanaf 10 jaar voor de standaard pensioendatum – telkens een deel van het pensioenkapitaal gebruikt om een variabele uitkering in het collectief van het pensioenfonds aan te kopen (zogenoemd variabel uitkeringscollectief).

De pensioenaanspraken en -rechten opgebouwd tot 1 januari 2022 zijn gebaseerd op een uitkeringsovereenkomst.

De pensioenverplichtingen behorend bij de premieregeling vormen de pensioenverplichtingen voor rekening en risico van de deelnemer(s). Onderdeel hiervan is het vermogen in het variabel uitkeringscollectief. Dit noemen we ook Defined Contribution, afgekort DC.

De pensioenverplichtingen behorend bij uitkeringsovereenkomst inclusief de verplichtingen na aanwending van het pensioenkapitaal uit de premieovereenkomst in het stabiele uitkeringscollectief van het pensioenfonds vormen de pensioenverplichtingen voor rekening en risico van het pensioenfonds. Dit noemen we ook Defined Benefit, afgekort DB.

Voor elk van deze pensioenverplichtingen gelden wettelijke regels ten aanzien van waarderingsgrondslagen en solvabiliteitseisen. De som van deze verplichtingen respectievelijk solvabiliteitseisen vormen de totale pensioenverplichtingen dan wel solvabiliteitseisen voor het fonds. Het vermogen van het fonds vormt één geheel en dient ter dekking van alle verplichtingen.

Dit is schematisch weergegeven in de tabel hierna.

Technische voorziening en solvabiliteit

Vastgesteld in euro's	Voor rekening en risico pensioenfonds (DB)	Voor rekening en risico deelnemers (DC)	Pensioenfonds Totaal
Technische Voorziening (TV)	TV_{DB}	TV_{DC}	$TV_{DB} + TV_{DC} = TV_{Fonds}$
Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)	$MVEV_{DB}$	$MVEV_{DC}$	$MVEV_{DB} + MVEV_{DC} = MVEV_{Fonds}$
Vereist eigen vermogen (VEV)	VEV_{DB}	nihil	$VEV_{DB} = VEV_{Fonds}$

Eigen Vermogen (EV) van het pensioenfonds	Geen apart EV gealloceerd naar DB	Geen apart EV gealloceerd naar DC	EV _{Fonds}
---	-----------------------------------	-----------------------------------	---------------------

4.2 Technische voorziening voor risico fonds

Het pensioenfonds bepaalt deze technische voorziening post voor post op basis van de actuariële grondslagen. De TV is gelijk aan de contante waarde van de pensioenaanspraken en -rechten, inclusief verleende toeslagen, die de huisarts tot en met de balansdatum bij het pensioenfonds heeft opgebouwd.

Onderdelen van de TV zijn:

Technische voorziening pensioen in eigen beheer van het fonds

Deze bestaat uit de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten, met inbegrip van de in het verleden toegekende toeslagen, en een voorziening voor latent wezenpensioen.

Voor de volledigheid noemen wij dat de verplichtingen wegens arbeidsongeschiktheid en/of overlijden vóór de pensioeningangsdatum die zijn ontstaan voor nabestaanden van deelnemers uit de premieregeling onderdeel zijn van deze technische voorzieningen voor risico van het fonds.

Technische voorziening TAPP

Deze bestaat uit de toegekende rechten op partnerpensioen uit hoofde van het TAPP met inbegrip van reeds toegekende toeslagen. De voorziening TAPP wordt vastgesteld inclusief 2% toekomstige jaarlijkse verhoging.

Technische voorziening EAWzP

Deze bestaat uit de toegekende rechten op extra aanvullend wezenpensioen uit hoofde van het EAWzP met inbegrip van reeds toegekende toeslagen. De voorziening EAWzP wordt vastgesteld inclusief 2% toekomstige jaarlijkse verhoging.

Technische voorziening premieovername bij arbeidsongeschiktheid

Deze bestaat uit enerzijds de contante waarde van verwachte toekomstige premies waarvoor de vrijstelling is verleend in verband met arbeidsongeschiktheid en anderzijds een voorziening ter dekking van ontstane, maar nog niet gemelde gevallen (IBNR).

Bij de bepaling van dit onderdeel van de technische voorziening voor rekening en risico fonds wordt rekening gehouden met:

- een verwachte revalidatiekans van 17%. Deze kans wordt periodiek onderzocht en eventueel aangepast als daar aanleiding voor is.
- een veronderstelde stijging van de grondslag voor premieovername van 2% per jaar tot pensioendatum.

Technische voorziening arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP)

Deze bestaat uit de ingegane arbeidsongeschiktheidspensioenen, inclusief de hierover in het verleden toegekende toeslagen. De technische voorziening AOP wordt vastgesteld inclusief 2% toekomstige jaarlijkse verhoging. Er wordt geen rekening gehouden met revalidatie. Ook wordt een technische voorziening aangehouden ter dekking van ontstane, maar nog niet gemelde arbeidsongeschiktheidsschaden (IBNR).

IBNR

Het pensioenfonds houdt rekening met een voorziening voor actieve deelnemers die ziek zijn

geworden, maar nog niet als (beroeps)arbeidsongeschikt zijn aangemeld, omdat ze korter dan een bepaalde periode ziek zijn. Dit is de zogenoemde incurred but not reported (IBNR) voorziening.

- Voor de vaststelling van de IBNR voorziening van de premieovername bij arbeidsongeschiktheid wordt uitgegaan van 50% van de risicopremie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid van het afgelopen jaar exclusief de vergoeding voor administratiekosten. Er wordt verondersteld dat deze risicopremie een goede inschatting geeft van de schadelast die uit het te verzekeren risico voortvloeit.
- Voor het arbeidsongeschiktheidspensioen bestaat de technische voorziening IBNR uit de som van de risicopremies van de laatste twee jaar.

Technische voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten

Deze wordt bepaald als 2,8% van de som van

- alle onderdelen van de technische voorziening risico pensioenfonds exclusief deze opslag; en
- een fictieve technische voorziening voor normpensioenen ondergebracht bij keuzeverzekeraars. Deze fictieve technische voorziening wordt vastgesteld op dezelfde waarderingsgrondslagen als de technische voorziening.

4.3 Waarderingsgrondslagen

Bij de waardering van de pensioenaanspraken en -rechten worden de volgende grondslagen gebruikt:

Interest	De door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen.
Overlevingskansen	Prognosetafel AG2024 voor mannen en vrouwen. De sterftkansen uit deze prognosetafel worden gecorrigeerd met de fonds specifieke ervaringssterftefactoren, die afgeleid zijn met het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2024 (zie bijlage 3 voor de correctiefactoren). Voor kinderen worden de sterftkansen nihil ingeschat.
Wezenpensioen	De technische voorziening voor latent wezenpensioen is gelijk aan € 2 miljoen. Voor ingegaan wezenpensioen wordt voor wezen jonger dan 18 jaar aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 18-jarige leeftijd; voor wezen van 18 jaar of ouder van wie het wezenpensioen is ingegaan wordt aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 27-jarige leeftijd zolang het kind voldoet aan de voorwaarden gesteld in het pensioenreglement.
Leeftijdverschil	De mannelijke deelnemer wordt verondersteld een 3 jaar jongere vrouwelijke partner te hebben. De vrouwelijke deelnemer wordt verondersteld een 3 jaar oudere mannelijke partner te hebben.
Partnerfrequentie	Zolang nog geen pensioenuitkering is ingegaan, wordt voor de bepaling van de technische voorziening voor partnerpensioen verondersteld dat een (gewezen) deelnemer een partner heeft. Voor pensioengerechtigden wordt uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat.
Toeslagen	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Er wordt geen rekening gehouden met een toekomstige jaarlijkse toeslag, behalve in de volgende situaties: voor pensioenaanspraken en -rechten uit waardeoverdracht voor 31 december 2021 wordt de voorziening vastgesteld inclusief een onvoorwaardelijke toekomstige toeslag van 3,75% (waardeoverdrachten vóór 2015) of 2,25% (waardeoverdrachten vanaf 2015).

Onderzoek en (eventueel) wijziging waarderingsgrondslagen

De waarderingsgrondslagen worden periodiek onderzocht. De periodiciteit van een dergelijk onderzoek staat in bijlage 8. Het algemeen bestuur stelt het beleid en/of de beleidsuitgangspunten voor het vaststellen van een waarderingsgrondslag of aanname vast. De verantwoordelijke uitvoerende bestuurder kan - binnen het gestelde beleid of de gestelde beleidsuitgangspunten - waarderingsgrondslagen actualiseren. Dit gebeurt in een jaarlijkse cyclus waarbij wordt vastgesteld of er zwaarwegende redenen zijn om een (eerder dan de reguliere periodiciteit) onderzoek te doen naar een of meerdere waarderingsgrondslag(en) of aanname(n). Een onderzoek en de eventueel daaruit volgende aanpassing wordt vastgelegd met inachtneming van de wettelijke voorschriften. Indien nieuw onderzoek vereist dat methodiek (beleid) en/of beleidsuitgangspunten moeten wijzigen, dan besluit het algemeen bestuur daarover. In alle andere gevallen kan het uitvoerend bestuur hiertoe besluiten.

Aanpassing van de waarderingsgrondslagen wordt ultimo van de maand, waarin het besluit daartoe is genomen, toegepast. In de jaarverslaglegging wordt de overgang naar nieuwe grondslagen per einde van het jaar, 31 december, verantwoord.

4.4 Technische voorziening voor risico deelnemers

De technische voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan de som van de pensioenkapitalen van de (gewezen) deelnemers. Voor deze TV worden geen actuariële grondslagen vastgesteld aangezien het pensioenkapitaal gelijk is aan de saldi beleggingsrekening(en) van de (gewezen) deelnemer.

De ontwikkeling van het pensioenkapitaal van een (gewezen) deelnemer is gelijk aan:

- de stand (saldo beleggingsrekening) op 1 januari van enig jaar;
- indien van toepassing verhoogd met de ingelegde (spaar)premie;
- verlaagd met de afgesproken vergoeding(en) voor kosten (i.e. 5 basispunten per jaar);
- verhoogd of verlaagd met het behaalde rendement.

Na overlijden van een actieve deelnemer komt het pensioenkapitaal van de betreffende deelnemer te vervallen en wordt dat gebruikt voor een verhoging van de pensioenkapitalen van de overige actieve deelnemers in de premieregeling. Het moment van toedeling wordt door het fonds bepaald. Na overlijden van een gewezen deelnemer wordt het pensioenkapitaal gebruikt om partnerpensioen en eventueel wezenpensioen aan te kopen voor de nabestaanden van de overleden gewezen deelnemer.

Indien een deelnemer aan de premieregeling arbeidsongeschikt raakt, blijft deze deelnemer deelnemen aan de premieregeling. De jaarlijkse beschikbare premie wordt ontvangen vanuit de technische voorziening premieovername bij arbeidsongeschiktheid.

Vanaf de pensioeningangsdatum is het pensioenkapitaal van de deelnemer nihil als de deelnemer heeft gekozen voor een stabiele uitkering, aangezien het pensioenkapitaal dan volledig overgaat naar het stabiele uitkeringscollectief. Als de deelnemer heeft gekozen voor een variabele uitkering wordt (een deel van het) pensioenkapitaal aangewend in het variabele uitkeringscollectief.

De technische voorziening voor:

- ingegaan variabel ouderdompensioen en meeverzekerd variabel nabestaandenpensioen
- ingegaan variabel partnerpensioen, waarbij de uitkeringen zijn ingegaan naar aanleiding van overlijden op of na de pensioeningangsdatum

is gelijk aan het aanwezig vermogen in het variabel uitkeringscollectief.

4.4.1. Resultaatdeling variabele uitkeringscollectief behorend bij CVP

Aanspraken op dan wel uitkeringen van variabel pensioen worden jaarlijks verhoogd of verlaagd aan de hand van het in het afgelopen kalenderjaar behaalde resultaat in het variabele uitkeringscollectief met betrekking tot onder andere:

- het beleggingsrendement van het variabele uitkeringscollectief;
- het effect van de wijziging van de marktrente op de verplichtingen;
- het sterfteresultaat in het variabele uitkeringscollectief;
- de ontwikkeling van de levensverwachting in het variabele uitkeringscollectief;
- de kosten die op grond van de uitvoeringsovereenkomst worden onttrokken; en
- het resultaat als gevolg van de wettelijke verplichting om sekseneutrale tarieven te hanteren.

Vaststelling jaarlijkse toedeling (verhoging of verlaging)

Na het eind van het kalenderjaar worden twee waarden van het variabele uitkeringscollectief vastgesteld per het einde van het kalenderjaar waarover de toedeling plaatsvindt (het toedelingsmoment):

- de waarde van de bezittingen (minus de afgesproken vergoeding(en) voor kosten van 5 basispunten per jaar en de vrijval van de kostenvoorziening zijnde 2,8% van de ingegane uitkeringen in het variabele uitkeringscollectief);
- de contante waarde van de op dat moment ingegane (en uitgestelde maar wel ingekochte) variabele pensioenuitkeringen en meeverzekerde variabele partnerpensioenen (hierbij worden de actuariële grondslagen zoals beschreven in dit hoofdstuk in aanmerking genomen).

Vervolgens wordt een zodanige procentuele aanpassing (verhoging of verlaging) van de op het toedelingsmoment gesloten groep variabele aanspraken en uitkeringen vastgesteld, dat beide voornoemde waarden aan elkaar gelijk zijn. Dit wordt de 'correctiefactor' genoemd. Dit gaat op basis van de actuariële geprojecteerde kasstromen van het collectief, waarbij er rekening mee wordt gehouden dat de aanpassing (verhoging of verlaging) over 3 jaar gespreid en steeds per 1 juli in de aanspraken en lopende uitkeringen geëffectueerd wordt. Het gevolg van uitkering over een periode van 3 jaar is dat de jaarlijkse uitkering niet gelijk is aan $\frac{1}{3}$ e deel van de correctiefactor.

De procentuele aanpassing (verhoging of verlaging) wordt vervolgens per individu (van de per het toedelingsmoment aanwezige gesloten groep) naar een eurobedrag omgerekend (dit wordt de 'dakpan' genoemd) en in 3 jaar tijd aan de aanspraken en uitkeringen van dat individu toegevoegd.

4.5 Premie

Het pensioenfonds maakt in de financiële opzet onderscheid tussen een deelnemerspremie en een kostendekkende premie. Vanaf 1 januari 2022 vindt geen pensioenopbouw meer plaats in een uitkeringsovereenkomst.

Deelnemerspremie

De deelnemerspremie wordt door het algemeen bestuur vastgesteld op basis van een onderzoek voor een periode van in principe 5 jaar. De risicopremies en opslagen worden per onderdeel uitgedrukt in een voor iedere deelnemer, ongeacht leeftijd of geslacht, gelijk percentage dan wel eurobedrag.

De verschuldigde deelnemerspremie is gelijk aan de som van volgende onderdelen.

Spaarpremie

De spaarpremie is voor alle deelnemers eenzelfde, leeftijdsonafhankelijk, percentage van de pensioengrondslag.

Dit percentage ligt in het pensioenreglement vast. De spaarpremie is bij de opzet van de pensioenregeling per 1-1-2022 getoetst aan de fiscale kaders (dat wil zeggen aan de kostprijs van een nominaal middelloonpensioen). Het pensioenfonds kan deze leeftijdsonafhankelijke premiestaffel blijven uitvoeren voor de periode dat het "contract" is aangegaan. Deze periode is – fiscaal gezien – maximaal 5 jaar. In de tussentijd hoeft de premie niet te worden getoetst aan een eventueel gewijzigde "kostprijs van pensioen". Let wel: bij wijziging van de regeling dient wél opnieuw getoetst te worden. De spaarpremie wordt toegevoegd aan het individueel pensioenkapitaal van de deelnemer.

Opslag toekomstige uitvoeringskosten

De opslag toekomstige uitvoeringskosten bedraagt 2,8% van de spaarpremie en wordt ook toegevoegd aan het pensioenkapitaal van de deelnemer.

Opslag solvabiliteit

De opslag voor solvabiliteit bedraagt 1% over de som van de spaarpremie en de opslag toekomstige uitvoeringskosten. De opslag solvabiliteit komt ten goede aan het eigen vermogen van het pensioenfonds en dient ter dekking van de solvabiliteitsvereisten (M)VEV.

Risicopremies algemeen

Het pensioenfonds heeft de overlijdensrisico's in geval van overlijden vóór de pensioendatum voor het levenslang partnerpensioen, het tijdelijk partnerpensioen, het wezenpensioen en het extra aanvullend wezenpensioen en de arbeidsongeschiktheidsrisico's voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en arbeidsongeschiktheidspensioen ondergebracht in het stabiel uitkeringscollectief.

Deze onderdelen van de feitelijke premie (deelnemerspremie) worden in principe voor een periode van 5 jaar vastgesteld op basis van een dekkingsgraadneutrale prijs. Dekkingsgraadneutraal betekent dat gerekend wordt met een rekenrente gelijk aan de swapcurve (DNB rente zonder toepassing UFR) en met een economische dekkingsgraad opslag zodat geen verwatering van de dekkingsgraad plaats vindt.

Risicopremie partnerpensioen in geval van overlijden vóór de pensioendatum

De risicopremie partnerpensioen is een percentage van de pensioengrondslag (0,69%). Deze risicopremie dient ter dekking van het partnerpensioen dat ingaat in het stabiel uitkeringscollectief in geval van overlijden van de deelnemer.

Risicopremie wezenpensioen in geval van overlijden vóór de pensioendatum

De risicopremie wezenpensioen is een percentage van de pensioengrondslag (0,16%). Deze risicopremie dient ter dekking van het wezenpensioen dat ingaat in het stabiel uitkeringscollectief in geval van overlijden van de deelnemer.

Opslag administratiekosten

Bij de vaststelling van de opslag voor administratie- en opslag voor toekomstige uitvoeringskosten dienen de daadwerkelijk gemaakte kosten gedekt te worden door het totaal aan kostendekking vanuit de premie enerzijds en de vrijval van de toekomstige uitvoeringskosten uit de technische voorziening pensioenverplichtingen anderzijds.

De kostendekking vanuit de premie bestaat uit deze opslag administratiekosten en bedraagt 0,25% van de pensioengrondslag.

Risicopremie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De risicopremie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (pvi) bedraagt 3,9% van de premie met uitzondering van de risicopremie voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en arbeidsongeschiktheidspensioen. Deze risicopremie wordt uitgedrukt als percentage van de pensioengrondslag (i.e. 0,90%).

Risicopremie tijdelijk aanvullend partnerpensioen

Deze risicopremie tijdelijk aanvullend partnerpensioen bedraagt voor iedere deelnemer, ongeacht leeftijd en geslacht, een gelijk bedrag in euro. Sinds 2022 bedraagt de risicopremie € 147,36.

Risicopremie extra aanvullend wezenpensioen

Deze risicopremie extra aanvullend wezenpensioen bedraagt voor iedere deelnemer, ongeacht leeftijd en geslacht, een gelijk bedrag in euro. Sinds 2022 bedraagt de risicopremie € 53,64.

Risicopremie arbeidsongeschiktheidspensioen

De risicopremie arbeidsongeschiktheidspensioen bedraagt 0,68% van de pensioengrondslag.

Bandbreedte voor aanpassing premie

Deze onderdelen van de feitelijke premie (deelnemerspremie) worden in principe voor een periode van 5 jaar vastgesteld. Jaarlijks wordt onderzoek gedaan naar de gerealiseerde resultaten en de verwachte effecten van eventueel gewijzigde waarderingsgrondslagen. Dit onderzoek kan aanleiding zijn om de betreffende (risico)premiecomponent van de deelnemerspremie aan te passen. Het pensioenfonds hanteert hiervoor een bandbreedte van 0,5%-punt: als wijzigingen in totaal binnen de bandbreedte van 0,5%-punt blijven, besluit het uitvoerend bestuur dat de premie niet aangepast wordt. De bandbreedte is alleen van toepassing op de premiecomponenten 2 t/m 10, zoals getoond in de onderstaande tabel met de totale deelnemerspremie. Indien de wijzigingen in totaal de bandbreedte van 0,5%-punt overschrijden, maakt het uitvoerend bestuur een voorstel waarover het algemeen bestuur besluit. Onderstaande tabel toont de totale deelnemerspremie.

Deelnemerspremie

Percentage van de pensioengrondslag (1 t/m 8)	Vrijgevestigd, Waarnemend, Hidha met aanm.belang, Haio	Vrijgevestigd zonder dekking partnerpensioen	Hidha zonder aanmerkelijk belang
1. Spaarpremie	21,31%	21,31%	21,31%
2. Toekomstige uitvoeringskosten	0,60%	0,60%	0,60%
3. Solvabiliteitsopslag	0,22%	0,22%	0,22%
4. Risicopremie PP overlijden vóór de pensioendatum	0,69%	n.v.t.	0,69%
5. Risicopremie WzP overlijden vóór de pensioendatum	0,16%	0,16%	0,16%
6. Opslag administratiekosten	0,06%	0,06%	0,06%
7. Risicopremie PVI	0,90%	0,90%	0,90%
8. Risicopremie arbeidsongeschiktheidspensioen	n.v.t.	n.v.t.	0,68%
(sub)Totaal pensioenpremie (% van de PG)	23,94%	23,25%	24,62%

Percentage van de pensioengrondslag (1 t/m 8)	Vrijgevestigd, Waarnemend, Hidha met aanm.belang, Haio	Vrijgevestigd zonder dekking partnerpensioen	Hidha zonder aanmerkelijk belang
9. Risicopremie TAPP	€ 147,36	n.v.t.	€ 147,36
10. Risicopremie EAWzP	€ 53,64	€ 53,64	€ 53,64
(sub)Totaal	€ 201,00	€ 53,64	€ 201,00

Kostendekkende premie

De verantwoordelijke uitvoerende bestuurder van het pensioenfonds stelt jaarlijks een kostendekkende premie vast op grond van artikel 123 van de Wvb. Voor de vaststelling van de kostendekkende premie wordt rekening gehouden met:

- de premie die actuarieel benodigd is in verband met de aangroei van de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen;
- de opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen naar de situatie per 1 januari van enig jaar;
- de opslag die nodig is voor de uitvoeringskosten van het beroepspensioenfonds voor zover deze niet uit de voorziening toekomstige uitvoeringskosten zijn gereserveerd.

De kostendekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als de feitelijke deelnemerspremie. Deze componenten worden als volgt vastgesteld.

Spaarpremie

De spaarpremie is gelijk aan de onder deelnemerspremie genoemde spaarpremie.

Opslag toekomstige uitvoeringskosten

De opslag toekomstige uitvoeringskosten is gelijk aan de opslag genoemd onder deelnemerspremie.

Opslag solvabiliteit

De opslag solvabiliteit is gelijk aan de opslag genoemd onder deelnemerspremie.

Risicopremies algemeen

De risicopremies voor overlijden en arbeidsongeschiktheid vóór de pensioendatum worden per deelnemer bepaald op basis van de onder 4.3 genoemde waarderingsgrondslagen. Hierbij wordt rekening gehouden met het geslacht en de leeftijd van de deelnemer. De vereiste solvabiliteitsopslag voor deze risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid is gelijk aan het VEV_{DB} (behorend bij het stabiel uitkeringscollectief). De feitelijke premie is (destijds) vastgesteld met een economische dekkinggraadopslag van 36,5%.

Bij het vaststellen van de kostendekkende overlijdensrisicopremies voor het levenslang partnerpensioen, tijdelijk aanvullend partnerpensioen, wezenpensioen en extra aanvullend wezenpensioen wordt voor de éénjarige sterftkans (kortleven) een afwijkende actuariële grondslag gehanteerd, namelijk Prognosetafel AG2024 en de het pensioenfonds-specifieke correctiefactoren voor ervaringssterfte tot de macht (1/1,3). Voor de risicopremie levenslang partnerpensioen wordt voor de bepaling van de ingegane uitkering na overlijden uitgegaan van sterftkansen gebaseerd op Prognosetafel AG2024 en de het pensioenfonds-specifieke ervaringssterfte.

Bij het vaststellen van de kostendekkende risicopremies voor levenslang partnerpensioen en tijdelijk aanvullend partnerpensioen wordt verondersteld dat de deelnemer met een bepaalde kans een partner heeft. Deze kans is afhankelijk van de leeftijd en het geslacht van de deelnemer (zie bijlage 4 voor de partnerfrequenties).

Risicopremie partnerpensioen in geval van overlijden vóór de pensioendatum

De risicopremie partnerpensioen wordt voor iedere deelnemer bepaald op basis van geslacht, leeftijd en de waarderingsgrondslagen in paragraaf 4.3. De éénjarige sterftekans van de hoofdverzekerde wordt bepaald door de correctiefactoren voor ervaringssterfte tot de macht $(1/1,3)$ te verheven. Voor het langlevensrisico worden de correctiefactoren voor het pensioenfonds-specifieke ervaringssterfte van de partner van de hoofdverzekerde gebruikt.

Risicopremie wezenpensioen in geval van overlijden vóór de pensioendatum

De risicopremie wezenpensioen wordt vastgesteld op hetzelfde percentage van deze component in de feitelijke premie.

Opslag administratiekosten

Dit betreffen de (jaarlijkse) werkelijke administratiekosten onder aftrek van de vrijval uit de technische voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten als gevolg van het feitelijk doen van uitkeringen.

Risicopremie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De risicopremie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (pvi) wordt bepaald door een percentage te nemen van de som van alle premiecomponenten (met uitzondering van de risicopremies arbeidsongeschiktheid) te nemen. Dit percentage is gelijk aan $3,9\%$ gedeeld door $[1+VEV_{DB}]$.

Risicopremie tijdelijk aanvullend partnerpensioen

De risicopremie tijdelijk aanvullend partnerpensioen wordt voor iedere deelnemer bepaald op basis van geslacht, leeftijd en de waarderingsgrondslagen in paragraaf 4.3. Hierbij worden de correctiefactoren voor ervaringssterfte op dezelfde manier toegepast als beschreven onder risicopremie partnerpensioen.

Risicopremie extra aanvullend wezenpensioen

De risicopremie tijdelijk aanvullend wezenpensioen wordt gelijkgesteld aan deze component uit de feitelijke premie.

Risicopremie arbeidsongeschiktheidspensioen

De risicopremie arbeidsongeschiktheidspensioen wordt gelijkgesteld aan de risicopremie AOP zoals genoemd onder deelnemerspremie.

Gedempte kostendekkende premie

Het pensioenfonds maakt gebruik van de mogelijkheid in artikel 123, lid 2 van de Wvb om de premie te dempen op basis van een voortschrijdend gemiddelde van de rente.

De gedempte kostendekkende premie bestaat uit dezelfde onderdelen als de feitelijke deelnemerspremie. De gedempte kostendekkende premie wordt op dezelfde wijze als de kostendekkende premie vastgesteld met uitzondering van de rekenrente.

Het pensioenfonds dempt de kostendekkende premie op het voortschrijdende gemiddelde van de rente over een periode van tien jaar, op basis van artikel 4, lid 2, onderdeel a van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. In november van elk jaar stelt het pensioenfonds de premie voor het volgende jaar vast. Voor de toetsing van de feitelijke premie aan de gedempte kostendekkende premie wordt het gemiddelde gebruikt van 10 rentes per 30 september.

4.6 Financiële positie

De financiële positie van het fonds wordt beoordeeld aan de hand van de dekkingsgraad. Het pensioenfonds heeft vier soorten dekkingsgraden gedefinieerd: de actuele dekkingsgraad, de beleidsdekkingsgraad, de reële dekkingsgraad en de economische dekkingsgraad.

Actuele dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het fonds is de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de som van de technische voorziening voor risico fonds en de technische voorziening technische voorziening voor risico deelnemer.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de in de afgelopen 12 maanden gerapporteerde actuele dekkingsgraden. Aan de hand van de beleidsdekkingsgraad wordt beoordeeld of het fonds een tekort heeft.

De dekkingsgraad in de berekening van de beleidsdekkingsgraad wordt alleen met terugwerkende kracht gecorrigeerd als het effect van fouten minstens 0,05%-punt op de beleidsdekkingsgraad per enig moment is.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad is alleen van toepassing voor de pensioenverplichtingen voor risico fonds en wordt conform de wettelijke vereisten vastgesteld en jaarlijks gemeld aan DNB.

Economische dekkingsgraad

De economische dekkingsgraad is de actuele dekkingsgraad waarbij de technische voorziening vastgesteld worden op basis van de swap-rente curve, zonder toepassing van UFR-methodiek.

Ontheffing DNB

Het pensioenfonds kent twee 'soorten' dekkingsgraad. De eerste is de wettelijk gedefinieerde dekkingsgraad van het totale pensioenfonds. De tweede is een dekkingsgraad risico pensioenfonds, op grond van de door DNB verleende ontheffing.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds als geheel is het totale vermogen van het pensioenfonds gedeeld door de som van de technische voorziening risico fonds en de technische voorziening risico deelnemer.

De dekkingsgraad risico fonds is het belegd vermogen risico pensioenfonds (dus niet vermogen risico deelnemer) gedeeld door alléén de technische voorziening risico fonds (i.e. dus zonder rekening te houden met de technische voorziening risico deelnemer).

Vereist eigen vermogen

Het VEV behorend bij de verplichtingen voor risico van de deelnemers is gelijk gesteld aan nihil.

Het VEV behorend bij de verplichtingen voor risico van het fonds wordt bepaald met het standaardmodel van DNB. Het algemeen bestuur acht dat het risicoprofiel van het pensioenfonds in voldoende mate weergegeven wordt door het standaardmodel.

Het totale vereist eigen vermogen voor het fonds is de som van voornoemde twee VEV's.

Tekort, herstelplan

Er is sprake van een tekort als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad horende bij het vereist eigen vermogen (VEV). In dat geval moet het pensioenfonds een herstelplan indienen, waaruit blijkt dat het fonds in maximaal tien jaar weer zal voldoen aan de vereiste dekkingsgraad. Indien uit het herstelplan blijkt dat herstel niet binnen de maximale termijn mogelijk is, neemt het pensioenfonds zodanige maatregelen om wel tot een haalbaar herstelplan te komen.

Minimaal vereist eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen behorend bij de verplichtingen voor risico van het fonds wordt jaarlijks bepaald aan de hand van de wettelijke voorschriften en gepubliceerd in het jaarverslag.

Het minimaal vereist eigen vermogen behorend bij de verplichtingen voor risico van de deelnemers is sinds ultimo 2022 bepaald op 1,0% van die verplichtingen voor risico van de deelnemers.

Het eurobedrag totale minimaal vereist eigen vermogen voor het fonds is de som van de eurobedragen van voornoemde twee MVEV's.

Het pensioenfonds berekent het MVEV jaarlijks volgens de in artikel 11 van het Besluit FTK beschreven methode.

Bij de toepassing van de wettelijke beschrijving voor de berekening van het minimaal vereist eigen vermogen bestaan naast de beheerslasten, ook elementen die betrekking hebben op biometrische risico's. De biometrische risico's voor de deelnemers aan de premieregeling (arbeidsongeschiktheid en overlijden) zijn ondergebracht in de DB-regeling (verplichtingen risico fonds). Voor de premieregeling hoeft hierom voor het onderdeel biometrisch risico geen minimaal vereist vermogen bepaald te worden. Deze risico's worden namelijk al meegerekend onder het minimaal vereist eigen vermogen van de verplichtingen risico fonds.

Ligt de beleidsdekkingsgraad van het fonds vijf jaar (zesmaal) achtereen onder het niveau van het MVEV en is de feitelijke dekkingsgraad bij de laatste vaststelling eveneens lager dan het MVEV, dan worden maatregelen genomen. Op die manier voldoet de feitelijke dekkingsgraad direct aan het MVEV.

4.7 Inkoopbeleid

Het inkoopbeleid van het pensioenfonds betreft de omzetting van het pensioenkapitaal (uit de premieregeling) in pensioenaanspraken in het stabiele uitkeringscollectief of in het variabel uitkeringscollectief.

Eerst wordt het pensioenkapitaal aangewend om ouderdomspensioen ingaand op pensioenleeftijd 68 en aanspraken latent partnerpensioen (70% van het ouderdomspensioen) en aanspraken wezenpensioen (14% van het ouderdomspensioen) in te kopen.

Vervolgens heeft de deelnemer met deze ingekochte pensioenaanspraken dezelfde reglementaire keuzes voor die pensioenaanspraken (zie paragraaf 4.8).

De premieregeling biedt de (gewezen) deelnemer de mogelijkheid om per 1 januari volgend op diens 58e verjaardag een (voorlopige) keuze te maken voor:

- Stabiel pensioen.
Het pensioenkapitaal wordt gebruikt om geleidelijk stabiel ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen aan te kopen in het fonds; of
- Variabel pensioen.
Het pensioenkapitaal wordt overgeheveld naar het variabele uitkeringscollectief.

Voor de effectuering van bovengenoemde keuzes wordt de gehele jaarpremie meegenomen in de bepaling van het kapitaal dat wordt afgesplitst.

Inkoop van pensioenaanspraken vindt plaats aan de hand van leeftijdsafhankelijke, geslachtsonafhankelijke inkoopfactoren.

Inkoop in het stabiel uitkeringscollectief

De inkoopfactoren met betrekking tot inkoop in het stabiele uitkerings-collectief van het fonds worden voor een heel kalenderjaar vastgesteld op basis van de actuariële beleidsuitgangspunten zoals genoemd in paragraaf 4.3 met de volgende aanpassingen/aanvullingen:

Interest	De rentetermijnstructuur DNB voor pensioenfondsen per 31 oktober exclusief toepassing UFR-methode.
Man/vrouw	Verhouding van het leeftijdscohort 60-70 jaar uit tabel 4.10, i.e. 75% man, 25% vrouw
Wezenpensioen	Er wordt rekening gehouden met een opslag van 0,1% over de totale inkoopfactor ouderdompensioen plus 70% latent partnerpensioen.
Uitvoeringskosten	Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten bedraagt 2,8%.
Dekkingsgraad	De gehanteerde dekkingsgraad is gelijk aan de economische dekkingsgraad voor rekening en risico van het pensioenfonds per 31 oktober, zodat de dekkingsgraad voor rekening en risico van het pensioenfonds niet verwatert door inkoop van pensioenaanspraken. Eventuele zaken die op moment van vaststellen van de inkooptarieven wel bekend zijn, maar (mogelijk) nog niet verwerkt zijn in de dekkingsgraad eind oktober worden ook (geschat) in de opslag dekkingsgraad meegeteld.
Solvabiliteit	De gehanteerde dekkingsgraad wordt verminderd met 1,0%-punt. Financiering van een deel van het eigen vermogen heeft plaats gevonden door een solvabiliteitsopslag in de premie welke ten goede is gekomen aan het eigen vermogen van het fonds.
Correctie i.v.m. toeslag	Bij het bepalen van de opslag dekkingsgraad wordt aanvullend rekening gehouden met de te verlenen toeslag per 1 januari aanstaande. Beter gesteld, met de te verwachte daling van de economische dekkingsgraad als gevolg van deze toeslag.
Opslag dekkingsgraad	De opslag dekkingsgraad wordt jaarlijks vastgesteld door een vereenvoudigde formule toe te passen:

$$\text{Opslag dekkingsgraad} = \frac{\text{Economische dekkingsgraad}}{(1 + \text{te verlenen toeslag})} - 1\% (\text{solvabiliteit}) - 100\%$$

Inkoop in het variabel uitkeringscollectief

De inkoopfactoren met betrekking tot inkoop in het variabele uitkeringscollectief van het fonds worden maandelijks vastgesteld op basis van de actuariële beleidsuitgangspunten zoals genoemd in paragraaf 4.3 met de volgende aanpassingen/aanvullingen:

Interest	De rentetermijnstructuur DNB voor pensioenfondsen per einde van de eervorige maand ¹ .
Man/vrouw	Verhouding van het leeftijdscohort 60-70 jaar uit tabel 4.10, i.e. 75% man, 25% vrouw
Wezenpensioen	Niet van toepassing (geen wezenpensioen verzekerd)
Uitvoeringskosten	Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten bedraagt 2,8%
Dekkingsgraad	Er wordt geen rekening gehouden met een opslag dekkingsgraad
Solvabiliteit	Niet van toepassing
Correctie i.v.m. toeslag	Niet van toepassing
Correctiefactor ²	Einde eervorige maand

¹ De inkoop in de maand januari van het betreffende jaar (i.c. 20JJ), in afwijking van wat hiervoor is genoemd, wordt gebaseerd op de RTS van ultimo december van het voorafgaande jaar (i.c. 20JJ -/ - 1) met toepassing van de UFR per 1 januari van het huidige jaar. Op deze manier zijn de resultaten in het jaarwerk beperkt.

² Om te voorkomen dat nieuwe pensioengerechtigden volledig meedelen in het over het gehele kalenderjaar behaalde resultaat, terwijl zij niet het gehele jaar tot het uitkeringscollectief behoorden, wordt voor deelnemers die in de loop van

Onderzoek en (eventueel) wijziging beleidsuitgangspunten

De beleidsuitgangspunten voor het vaststellen van de inkoopfactoren worden door het algemeen bestuur vastgesteld. De verantwoordelijke uitvoerende bestuurder actualiseert jaarlijks – binnen het gestelde beleid of de gestelde beleidsuitgangspunten – de concrete parametrisering hiervan. Dit gebeurt in een jaarlijkse cyclus waarbij wordt getoetst of er zwaarwegende redenen zijn om de concrete parameter van een beleidsuitgangspunt anders in te vullen. Indien nieuw onderzoek aantoont dat methodiek (beleid) en/of beleidsuitgangspunten moeten wijzigen, dan doet het uitvoerend bestuur een voorstel waar het algemeen bestuur over besluit. In alle andere gevallen kan het uitvoerend bestuur zelfstandig besluiten.

4.8 Keuzemogelijkheden

Deelnemers hebben meerdere mogelijkheden voor flexibilisering van de pensioenaanspraken.

Deelnemers kunnen kiezen om

- (gedeeltelijk) eerder dan 68 met pensioen te gaan (vervoeging);
- (gedeeltelijk) later dan 68 met pensioen te gaan (uitstel);
- ouderdomspensioen om te zetten in extra partnerpensioen (uitruilen);
- partnerpensioen om te zetten in extra ouderdomspensioen (uitruilen);
- eerst een hoger ouderdomspensioen te krijgen en daarna stapsgewijs een lager ouderdomspensioen (hoog/laag).

Indien meerdere keuzes (tegelijk) worden gemaakt, wordt bij het bepalen van het pensioen bovenstaande volgorde aangehouden.

Het pensioenfonds maakt bij het omzetten van pensioenaanspraken gebruik van flexibiliseringsfactoren. Deze factoren worden elk jaar opnieuw vastgesteld op basis van de daaraan ten grondslag liggende actuariële uitgangspunten, welke in beginsel voor vijf jaar zijn vastgesteld.

Uitgangspunten vaststelling flexibiliseringsfactoren

Het fonds stelt de geslachtsonafhankelijke flexibiliseringsfactoren voor een heel kalenderjaar vast op basis van de door DNB gepubliceerde rentermijnstructuur voor pensioenfondsen per 30 juni van het voorafgaande jaar. Hierbij wordt collectieve actuariële gelijkwaardigheid in acht genomen, door uit te gaan van de waarderingsgrondslagen van het fonds en de in paragraaf 4.10 genoemde man/vrouw verhouding voor het oudste leeftijdscohort.

Voor de bepaling van de flexibiliseringsfactoren houdt het pensioenfonds in het stabiele uitkeringscollectief geen rekening met voorwaardelijke toekomstige jaarlijkse toeslag. Voor pensioenaanspraken ingekocht uit individuele waardeoverdracht wordt in het stabiele uitkeringscollectief rekening gehouden met een onvoorwaardelijke toekomstige toeslag van 3,75% (waardeoverdrachten vóór 2015) of 2,25% (waardeoverdrachten vanaf 2015 tot en met 2021).

Voor het variabele uitkeringscollectief geldt dat zowel voorwaardelijke als onvoorwaardelijke toeslagverlening niet van toepassing is.

Onderzoek en (eventueel) wijziging beleidsuitgangspunten

De beleidsuitgangspunten voor het vaststellen van de seksenutrale factoren worden door het algemeen bestuur vastgesteld. De verantwoordelijke uitvoerende bestuurder actualiseert jaarlijks – binnen het gestelde beleid of de gestelde beleidsuitgangspunten – de concrete parametrisering hiervan. Dit gebeurt in een jaarlijkse cyclus waarbij wordt getoetst of er zwaarwegende redenen zijn om de concrete parameter van een beleidsuitgangspunt anders in te vullen. Indien nieuw onderzoek

het kalenderjaar een variabele uitkering aankopen een resultaatcorrectie toegepast op basis van het tot dan toe gerealiseerde resultaat binnen het uitkeringscollectief. Deze resultaatcorrectie is geen onderdeel van de aankoopfactor zelf, maar wordt maandelijks apart vastgesteld en toegepast. Voor de resultaatcorrectie wordt – net als bij de rekenrente – uitgegaan van einde van de maand, twee maanden voorafgaand aan de maand van inkoop.

aantoont dat methodiek (beleid) en/of beleidsuitgangspunten moeten wijzigen, dan doet het uitvoerend bestuur een voorstel waar het algemeen bestuur over besluit. In alle andere gevallen kan het uitvoerend bestuur zelfstandig besluiten.

4.9 Beleid individuele waardeoverdrachten

Voor de berekening van de tarieven voor individuele waardeoverdrachten hanteert het pensioenfonds de wettelijk voorgeschreven rekenrente en rekenregels.

De individuele inkomende waardeoverdracht voor een deelnemer wordt volledig toegevoegd aan het pensioenkapitaal van de betreffende deelnemer.

In geval van een individuele uitgaande waardeoverdracht worden de opgebouwde pensioenaanspraken overgedragen. Er wordt alleen rekening gehouden met eventueel onvoorwaardelijk ingekochte toekomstige jaarlijkse toeslagen. Indien daarnaast (of alleen) sprake is van een opgebouwd pensioenkapitaal wordt dit pensioenkapitaal overgedragen.

4.10 Beleid verevening

De factoren voor verevening (bij scheiding) worden voor een heel kalenderjaar vastgesteld op basis van de actuariële uitgangspunten zoals genoemd in paragraaf 4.3 en 4.7 met aanpassing van de verhouding man/vrouw gehanteerd per leeftijdsklasse conform onderstaande tabel:

Van	Tot	% man	% vrouw
25	30	24%	76%
30	35	31%	69%
35	40	38%	62%
40	45	45%	55%
45	50	52%	48%
50	55	59%	41%
55	60	67%	33%
60	70	75%	25%

Deze beleidsmatig door het algemeen bestuur vastgestelde tabel geldt in principe voor 5 jaar tenzij zwaarwegende redenen zijn om tussentijds – op voorstel van het uitvoerend bestuur - een aanpassing te doen. De periodiciteit van onderzoek en eventuele aanpassing staat in bijlage 8.

4.11 Herverzekering

Gezien de omvang en het draagvlak van het pensioenfonds houdt het pensioenfonds alle risico's die voortvloeien uit de aangegane pensioenverplichtingen volledig in eigen beheer.

4.12 Systematiek vaststelling parameters

Artikel 139 van de Wvb schrijft maximale rendementsverwachtingen en minimale waarden voor het gemiddelde loon- of prijsindexcijfer voor. Deze voorschriften moeten worden gebruikt bij het vaststellen van een verwacht rendement voor een herstelplan en, afhankelijk van de gekozen methodiek, voor de kostendekkende premie. Beide zaken zijn voor het pensioenfonds niet van toepassing.

4.13 Risicobereidheidsverklaring en risicohouding

Risicobereidheidsverklaring

Het bestuur heeft een risicobereidheidsverklaring (RBV) vastgesteld voor het stabiel uitkeringscollectief, het variabel uitkeringscollectief en de opbouwfase van de premieregeling. Deze verklaring wordt periodiek herijkt. Het bestuur heeft begin 2021 de RBV van het stabiel uitkeringscollectief, het variabel uitkeringscollectief en de (opbouwfase van de) premieregeling vastgesteld, nadat het VO hierover is gehoord. De risicobereidheidsverklaring beschrijft de uitgangspunten en randvoorwaarden waarbinnen het bestuur van het pensioenfonds de ambitie van het pensioenfonds nastreeft. Op basis van deze verklaring kan het bestuur in de stuurregels van het pensioenfonds een afweging maken tussen de lange termijnambitie en de korte termijn (neerwaartse) risico's. De risicobereidheidsverklaring geeft een handvat om het beleggingsbeleid in verschillende omstandigheden vooraf te definiëren.

De risicobereidheidsverklaring voor het stabiel uitkeringscollectief luidt als volgt:

Risicobereidheidsverklaring stabiele uitkeringscollectief	Consequentie
<p>1. Doelstelling Het pensioenfonds beoogt jaarlijks de pensioenaanspraken en -rechten te verhogen door het verlenen van toeslagen. De mate van toeslag is afhankelijk van het beschikbare vermogen in relatie tot de verplichtingen om toekomstbestendig indexatie te verlenen.</p>	<p>Het pensioenfonds zet zich door een robuust beleggingsbeleid in op het realiseren van zo hoog mogelijk toeslagen binnen de kaders van het verantwoord risico nemen. Hiermee beoogt het pensioenfonds de toeslagen te optimaliseren rekening houdend met de grote onzekerheid over de toekomstige realisatie.</p>
<p>2. Evenwichtige belangenafweging Toeslagen kunnen niet worden gegarandeerd. Het pensioenfonds accepteert het risico dat toeslagen niet voor iedere generatie deelnemers onder alle omstandigheden kunnen worden toegekend. Het pensioenfonds streeft naar een evenwichtige verdeling van risico over generaties.</p>	
<p>3. Korten Het pensioenfonds streeft naar het behoud van de opgebouwde pensioenen en daarmee het voorkomen van kortingen. Daarom stuurt het pensioenfonds op een dekkingsgraad van minimaal 105%. Hierbij wordt rekening gehouden met herstelkracht van het fonds.</p>	<p>In de situatie dat de dekkingsgraad overhoopt toch dusdanig laag is dat (zeer waarschijnlijk) gekort moet worden, zal het beleggingsrisico niet automatisch verder worden verlaagd om enig herstelpotentieel te behouden. In communicatie naar deelnemers zal het pensioenfonds helder maken wat deze belofte betekent.</p>
<p>4. Risicosturing Het pensioenfonds heeft een vooraf vastgesteld beleid met dekkingsgraadafhankelijke staffels die beschrijven wanneer en hoe het beleggingsrisico wordt aangepast om</p> <ul style="list-style-type: none"> i. het neerwaartse risico op de korte termijn te beperken en daarmee tevens de kans op korten, en 	<p>In een slechte financiële positie is het nodig om risico af te bouwen om de kans op korten te verkleinen.</p> <p>In een goede financiële positie is minder beleggingsrisico nodig om naar verwachting de maximale toeslag te behalen. Het pensioenfonds bouwt het beleggingsrisico af als de verwachting is dat er minder risico nodig is om de volledige toekomstige toeslagen en</p>

<p>ii. het niet meer risico nemen dan benodigd om naar verwachting de maximaal toeslag te verlenen. Daarbij zijn de dekkingsgraad en hoogte van het pensioen de stuurmiddelen; voor de balanssturing wordt sterk geleund op enkele scenario's die het bestuur beheert.</p>	<p>gemiste toeslagen uit het verleden (t/m 2021) te kunnen waarmaken.</p>
<p>5. Toeslag Het pensioenfonds accepteert dat niet altijd een toeslag kan worden verleend.</p>	<p>De mate van toeslag is afhankelijk van het beschikbare vermogen in relatie tot de verplichtingen om toekomstbestendig indexatie te verlenen.</p> <p>Het pensioenfonds formuleert richtlijnen voor toeslagverlening die richting geven aan de jaarlijkse toeslagverlening en mede moeten zorgen voor evenwichtigheid tussen generaties.</p>
<p>6. Afstemming Indien in een door het bestuur te bepalen stress-scenario</p> <p>a) de (economische) dekkingsgraad lager dan 105% is, en/of</p> <p>b) gekort dient te worden dan zal het bestuur in gesprek gaan met het verantwoordingsorgaan om de risicobereidheid te herzien.</p>	<p>Het bestuur zal tenminste tweemaal per jaar de uitkomsten van het stress-scenario laten doorrekenen en rapporteren aan het verantwoordingsorgaan. Zodra in een bestuursvergadering wordt geconstateerd dat aan voorwaarde a) en of b) is voldaan dan zal het verantwoordingsorgaan in zijn eerstkomende reguliere vergadering op de hoogte worden gesteld.</p>

De risicobereidheidsverklaring voor het variabel uitkeringscollectief luidt als volgt:

Risicobereidheidsverklaring collectief variabel pensioen (RBV CVP)	Consequentie
<p>Doelstelling: Het bieden van een variabel pensioen, met als doel een pensioenuitkering die hoger wordt door het realiseren van positief beleggingsresultaat. Het variabele pensioen bestaat uit een beleggingsmix, met een vaste allocatie naar een rendement- en matchingportefeuille.</p>	<p>Het variabel pensioen wordt gekenmerkt door bewegelijkheid in de pensioenuitkering. Enerzijds kan geprofiteerd worden van behaalde beleggingsrendementen. Anderzijds wordt het risico gelopen op een lager pensioen wanneer de rendementen op de beleggingen tegenvallen.</p>
<p>Maximaal verlies pensioenuitkering in enig jaar: Middels de beleggingsmix kan in negatieve scenario's een verlies worden geleden.</p>	<p>Vanwege het doorbeleggen van de variabele pensioenuitkering in de vaste collectieve beleggingsmix kan middels de rendement- en renteontwikkeling een verlies op de pensioenuitkering worden geleden. Op basis van het stuurscenario kan een maximaal verlies van 6% in enig jaar zich voordoen.</p>
<p>Maximaal verlies pensioenuitkering over een periode: Middels de beleggingsmix kan in negatieve scenario's een verlies worden geleden.</p>	<p>Vanwege het doorbeleggen van de variabele pensioenuitkering in de vaste collectieve beleggingsmix kan middels de rendement- en renteontwikkeling een verlies op de pensioenuitkering worden geleden. Op basis van het stuurscenario kan een maximaal verlies van</p>

	18% over drie jaar zich voordoen (incl. negatieve impact van spreiding).
Impact van spreiding: Gerealiseerde resultaten uit rendementen en rente worden collectief en naar rato gespreid over een periode waardoor de beweging van de variabele pensioenuitkering wordt gedempt.	Een spreidingsperiode van 3 jaar is een passende invulling van de jaarlijkse en cumulatieve spreiding van verliezen. Spreiding zorgt voor demping van risico's en hiermee een lagere bewegelijkheid van de pensioenuitkering. Spreiding resulteert in een slecht scenario wel dat de pensioenuitkering eerder wordt uitgedeeld ten koste van de latere uitkeringen. Deze spreiding mag in een slecht scenario een maximale impact hebben van 2,5% op de pensioenuitkering.
Lang leven risico: is het risico dat het collectief gemiddeld langer leeft dan vooraf ingeschat. Dit risico wordt door het collectief gedragen. Op het moment dat de inschatting is dat de personen in het collectief gemiddeld (korter) langer leven, wordt de pensioenuitkering naar (boven) beneden bijgesteld.	Op basis van actuariële overlevingstafels en de ingeschatte onzekerheid daaromheen verwachten we met 95% zekerheid dat de pensioenuitkering over een periode van drie jaar 3% kan dalen als gevolg van bijstelling van de overlevingstafels.

De risicobereidheidsverklaring voor de opbouwfase van de premiereregeling luidt als volgt:

In de risicobereidheidsverklaring is rekening gehouden met de pensioenbehoefte van de deelnemer van 70%. Consequentie is dat de premie 25% hoger is geworden dan de premie van de oude regeling om dit te bereiken. Als deze hogere premie gehanteerd wordt, is er een range mogelijk van toekomstige uitkomsten tussen 42% en 100% met een gemiddeld verwachte uitkomst van 70%. Uitgangspunt is de premiehoogte van de oude regeling van 21% (voor Ouderdomspensioen en Partnerpensioen na pensionering) en een daarmee verwachte vervangingsratio van 51%. 11% punt van deze vervangingsratio resulteert uit de AOW. We gaan hierbij uit van het fiscaal maximaal inkomen.

Risicobereidheidsverklaring WVP opbouw	Consequentie
<p>Lifecycle³ Het beleggingsbeleid is afhankelijk van de verhouding tussen de human- en financial wealth per leeftijdsgroep. Hiermee rekening houdend krijgt elke leeftijdsgroep een passende beleggingsallocatie. Bij voorbaat moet rekening gehouden worden met het feit dat verwachte vervangingsratio's gevoelig zijn voor marktbevingen en aannames inzake rente, rendement en inflatie.</p>	<p>Leeftijdsgroepen met een lange beleggingshorizon krijgen een hoge allocatie naar de rendementsportefeuille en een lage of geen allocatie naar het uitkeringsfonds. Leeftijdsgroepen met een kortere beleggingshorizon krijgen een lagere allocatie naar de rendementsportefeuille en een hoge allocatie naar het uitkeringsfonds.</p>

³ De premiereregeling van het pensioenfonds bestaat uit een impliciete lifecycle welke als collectief geldt voor alle deelnemers. Deze lifecycle is gebaseerd op de risicobereidheid van de deelnemer als homogene groep.

<p>Minimaal benodigd pensioen De vormgeving van de life cycles en premie moet dusdanig zijn dat een minimaal pensioen van 34% wordt bereikt in het slecht weer scenario.</p>	<p>Beleggingsrisico of premie moet potentieel worden bijgesteld om aan deze doelstelling te voldoen.</p>
<p>Maximaal benodigd pensioen De vormgeving van de life cycles en premie moet dusdanig zijn dat een maximaal pensioen van 100% wordt bereikt in het goed weer scenario.</p>	<p>Er zal een sturingsmechanisme worden afgesproken om bij hoge vervangingsratio's het beleggingsrisico van betreffende deelnemers naar beneden bij te stellen om het hoge resultaat zekerder te stellen.</p>
<p>Maximaal jaarlijks vermogensverlies Bij een DC-regeling wordt pensioenvermogen opgebouwd. De hoogte van het vermogen is afhankelijk van het vermogen en de beleggingsresultaten.</p>	<p>Op basis van het stuurscenario van het pensioenfonds mag het pensioenvermogen maximaal 30% dalen.</p>
<p>Risicosturing Het pensioenfonds stuurt het beleggingsbeleid bij op basis van een vooraf bepaald risicobudget per leeftijdsgroep. Een vooraf vastgelegd beleid voor een risicobudget per leeftijdsgroep is gewenst om het beleggingsbeleid op af te stemmen. Het budget geeft de verhouding weer tussen de neerwaartse risico's en het verwachte pensioen. Risicosturing zal de doelstellingen beter haalbaar moeten maken.</p>	<p>Risicosturing is een consequentie van de genoemde grenzen van het maximaal en minimaal benodigde pensioen. Wanneer het waarschijnlijk is dat het maximaal benodigd pensioen behaald wordt, zal het risico afgebouwd worden om de realisatie zekerder te stellen. Wanneer het waarschijnlijk wordt dat het risico bestaat dat het minimum benodigd pensioen geraakt gaat worden zal ook risico afgebouwd moeten worden om te voorkomen dat er potentieel te weinig pensioen resteert. Dit is een collectieve aanpak per deelnemerleeftijd. Individuele keuze en acties zullen niet meegenomen worden in bepaling van de sturing.</p>
<p>Verwacht pensioen Uitgaande van een vaste premie (+/-21% voor Ouderdomspensioen en Partnerpensioen na pensionering) en een verwacht beleggingsrendement resulteert een verwachte vervangingsratio voor het mediane scenario. De ratio is gecorrigeerd voor inflatie.</p>	<p>De verwachting is altijd een momentopname op basis van het op dat moment aanwezige vermogen en het gehanteerde scenario. De huidige inrichting en aannames resulteren in een mediane verwachting van 51% vervangingsratio op het moment van pensioneren.</p>
<p>Doorbeleggen na pensionering Vanaf de start van de uitkeringsfase blijft een deelnemer een deel van zijn pensioenvermogen beleggen. Dit komt de hoogte van het verwachte pensioen te goede.</p>	<p>De hoogte van pensioen na pensioneren is niet helemaal zeker, maar in ruil daarvoor is het verwachte pensioen hoger. De deelnemer zal tien jaar voor pensionering een keuze moeten maken voor stabiel pensioen (ingroei DB) of variabel pensioen (collectief DC).</p>
<p>Risicohouding per leeftijdscohort 38 jaar: horizon tot pensioneren is meer dan 30 jaar.</p>	<p>Gegeven de lange beleggingshorizon is het belangrijk om voldoende risicopremies te realiseren. Er is nog voldoende tijd voor herstel van schokken.</p>
<p>38-48 jaar: horizon tot pensioneren is meer dan 20 jaar.</p>	<p>Gegeven de lange beleggingshorizon is het belangrijk om voldoende risicopremies te</p>

	realiseren. Er is nog voldoende tijd voor herstel van schokken.
48-58 jaar: horizon tot pensioneren is meer dan 10 jaar.	Gegeven de lange beleggingshorizon is het belangrijk om voldoende risicopremies te realiseren. Er is nog voldoende tijd voor herstel van schokken.
58-68 jaar: horizon tot pensioneren is korter dan 10 jaar.	De horizon is minder dan 10 jaar voor pensioneren. Het is van belang om de inkoop risico's geleidelijk te beheersen en aan te sluiten bij de risico's van het uitkeringscollectief.

Risicohouding

Het Financieel Toetsingskader schrijft voor dat ieder pensioenfonds een risicohouding vaststelt. De risicohouding is de mate waarin een fonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds. Deze wettelijke risicohouding moet separaat worden vastgelegd voor het stabiele uitkeringscollectief en voor de premieregeling in de opbouwfase.

Langetermijn risicohouding stabiel uitkeringscollectief

Bij de aanvangshaalbaarheidstoets (Q4 2021) voorafgaand aan de nieuwe pensioenregeling heeft het bestuur, na het verantwoordingsorgaan te hebben gehoord, de wettelijke langetermijn risicohouding van het stabiele uitkeringscollectief als volgt vastgesteld.

- De ondergrens is 120% voor het verwachte pensioenresultaat, bij een startdekkingsgraad gelijk aan de huidige dekkingsgraad.
- De ondergrens is 99% voor het verwachte pensioenresultaat, bij een startdekkingsgraad gelijk aan de vereiste dekkingsgraad (100%+Vereist Eigen Vermogen).
- De maximale afwijking van het pensioenresultaat in een slechtweersscenario ten opzichte van het verwachte pensioenresultaat is 40%.

Kortetermijn risicohouding stabiel uitkeringscollectief

De kortetermijn risicohouding voor het stabiel uitkeringscollectief heeft het fonds gedefinieerd in termen van het Vereist Eigen Vermogen. Vanwege schommelingen in de markt kan het Vereist Eigen Vermogen van de feitelijke portefeuille op enig moment afwijken van het Vereist Eigen Vermogen van de normportefeuille. Het bestuur heeft een bandbreedte voor het vereist eigen vermogen (VEV) vastgesteld van minimaal 7,4% en maximaal 28,9% van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze grenzen zijn afhankelijk van de stand van de economische dekkingsgraad. Onderstaande tabel geeft de grenzen aan. Bij dekkingsgraden die tussen de hieronder genoemde dekkingsgraden vallen, volgt de toegestane afwijking door lineair te interpoleren.

Dekkingsgraad	Minimaal VEV	Maximaal VEV
100%	9,0%	16,0%
110%	9,1%	15,9%
120%	10,1%	18,1%
130%	12,0%	22,4%
140%	11,5%	20,5%
150%	11,1%	18,5%
160%	10,5%	18,3%
170%	9,9%	19,8%
180%	9,2%	21,3%
190%	8,5%	22,9%

200%	7,8%	24,5%
210%	7,6%	26,7%
220%	7,4%	28,9%

Risicohouding opbouwfase premieregeling

Op basis van de in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen beschreven methode (URM), is voor zowel de beschikbare premieregeling die uitgaat van inkoop in het variabele als het stabiele uitkeringscollectief de relatieve afwijking op pensioendatum vastgesteld. Deze relatieve afwijking is het verschil in de pensioenuitkering in het pessimistisch scenario (5% percentiel) ten opzichte van de pensioenuitkering in het gemiddelde scenario (mediaan). De relatieve afwijking is, vanwege het verschil in beleggingshorizon, sterk afhankelijk van de leeftijd. Het pensioenfonds kiest daarom voor een naar leeftijd gedifferentieerde risicohouding. Het pensioenfonds heeft de volgende grenzen vastgesteld voor de wettelijke risicohouding van de opbouwfase in het variabele en het stabiele uitkeringscollectief.

Leeftijd	Risicohouding CSP: afwijking pensioen resultaat slecht weer t.o.v. verwachting	Risicohouding CVP: afwijking pensioen resultaat slecht weer t.o.v. verwachting
25	70%	n.v.t.
30	70%	n.v.t.
35	65%	n.v.t.
40	60%	n.v.t.
45	55%	n.v.t.
50	50%	n.v.t.
55	40%	45%
60	30%	40%
65	20%	30%

Risicohouding uitkeringsfase variabele uitkering

Op basis van de in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen beschreven methode (URM), is voor het variabele uitkeringscollectief de maximale absolute afwijking van de jaar op jaar aanpassing van de pensioenuitkering voor de gehele uitkeringsfase vastgesteld. Deze absolute afwijking is het verschil in de aanpassing van de pensioenuitkering in het pessimistisch scenario (5% percentiel) ten opzichte van de aanpassing van de pensioenuitkering in het gemiddelde scenario (mediaan). De absolute afwijking is, vanwege het collectieve beleggingsprofiel, onafhankelijk van de leeftijd. Het pensioenfonds heeft gekozen voor een grens van 8% voor de wettelijke risicohouding van het CVP.

Procedures haalbaarheidstoets (stabiel uitkeringscollectief)

Het pensioenfonds voert jaarlijks een haalbaarheidstoets uit voor het stabiele uitkeringscollectief. De resultaten worden door het uitvoerend bestuur besproken. Het uitvoerend bestuur beoordeelt of de resultaten voldoen aan de grenzen die het algemeen bestuur op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets heeft vastgesteld.

Indien de uitkomsten voor het stabiele uitkeringscollectief niet aan de vooraf geformuleerde grenzen wordt voldaan, besluit het algemeen bestuur tot een van de volgende drie opties, na overleg met de vertegenwoordigers van de beroepspensioenvereniging:

- Zowel de grenzen van de wettelijke risicohouding als het beleid in de financiële opzet wordt niet gewijzigd. Hierover wordt verantwoording afgelegd richting het VO.
- Het beleid in de financiële opzet wordt aangepast zodat wordt voldaan aan de grenzen in de wettelijke risicohouding. Er wordt een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Hierover wordt in overleg getreden met het VO. Voor wijziging van de financiële opzet, met uitzondering

van het beleggingsbeleid, dient het pensioenfonds met de vertegenwoordigers van de beroepspensioenvereniging in overleg te treden.

- De grenzen van de wettelijke risicohouding worden aangepast. Er wordt een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Hierover wordt in overleg getreden met het VO en de vertegenwoordigers van de beroepspensioenvereniging.

Als uit de jaarlijkse toetsing blijkt dat nog aan de vooraf geformuleerde grenzen wordt voldaan, dan worden het VO en de vertegenwoordigers van de beroepspensioenvereniging alleen geïnformeerd over de resultaten.

Bij invoering van een nieuwe pensioenregeling of bij significante wijzigingen in de financiële opzet wordt een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Hierbij wordt in overleg getreden met het VO en de vertegenwoordigers van de beroepspensioenvereniging over de vast te stellen grenzen.

Procedures haalbaarheidstoets (opbouwfase)

Het pensioenfonds voert eens per drie jaar een toets uit voor het variabele uitkeringscollectief én voor de opbouwfase voorsortierend voor het variabele uitkeringscollectief en het stabiele uitkeringscollectief. De resultaten worden door het uitvoerend bestuur besproken. Het uitvoerend bestuur beoordeelt of de resultaten voldoen aan de grenzen die het algemeen bestuur heeft vastgesteld.

Indien de uitkomsten voor de opbouwfase en de uitkeringsfase van de CVP niet aan de vooraf geformuleerde grenzen wordt voldaan, wordt het beleggingsbeleid aangepast zodat wordt voldaan aan de grenzen in de risicohouding. Voor wijziging van de financiële opzet, met uitzondering van het beleggingsbeleid, dient het pensioenfonds met de vertegenwoordigers van de beroepspensioenvereniging in overleg te treden.

Als uit de periodieke toetsing blijkt dat nog aan de vooraf geformuleerde grenzen wordt voldaan, dan worden het VO en de vertegenwoordigers van de beroepspensioenvereniging alleen geïnformeerd over de resultaten.

4.14 Financiële sturingsmiddelen

Onderstaande sturingsmiddelen zijn alleen van toepassing op de pensioenrechten en -aanspraken in het stabiel uitkeringscollectief. Dat betreft ook de pensioenrechten die zijn ingegaan naar aanleiding van overlijden vóór de pensioendatum van deelnemers aan de premiereregeling en de, in de periode tot en met, pensionering ingekochte pensioenaanspraken- en rechten van deelnemers aan de premiereregeling. Er zijn geen sturingsmiddelen voor de premiereregeling gedefinieerd vanwege het karakter van deze pensioenregeling.

Het pensioenfonds beschikt over de volgende stuurmiddelen:

- Toeslagbeleid;
- Verlagsingsbeleid;
- Premiebeleid.

Toeslagbeleid

Het stabiele uitkeringscollectief kent een voorwaardelijke toeslagverlening. Dat wil zeggen dat deelnemers geen recht op toeslag hebben. Er is geen toeslagambitie, er geldt wel een toeslagperspectief dat gerelateerd is aan de ontwikkelingen op de financiële markten. Het algemeen bestuur streeft ernaar om de op 1 januari opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten aan te passen op basis van de wettelijke systematiek van toekomstbestendig indexeren (TBI)

waarbij de maximum toeslag 2,25% + loonindex (exclusief incidentele toeslag) is. Met de loonindex wordt de ontwikkeling van het CBS-cijfer van de cao-lonen bij de overheid bedoeld.

De tot en met 31 december 2021 gemiste toeslagen staan 'op de lat'. Het algemeen bestuur kan besluiten (een deel van) deze gemiste toeslagen in te halen als incidentele toeslag.

Het variabele uitkeringscollectief kent geen voorwaardelijke toeslagverlening.

Hoogte van de toeslag

Het algemeen bestuur beslist jaarlijks of en in welke mate zij toeslag toekent. Dat hangt onder andere af van de financiële positie van het pensioenfonds op 30 september van het voorafgaande kalenderjaar.

Het pensioenfonds stelt de toeslag in beginsel vast op basis van de wettelijke randvoorwaarde van toekomstbestendig indexeren.

Ontheffing ten aanzien van de grens van 110% beleidsdekkingsgraad

Vanaf 2022 bestaan de verplichtingen van het fonds uit zowel verplichtingen risico fonds als verplichtingen risico deelnemer. De dekkingsgraad van het fonds heeft per definitie betrekking op alle (beide) verplichtingen, zo ook bijvoorbeeld de wettelijke grens voor toeslagverlening van 110%. Omdat de pensioenverplichting voor risico deelnemer groter gaan worden in verhouding tot de bestaande verplichtingen risico fonds zal de dekkingsgraad van het fonds anders worden.

Een voorbeeld: Stel de verplichtingen risico fonds zijn 90 en de verplichtingen risico deelnemer zijn 10. Het vermogen van het fonds is 110.

- Alleen kijkend naar de verplichtingen risico fonds is de dekkingsgraad 111% ($100/90$). Een kleine toeslagverlening is mogelijk.
- Met de verplichtingen risico deelnemer is de dekkingsgraad 110% ($110 / (90+10)$). Toeslagverlening is niet mogelijk.

Het pensioenfonds heeft in 2022 ontheffing bij DNB aangevraagd voor het hanteren van een aangepaste dekkingsgraad. In 2023 heeft DNB deze ontheffing verleend (voor langere termijn; zolang de omstandigheden en voorwaarden niet wijzigen). Daarmee kan in het hiervoor genoemde voorbeeld toeslag worden verleend, waarbij dat niet had gekund als de ontheffing niet was aangevraagd.

Wettelijke toekomstbestendige indexering

Artikel 15, lid 3 en 4 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen bevat de spelregels voor de toekomstbestendige indexering, oftewel wat een pensioenfonds wettelijk gezien maximaal aan (toekomstbestendige) toeslag mag verlenen:

- het pensioenfonds hanteert geen maatstaf.
- Onder een beleidsdekkingsgraad van 110% verleent het fonds geen toeslag.
- Het vermogen boven de beleidsdekkingsgraad van 110% is beschikbaar voor toeslagverlening.
- De toekomstbestendige toeslag wordt als volgt bepaald: wanneer deze toeslag jaarlijks zou worden verleend, dan is de contante waarde van al deze toeslagen gelijk aan het voor toeslagverlening beschikbare vermogen.
- De gebruikte rekenrente is hiervoor gelijk aan het verwachte rendement op aandelen, minus de uniforme kostenafslag voor beleggingskosten volgens de maximale rendementsverwachting in de Wvb. Deze rekenrente bedraagt 5,2%.
- Het algemeen bestuur bepaalt de hoogte van de te verlenen toeslag als het minimum van 1) de toekomstbestendige toeslag en 2) de som van 2,25% + de loonindex.

De dekkingsgraad, waarbij 2,25% plus een loonindex (van bijvoorbeeld 2,75%) kan worden verleend, ligt op circa 170%. Deze TBI-grens staat niet vast en is onder meer afhankelijk van het

deelnemersbestand van het pensioenfonds, het verwachte rendement op aandelen en de nominale rentetermijnstructuur.

Het algemeen bestuur houdt zich de vrijheid voor om, gemotiveerd, een andere toeslag vast te stellen dan wat uit bovenstaand toeslagbeleid volgt, maar welke nooit meer is dan wettelijk en fiscaal is toegestaan.

Incidente te toeslagverlening

Het kan zijn dat het algemeen bestuur in de pensioenregeling die gold tot 1 januari 2022 niet de volledige toen geambieerde verhogingen als toeslag heeft toegekend. Dan bestaat de mogelijkheid om die gemiste verhogingen te compenseren. Het algemeen bestuur kan deze compensatie verlenen in de volgende situaties:

- De beleidsdekkingsgraad ligt boven het VEV; en
- De beleidsdekkingsgraad ligt boven de TBI-grens waarbij een jaarlijkse toeslag van 2,25% plus de loonindex kan worden gefinancierd.

In beginsel stelt het algemeen bestuur een vijfde deel van het vermogen boven deze TBI-grens ter beschikking voor compensatie. Het algemeen bestuur houdt zich de vrijheid voor om, gemotiveerd, een lagere compensatie vast te stellen. Iedere deelnemer krijgt een gelijk gedeelte (percentage) van zijn achterstand gecompenseerd.

Verlaging pensioenaanspraken

Voldoet de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds niet aan het VEV, dan is sprake van een tekortsituatie. In een tekortsituatie kan het algemeen bestuur besluiten tot een verlaging van pensioenaanspraken en -rechten.

In de volgende gevallen besluit het algemeen bestuur van het pensioenfonds tot deze verlaging:

- In een tekortsituatie moet het algemeen bestuur een herstelplan opstellen, waaruit blijkt dat het fonds in maximaal tien jaar weer aan de vereiste dekkingsgraad zal voldoen. Verlaging van pensioenaanspraken en -rechten kan onderdeel zijn van het herstelplan als dit plan, na inzet van alle overige beschikbare sturingsmiddelen, niet haalbaar is.
De aanspraken en rechten van alle deelnemers worden met eenzelfde percentage verlaagd.
- Als de beleidsdekkingsgraad vijf jaar (zesmaal) onder het niveau behorend bij het MVEV ligt en de actuele dekkingsgraad bij die laatste vaststelling ook lager is dan het MVEV, verlaagt het algemeen bestuur de pensioenaanspraken en -rechten.
De aanspraken en rechten van alle deelnemers worden met eenzelfde percentage verlaagd. Het algemeen bestuur stelt de hoogte van de verlaging zodanig vast dat de actuele dekkingsgraad direct weer op het niveau van het MVEV ligt. Mocht het algemeen bestuur constateren dat de verlaging onevenwichtig is, dan houdt het zich de vrijheid voor de verlaging niet direct door te voeren, maar uit te smeren over tien jaar. De toekomstige verlagingen zijn echter wel onvoorwaardelijk.

Voor meer informatie over een herstelplan en mogelijke sturingsmaatregelen wordt verwezen naar bijlage 2, het financieel crisisplan.

Premiebeleid

Het premiebeleid is beschreven in paragraaf 4.5.

Het premiebeleid vormt voor het pensioenfonds geen sturingsmiddel. Het pensioenfonds toets jaarlijks de verzekeringstechnische grondslagen en/of opslagen aan o.a. de wettelijke eisen van kostendekkendheid.

4.15 Kasstromen pensioenverplichtingen

Ten behoeve van het rente-afdeckingsbeleid worden de kasstromen van de pensioenverplichtingen in de basis bepaald rekening houdend met de actuariële waarderingsgrondslagen van het fonds. Een keuze van de deelnemer voor vervroeging en/of hoog/laag (voorheen betrof dit zogenoemde conversie) betekent dat pensioen eerder/meer uitgekeerd wordt. Deze keuzes komen vaker voor dan uitstel en/of laag/hoog. Bij het vaststellen van de kasstromen wordt rekening gehouden met deze mogelijkheid door toepassing van de kansen uit onderstaande tabel. Deze kansen worden eventueel herijkt naar aanleiding van periodiek onderzoek.

Pensioenleeftijd	Kans dat deelnemer pensioneert op leeftijd x (vervroeging)	Kans dat gekozen wordt voor hoog/laag gegeven pensionering op leeftijd x (keuze hoog/laag)
-63	0%	0%
63	19%	90%
64	13%	90%
65	25%	80%
66	19%	80%
67	11%	68%
68	13%	65%

Kanttekening: deze keuzes hebben geen effect op de contante waarde van de kasstromen (en dus op de voorziening) omdat de keuzes actuariel collectief neutraal zijn.

Deze beleidsmatig door het algemeen bestuur vastgestelde tabel geldt in principe voor 5 jaar tenzij zwaarwegende redenen zijn om tussentijds – op voorstel van de verantwoordelijke uitvoerende bestuurder - een aanpassing te doen. De periodiciteit van onderzoek en eventuele aanpassing staat in bijlage 8.

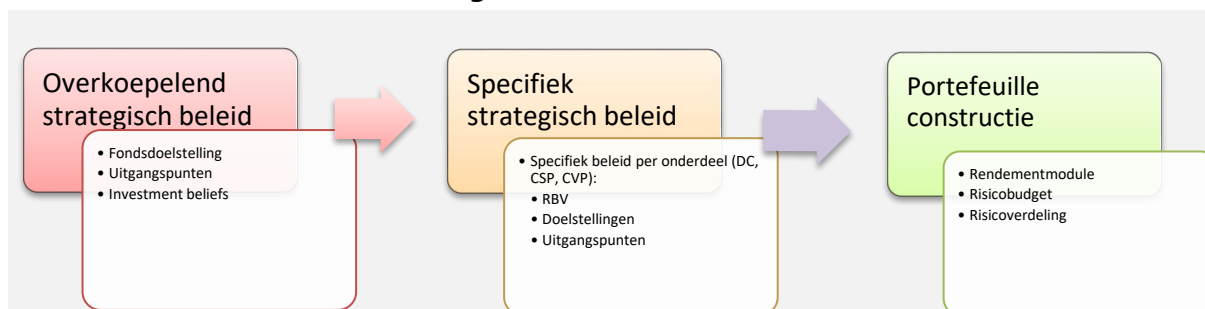
5. Vermogensbeheer

Het strategisch beleggingsbeleid staat ten dienste van de doelstelling van het fonds. De fondsdoelstellingen van het pensioenfonds worden nader ingevuld door middel van de regeling, de risicobereidheidsverklaring en de premie. Met het beleggingsbeleid wordt beoogd binnen deze doelstellingen en kaders een passende inrichting te geven.

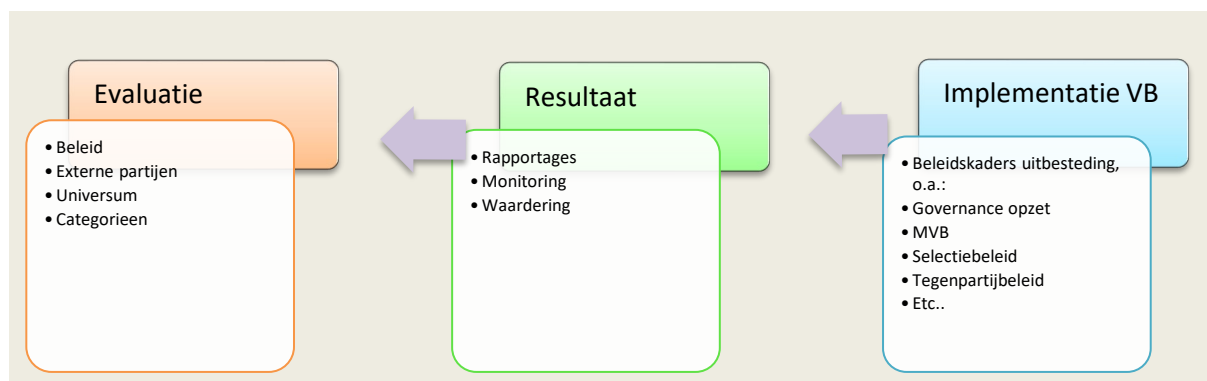
Om aan deze doelstelling te kunnen voldoen, streeft het pensioenfonds in zijn beleggingsbeleid naar een zo goed mogelijke balans tussen een verwacht pensioen, de risicohouding en de (financiële) marktomstandigheden. De verwachting geeft aan welk pensioenresultaat het fonds nastreeft. De verwachting, risicohouding en premie zijn het startpunt voor de vormgeving van de sturingsmiddelen in de financiële opzet.

Onderstaande stappen van het balansbeheer en beleggingsbeleid geven visueel inzicht in de procesgang van het pensioenfonds. Het balansbeheer- en beleggingsproces kent twee delen. Het bovenste deel van het processchema betreft strategie en beleid. Het onderste deel van het processchema heeft betrekking op implementatie en uitvoering.

Strategie en beleid

Implementatie en uitvoering

5.1 Uitgangspunten balansbeheer en beleggingen

Doelstelling balansbeheer en beleggingen

Beleggingen zijn het middel om de doelstelling van het fonds te behalen. Het doel van balansbeheer is het beleggingsbeleid zo goed mogelijk te laten aansluiten op de behoefte (risico-/rendementsafweging) van de deelnemer.

Prudent Person

het pensioenfonds belegt in overeenstemming met de prudent person-regel. Deze regel is gebaseerd op Europese regelgeving en ligt vast in artikel 130 van de Wvb. Deze regel schrijft voor

dat alle beleggingen die gedaan worden met het geld van een pensioenfonds in het belang van de deelnemers en gepensioneerden moet zijn. Er mogen bijvoorbeeld geen te grote risico's genomen worden. Met de invulling van het beleggingsbeleid geeft het pensioenfonds blijk van een prudente invulling van dit beleid. De kwaliteit van de organisatie is in overeenstemming met de complexiteit van de beleggingsportefeuille. De integere en beheerste bedrijfsvoering wordt door de gehele beleggingsorganisatie doorgevoerd. Het beleggingsproces wordt gekenmerkt door checks and balances. Het pensioenfonds doet ook nadrukkelijk wat het heeft aangekondigd te zullen doen. Het risicoprofiel van het fonds bepaalt in welke situatie het pensioenfonds welk risico loopt. Hiervoor zijn expliciete richtniveaus en bandbreedtes bepaald.

Beleggingsovertuigingen het pensioenfonds

Het pensioenfonds heeft zijn eigen beleggingsovertuigingen gedefinieerd. De beleggingsovertuigingen geven richting bij het beoordelen van alle beleggingsactiviteiten van het pensioenfonds. Bij elke aanpassing in het beleggingsbeleid wordt op kwalitatieve wijze getoetst aan de hand van de set aan beleggingsovertuigingen of de wijziging past binnen de kaders van de overtuigingen. Periodiek wordt ook elk beleidsonderwerp getoetst of deze nog steeds voldoet aan de beleggingsovertuigingen.

1. het pensioenfonds neemt moeilijke beleggingsbeslissingen vooraf

We kunnen niet in de toekomst kijken. Daarom nemen we moeilijke besluiten vooraf door de invulling van een compleet beleggingsbeleid. We richten ons op het behalen van gewenste resultaten in mogelijke toekomstscenario's. Dat dwingt ons om los van de waan van de dag en de emoties van financiële markten onze koers te bepalen, en hieraan vast te houden in roerige tijden.

Dit betekent:

- We zorgen voor een robuust beleid dat overeind blijft in moeilijke omstandigheden⁴
- Onze risicobereidheidsverklaring geeft aan, wat wij nog acceptabel vinden
- Het risicobudget vormt ons kader bij het inrichten van de beleggingsportefeuille

2. het pensioenfonds belegt voor de lange termijn

het pensioenfonds is ervan overtuigd dat een lange termijn beleggingshorizon voordelen biedt. Deze maakt het mogelijk te kiezen voor beleggingscategorieën en beheerconstructies die voor andere beleggers minder toegankelijk zijn, en zo een beter pensioenresultaat te bereiken.

Dit betekent:

- We selecteren beleggingscategorieën die op lange termijn een bewezen risicopremie hebben.
- het pensioenfonds kan door de lange horizon beleggingen kiezen die voor andere beleggers niet makkelijk toegankelijk zijn zoals illiquide beleggingen. Ook kunnen wij een fundamentele selectie van titels doen.
- het pensioenfonds gaat er vanuit dat, op de lange termijn, beleggingen die relevant zijn voor de maatschappij, financieel beter presenteren. Daarmee gelooft het in de samenhang tussen maatschappelijke en financiële waardecreatie.
- We raken niet van slag van korte termijn veranderingen in de waarde van beleggingen. Bij onverwachte gebeurtenissen op financiële markten toetsen we, of ons beleid nog steeds voldoet.
- We handelen niet zolang er geen inkomende of uitgaande kasstromen zijn en de portefeuillekarakteristieken binnen onze risicokaders vallen.

⁴Thaler, Richard H. and Shlomo Bernartzi. "Save More Tomorrow: Using Behavioral Economics to Increase Employee Savings." *Journal of Political Economy* 112(1), (2004): S164-S187. <https://www.jstor.org/stable/10.1086/380085>
"Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk" Daniel Kahneman; Amos Tversky
<http://links.jstor.org/sici?sici=0012-9682%28197903%2947%3A2%3C263%3APTAAOD%3E2.o.CO%3B2-3>

3. *het pensioenfonds belegt duurzaam*

het pensioenfonds is ervan overtuigd dat een goed pensioen kan worden behaald op een maatschappelijk verantwoorde manier. Ons beleggingsbeleid moet passen bij de maatschappelijke voorkeuren van onze deelnemers. We creëren op lange termijn waarde voor onze deelnemers en de maatschappij. Bij elke beleggingsbeslissing maken we een integrale afweging tussen maatschappelijke waarde, risico, rendement en kosten.

Dit betekent:

- We stellen een robuuste beleggingsportefeuille samen die zorgt voor de realisatie van een goed pensioen, zonder maatschappelijke schade aan te richten en met een positieve bijdrage waar mogelijk.
- Bij elke beleggingsbeslissing beoordelen we hoe we duurzame keuzes kunnen maken, zonder het risico en rendement van de portefeuille wezenlijk aan te tasten.
- De principiële keuze om bepaalde bedrijven, landen of branches uit te sluiten, kan wel van invloed zijn op het risico en rendement van de portefeuille.
- Extra kosten moeten bijdragen aan een beter resultaat: meer netto rendement, minder risico of een duurzamere portefeuille.

4. *Effectieve spreiding loont*

Het combineren van rendementsbronnen zorgt voor een stabiel pensioenresultaat. Door spreiding realiseren we een goede risicorendementsverhouding van de portefeuille en een robuuste portefeuille onder uiteenlopende scenario's. Spreiding kent grenzen: bij elke extra toevoeging van categorieën of titels en in tijden van crisis neemt het spreidingsvoordeel af.

Dit betekent:

- We spreiden onze beleggingen over de volgende bewezen risicopremies: rente, inflatie, liquide en illiquide zakelijke waarden en liquide en illiquide krediet⁵
- Bij de invulling van elke categorie wordt afgewogen welke mate van spreiding effectief⁶ is zodat de risicopremie wordt behaald.
- Spreiding heeft ook betrekking op regio's, landen, factoren, stijlen, trends, tegenpartijen en beheerders.

5. *Eenvoud is het uitgangspunt*

We formuleren ons beleid zo, dat we van alle onderdelen weten hoe ze bijdragen aan het pensioenresultaat. We beleggen in titels en structuren die we kunnen doorgronden, beheersen en uitleggen. We voeren ons beleggingsbeleid effectief uit.

Dit betekent:

- De rollen en verantwoordelijkheden in de gehele beleggingsketen zijn vastgelegd en sluiten goed op elkaar aan.
- De uitvoering van het beleggingsbeleid gebeurt op basis van heldere opdrachten, een goede verantwoording en gestructureerde evaluaties.
- We geloven dat een beheerder waarde kan toevoegen aan de strategische doelstellingen van het pensioenfonds, door in de implementatie rekening te houden met duurzaamheidsontwikkelingen, portefeuille-efficiëntie en transactiekosten. Er worden geen opdrachten verstrekt om de risicopremies of benchmarks te verslaan.

⁵ Zoals bepaald en onderbouwd in de investment cases per categorie.

⁶ How Many Stocks Make a Diversified Portfolio?; Meir Statman;

Journal of Financial and Quantitative Analysis, Volume 22, Issue 3, September 1987, pp. 353 – 363;

DOI: <https://doi.org/10.2307/2330969>

- Voor beleggingscategorieën die ingevuld worden door kwalitatieve bottom up titelselectie is een benchmark een referentiekader voor de op te halen risicopremie en geen opdracht voor de specifiek aan te houden beleggingen. Voor andere categorieën gelden de karakteristieken van de benchmark als een richtinggevende opdracht.
- Bij keuzes in beleggingsbeleid worden begrijpelijkheid, beheersbaarheid en transparantie expliciet meegenomen in de afweging.
- Communicatie aan deelnemers over het beleggingsbeleid is helder en begrijpelijk.

5.2 Strategisch beleid premieregeling

Het pensioenfonds voert een DC-regeling uit voor de pensioenopbouw vanaf 2022. Daarnaast voert het pensioenfonds het stabiele uitkeringscollectief CSP uit. Dit is de huidige uitkeringsregeling waar ook de DC-pensioenen default ingroeien, zoals beschreven in paragraaf 5.3. Hiervoor heeft het fonds het strategisch balansbeheer en beleggingsbeleid ontwikkeld.

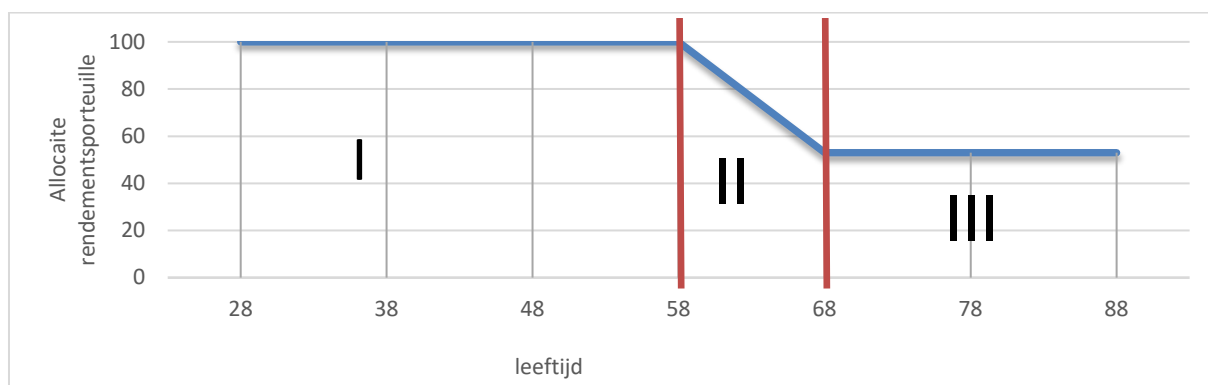
Uitgangspunten premieregeling

De beleggingsuitgangspunten inzake de premieregeling zijn opgebouwd vanuit het concept van de pensioendriehoek, welke bestaat uit drie elementen: risicobereidheid, verwacht pensioen en premie. De onderhavige premieregeling betreft een regeling die tot aan de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel wordt gehanteerd. De risicobereidheid⁷ is het anker voor het ontwerp van een beleggingsbeleid. Met de risicobereidheid geeft de deelnemer aan welke mate van onzekerheid over de hoogte van het pensioen hij/zij zou kunnen en willen accepteren. Het verwacht pensioen is het resultaat van de ingelegde premie, het genomen beleggingsrisico en de rendementsverwachtingen.

Beleggingsbeleid

Binnen deze paragraaf wordt ingezoomd op het beleggingsbeleid van de rendement fase middels een premieregeling. Een premieregeling, ook wel Defined Contribution (DC) genoemd, is een regeling waarbij een premie wordt ingelegd. Deze premie wordt belegd over de looptijd en de premie & rendement leiden samen tot een kapitaal. Dit kapitaal wordt vanaf pensionering uitgekeerd in levenslange pensioenbetalingen. Het beleggingsbeleid is relevant voor de invulling van de beleggingsrisico's die een deelnemer kan/mag lopen. Het beleid is derhalve een afgeleide van de risicobereidheid.

Gegeven het stabiele uitkeringscollectief en de rendementsportefeuille die het pensioenfonds reeds voor handen heeft ziet de life cycle voor het pensioenfonds er als volgt uit:

De volgende fases zijn van toepassing voor de premieregeling:

⁷ Zie bijlage 1

- I. Rendement fase: het nemen van risico en behalen van risicopremie wordt beloond
- II. Risico afbouwfase: risico's moeten worden beheerst om inkooprisico's voor pensioneren te beheersen
- III. Uitkeringsfase: beheersing van dekkingsgraad in het collectief stabiel uitkeringscollectief

Met de bovenstaande inrichting van de risico-afbouwfase met geleidelijke inkoop in het stabiele uitkeringscollectief (fase III, uitkeringsfase, voorgaand figuur) kan het huidige dynamische beleid in het stabiele uitkeringscollectief in stand worden gehouden.

Fase I. Rendement fase

In de rendement fase is het van belang om risicopremies te ontvangen om het kapitaal zo goed mogelijk te laten renderen. Risico in termen van het te bereiken pensioen is in deze nog beperkt. Wel is het van belang om een goed gespreide portefeuille te hebben. Dit om de portefeuille robuust te laten zijn voor uiteenlopende economische omstandigheden. Onderzoek heeft aangetoond dat een lagere allocatie naar de rendementsportefeuille weinig effect heeft op slecht weer uitkomsten. Dit zien we uitgedrukt in de spreiding van de kapitaalopbouw maar eveneens (in minder mate) in de spreiding van de vervangingsratio. De laatste 10 tot 20 jaar voor pensionering hebben rendementsschokken het grootste effect op het kapitaal, omdat er in die periode al veel kapitaal opgebouwd is. De spreiding in de vervangingsratio (met ingroei in het stabiele uitkeringscollectief) is kleiner vanwege het dempende effect van de rente, het geleidelijk inkopen en demping van de buffer.

Fase II. Risico afbouwfase

De risico afbouwfase betreft de lengte van ingroei in het stabiele uitkeringscollectief. De conclusie uit onderzoek is dat een ingroei periode van 10 jaar voor pensionering passend is. Een langere ingroei-termijn waarbij eerder risico wordt afgebouwd, gaat ten koste van het rendement en biedt weinig tot geen demping in de risico's. Een kortere periode van ingroei verhoogt het risico op te weinig herstellpotentieel bij rendementsschokken. In de periode tussen 58 en 68 jaar wordt ingegroeid in het stabiele uitkeringscollectief.

Samenvattend: vanaf 10 jaar voor pensioneren wordt er geleidelijk in 10 stappen ingekocht in het stabiele uitkeringscollectief, conform het schema op pagina 16. In die overgangsfase heeft een deelnemer dus deels een pensioenkapitaal en deels een pensioenaanspraak. Daarna geldt het beleid van het stabiele uitkeringscollectief. Onderstaande tabel geeft de drie fases aan.

Leeftijd deelnemer	20-58	58-68 ⁸	>68
Rendement portefeuille (allocatie)	100%	Lineair van 100% - 0%	0%
Stabiel uitkeringscollectief	0%	Lineair van 0% - 100%	100%

5.3 Strategisch beleid stabiel uitkeringscollectief

In dit onderdeel wordt het strategisch balansbeheer en beleggingsbeleid voor het stabiele uitkeringscollectief (CSP) van het pensioenfonds beschreven. Het CSP is de "oude" uitkeringsregeling. Deelnemers groeien in vanuit de premie-opbouw in het CSP.

Het balansbeheer staat volledig in het teken van de fondsdoelstellingen. Uiteindelijk is het resultaat voor de deelnemer het meest belangrijk. Het resultaat voor de deelnemer is ook niet gelijk aan het beleggingsresultaat, maar is afhankelijk van het balansresultaat.

⁸ 10 jaar voor pensioneren wordt risico afgebouwd, de leeftijd 58-68 is hiermee indicatief i.v.m. verhogen pensioenleeftijd

Raamwerk balansbeheer stabiele uitkeringscollectief

Het balansbeheer kent drie fundamenten:

1. Het vooraf bespreken en vastleggen van moeilijke keuzes
2. Het voorkomen van (grote) kortingen
3. Niet meer en niet minder risico nemen dan benodigd is voor het behalen van de (reële) ambitie

Ad 1. Vooraf bespreken en vastleggen van moeilijke keuzes

Het balansbeheer staat ten dienste van de doelstellingen van het pensioenfonds. Het balansbeheerraamwerk zorgt ervoor dat de beleggingen zo concreet mogelijk aansluiten bij die doelstellingen (het uitvoeren van de regeling, de ambitie en de risicobereidheidsverklaring). Door vooraf af te stemmen wat het fonds doet bij mogelijke toekomstige dekkingsgraadniveaus, verbetert de kwaliteit van besluitvorming.

Deze verbetering van besluitvorming ligt vooral in het voorkomen van gedragsmatige valkuilen, zoals het vasthouden aan de status quo als de omstandigheden om actie vragen. Door vooraf het beleid te bespreken, verandert de status quo van 'niets doen, tenzij' naar 'aanpassen aan de situatie, tenzij'.

Ad 2. Voorkomen van (grote) kortingen

In de risicobereidheidsverklaring is vastgelegd dat het pensioenfonds zich hard maakt om het korten van de pensioenen te vermijden, wat verplicht is indien de dekkingsgraad zich enige tijd onder de 105% bevindt. Dit betekent dat de dekkingsgraad niet alleen aan het einde van een horizon boven de 105% moet blijven, maar ook gedurende de periode ernaartoe.

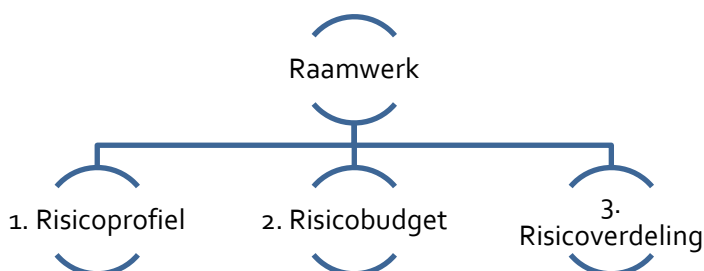
De nadruk bij het voorkomen van een korting ligt op de impact, niet op de kans. Een korting kan immers verstrekkende gevolgen hebben. Naast de directe financiële impact voor de deelnemer kan het ook leiden tot het wegvallen van het draagvlak voor de regeling, met een nog grotere impact voor de deelnemer tot gevolg.

Ad 3. Niet meer of minder risico nemen dan benodigd voor de (reële) ambitie

Het derde fundament van het balansbeheer is de koppeling van het genomen risico aan de ambitie: het realiseren van de volledige toeslagambitie. Het fonds neemt bewust voldoende beleggingsrisico's om deze ambitie te realiseren. Als bij hoge dekkingsgraadniveaus minder rendement nodig is om de volledige ambitie waar te maken – inclusief inhaalindexatie – dan wordt het balansrisico hierop aangepast. Daarmee wordt het realiseren van de ambitie niet onnodig in gevaar gebracht. Het nemen van beleggingsrisico is hiermee geen doel, maar een middel. Het fonds heeft lering getrokken uit ervaringen van Nederlandse pensioenfondsen in het verleden. In 2006/2007 hadden veel pensioenfondsen een reële dekkingsgraad dichtbij of zelfs boven de 100%. Desondanks werd destijds nog dezelfde allocatie gehanteerd (en dus meer risico genomen) als bij lagere dekkingsgraadniveaus. Inmiddels is het niet meer mogelijk om de extra euro's toe te kennen aan de deelnemers en is er nog minder reden om in deze fase een hoog risico te hanteren.

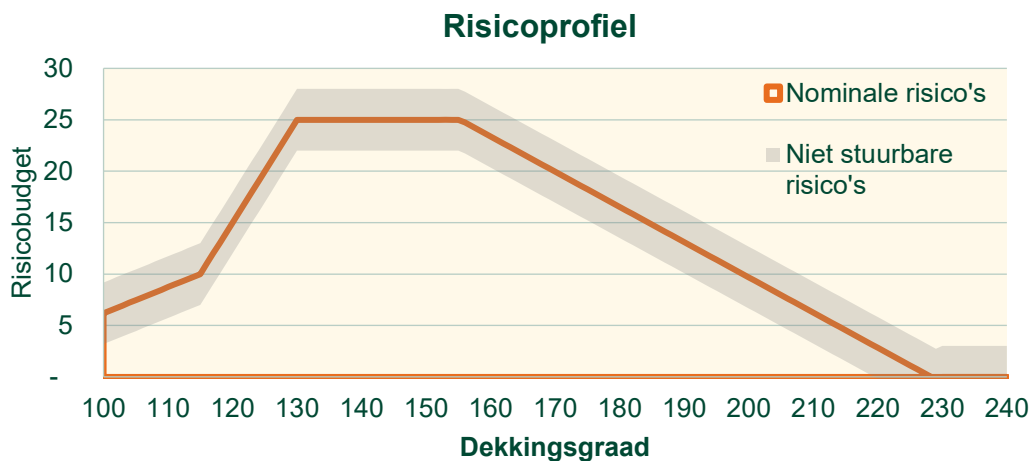
Balansbeheerraamwerk

Het balansbeheerraamwerk bestaat uit drie stappen:

Stap 1 Risicoprofiel

Het risicoprofiel vormt de vertaling van de fondsdoelstellingen naar een te nemen risico op elke financiële situatie van het fonds uitgedrukt in dekkingsgraad. De hoeveelheid genomen risico sluit op ieder moment aan op de ambitie, tenzij het noodzakelijk is om risico van tafel te nemen om kortingen te voorkomen. Vooraf wordt afgesproken hoeveel risico nog nodig is bij hogere dekkingsgraden.

Stap 2 Risicobudget

Voor het meten van het balansrisico wordt een conceptueel eenvoudig stuurscenario gehanteerd. De belangrijkste risico's voor het pensioenfonds zijn het renterisico en het risico vanuit de returnportefeuille. Hierop wordt een gelijktijdige schok toegepast die zowel extreem als plausibel is. De resulterende daling van de dekkingsgraad is het risicobudget.

De schokken in het stuurscenario bedragen bij benadering:

- Renterisico Daling van de rente met 1%
- Returnportefeuille Daling van aandelen met 50%
- Inflatierisico Stijging van inflatie met 0,7%

Stap 3 Verdeling risicobudget

In deze stap vindt verdeling plaats van het risicobudget over de verschillende risicobronnen. Het bepalen van de *grootte* van het risicobudget (risicoprofiel) en het bepalen van de *verdeling* van het risicobudget (optimale risico/asset allocatie) zijn twee onafhankelijke processtappen. De grootte van het risicobudget bepaalt namelijk niet de optimale allocatie en de optimale allocatie bepaalt ook niet de grootte van het risicobudget. Uiteindelijk resulteren de balansbeheerstappen in een strategische allocatiematrix.

Strategische allocatietabel

De drie bovenstaande stappen resulteren in een strategische allocatietabel met doelweringen per dekkingsgraad. De allocatietabel wordt jaarlijks bij de herijking van het raamwerk balansbeheer geactualiseerd.

In de verkorte tabel is de strategische allocatiemix per eind juni 2021 opgenomen:

Economische dekkinggraad	Risico-budget	Liquide zakelijke waarden	Illiquide zakelijke waarden	Liquide krediet	Illiquide krediet	Rente-afdekking (verplichtingen)	Inflatie-afdekking
115%	10%	16%	8%	11%	6%	79%	0%
130%	25%	26%	13%	19%	10%	63%	0%
155%	25%	22%	11%	16%	8%	88%	0%
229%	0%	0%	0%	0%	0%	108% ⁹	100%

Inflatie

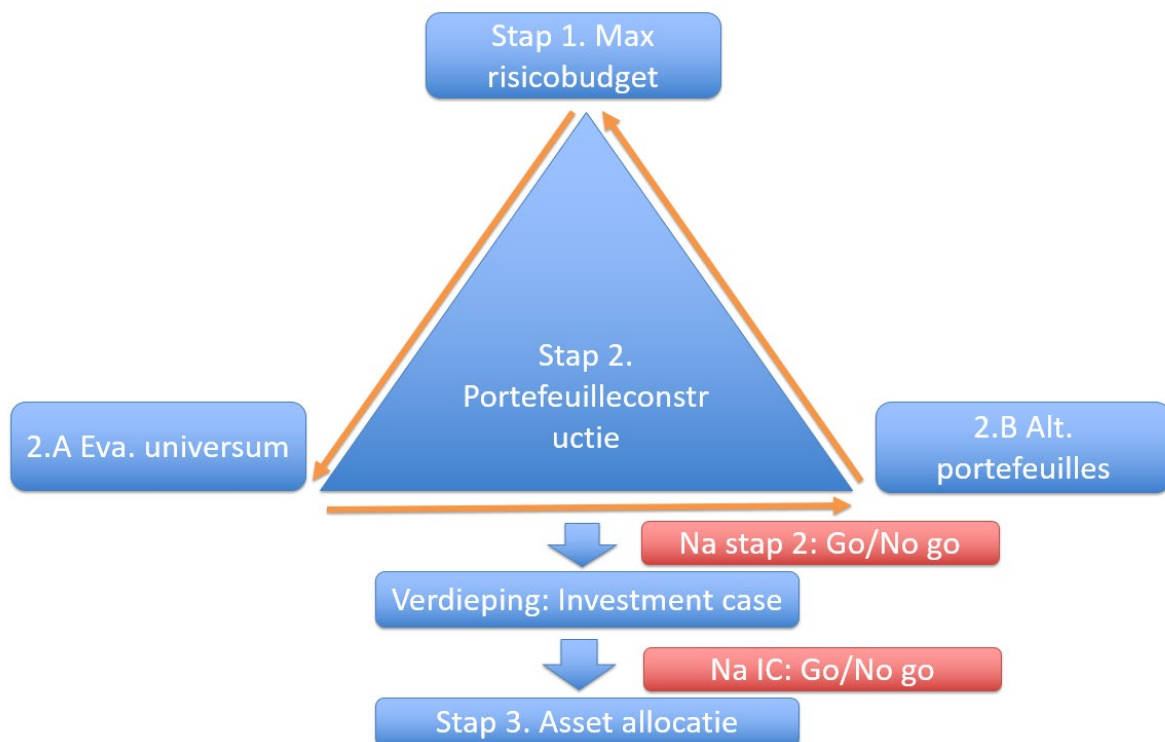
het pensioenfonds heeft een beleid voor inflatieafdekking. Vanaf een nominale dekkinggraad van 155% kan de volledige toeslag gegeven worden en wordt automatisch gestart met inflatieafdekking, omdat een inflatieschok de ambitie kan verleggen.

5.4 Portefeuille constructie

De premieregeling voor de opbouwfase en het stabiele uitkeringscollectief (CSP) maken gebruik van dezelfde rendementsportefeuille. In dit onderdeel wordt beschreven welke elementen betrekking hebben op de rendementsportefeuille en welke dus gemeenschappelijk worden gedeeld binnen het onderdeel portefeuilleconstructie.

Rendementsportefeuille

De rendementsportefeuille heeft als doel kapitaal op te bouwen. het pensioenfonds kent met het stabiele uitkeringscollectief al een robuuste inrichting van de rendementsportefeuille. Door aanpassingen in de beleggingsadministratie is het mogelijk om deze rendementsportefeuille te delen met de premieregeling. Het gebruik van de bestaande rendementsportefeuille maakt het voor de premieregeling mogelijk om een goed gespreide robuuste portefeuille te hebben met daarin ook een allocatie naar illiquide beleggingen. De stappen binnen dit kader worden in onderstaand figuur beschreven.

Risicobudget rendementsportefeuille

Voor het meten van het maximale toegestane risico wordt aangesloten op het conceptueel eenvoudige en bestaande stuurscenario. Deze schok is een doorvertaling uit het stuurscenario en hanteert een schok van 50% waardedaling op liquide zakelijke waarden en daling van de rente met 1 procentpunt. De 50% schok van liquide zakelijke waarden, door vertaald naar alle schokken per categorie, levert een spreidingsvoordeel op en hiermee een totale gewogen schok van 30%. In de rendement fase is het niveau van de rente minder van belang en hierdoor geen onderdeel van het stuurscenario voor de rendementsportefeuille. De 30% schok sluit aan op de risicobereidheidsverklaring van de deelnemer.

Beleggingsuniversum

Bij deze stap wordt beoordeeld of de huidige beleggingscategorieën nog voldoende toegevoegde waarde bieden op basis van kwantitatieve en kwalitatieve criteria. Tevens wordt bepaald of dat er nieuwe beleggingscategorieën in aanmerking komen voor opname in de portefeuille. Ten behoeve van de portefeuille constructie kan die stap resulteren in het toevoegen of verwijderen van categorieën.

Risicoverdeling

De risicoverdeling is essentieel en heeft betrekking op een zo robuust en efficiënt mogelijk ingerichte rendementsportefeuille met beloonde risicobronnen. Met robuust wordt bedoeld: een portefeuille die gespreid is over de risicobronnen en in verschillende economische scenario's deze spreiding realiseert. Met efficiënt wordt bedoeld: de risicobronnen met een gunstige verhouding tussen rendement en risico binnen de beleggingsportefeuille de voorkeur krijgen.

Valuta-afdekkingsbeleid

Net als renteveranderingen kunnen ook bewegingen in de valutakoersen leiden tot fluctuaties van de waarde van de pensioenverplichtingen. Daarom maakt het pensioenfonds gebruik van een valuta-afdekkingsportefeuille, die een deel van het valutarisico afdekt. De valuta-afdekking wordt gebaseerd op de valuta-exposure in de beleggingsmandaten op de voorlaatste handelsdag van iedere kalendermaand. Het valutarisico wordt afgedekt door de exposure naar vreemde valuta in de

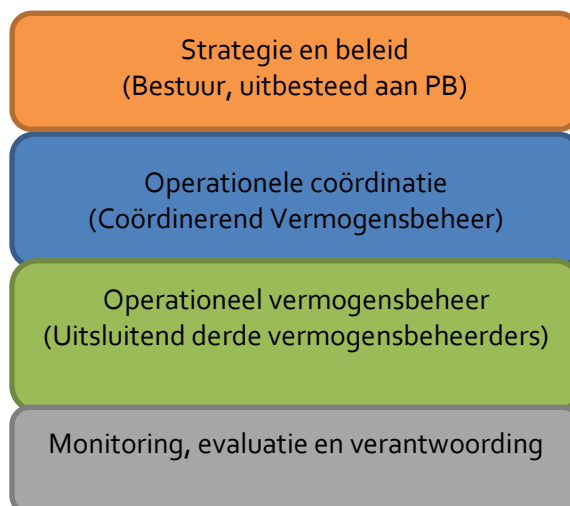
verschillende portefeuilles te aggregeren en met de onderstaande afdekkingspercentages af te dekken:

Valuta-afdekkingsbeleid	Afdekkingspercentage	
	USD en JPY	Overig ¹⁰
Bedrijfsobligaties	100%	100%
Opkomende markten	n.v.t	0%
Overige beleggingen	70%	100%

5.5 Governance

Het pensioenfonds heeft de rollen en verantwoordelijkheden van vermogensbeheeractiviteiten strikt gescheiden. Beleidsbepaling, coördinatie en uitvoering zijn ondergebracht bij verschillende partijen. Deze strikte scheiding zorgt voor een ingebouwde countervailing power op alle onderdelen.

De volgende uitvoerende verantwoordelijkheden worden onderscheiden:

5.6 Implementatie

Het strategisch beleid en de implementatie van vermogensbeheer raken elkaar direct. De strategie en het beleid vormen de opdracht voor de implementatie door de coördinerend vermogensbeheerder. Die operationele invulling is uitbesteed. In dit hoofdstuk worden de beleidskaders weergegeven.

Beleggingscategorieën

het pensioenfonds kent de volgende beleggingscategorieën met bijbehorende benchmark:

Beleggingscategorieën & afdekking	
Beleggingscategorie	Benchmark
Rendementsportefeuille	
Liquide zakelijke waarden	

¹⁰ Een materialiteitsgrens van minimaal 1% in bruto markwaarde exposure voor vreemde valuta wordt gehanteerd.

Aandelen ontwikkelde markten	MSCI World ESG Leaders ex Select Securities 30% Capped Index
Aandelen opkomende markten	MSCI Emerging Markets ESG Leaders ex Sec 60% Capped Index
Aandelen small cap	MSCI World Small Cap Index Customised Net ex Tobacco
Aandelen lange termijn waarde	Portefeuille = benchmark
Liquide krediet	
Staatsobligaties opkomende landen (lokale valuta)	JP Morgan GBI-EM Global Diversified (customised)
High yield	BofAML High Yield Master II issuer constrained index 80.0%
	BofAML European Currency High Yield issuer constrained 20.0%
Bedrijfsobligaties euro	Customized MSCI Investment Grade Custom Corporate Bond Index, 30% ESG Leader, euro
Bedrijfsobligaties VS	Customized MSCI Investment Grade Custom Corporate Bond Index, 30% ESG Leader, USD
Illiquide krediet	
Hypotheken	Portefeuille = benchmark
Senior secured loans	S&P Global Leveraged Loan Index of aantoonbaar vergelijkbaar
Illiquide zakelijke waarden	
Niet-beursgenoteerd vastgoed	Verenigde Staten: NFI-ODCE Index 38.0%
	Europa: INREV Core index 33.0%
	Australië: ANREV Australia Core Index 2.0%
	Azië: ANREV Index ex-Australië 27.0%
Zorgvastgoed	Portefeuille = benchmark
Legacy beleggingen in o.a. hedgefonds en private equity	Portefeuille = benchmark
Infrastructuur	Eurozone inflatie (HICP) + 3%, gemiddeld voortschrijdend over 3 jaar

Herbalancering

De herbalancering heeft als doel te bewaken dat de feitelijke allocatie en risicoafdekking aansluiten bij de gewenste strategische niveaus. Daarbij worden bandbreedtes en triggers gehanteerd om onnodige transactiekosten te voorkomen. Alleen als de allocatie noemenswaardig afwijkt van de gewenste allocatie wordt geherbalanceerd. Er wordt pas actie ondernomen als het balansrisico potentieel te veel van het beleid gaat afwijken.

Selectie-, monitoring- en evaluatiebeleid

Dit beleid van het pensioenfonds betreft de doorvertaling van elk van de elementen van de strategische asset allocatiematrix naar concrete mandaten en de monitoring daarvan. Het pensioenfonds heeft zowel selectie, monitoring als evaluatie van individuele vermogensbeheerders uitbesteed aan de coördinerend vermogensbeheerder.

Het pensioenfonds heeft alle vermogensbeheermandaten extern uitbesteed. Het aanstellen van een nieuwe beheerder geschiedt aan de hand van de kaderstelling die als zoekopdracht fungeert. Op basis hiervan doet de coördinerend vermogensbeheerder een voorstel voor een beheerder voor het

gevraagde mandaat. Het bestuur besluit uiteindelijk over de aanstelling van de beheerder. De coördinerend vermogensbeheerder doorloopt voor elke selectie een gestructureerd proces om van longlist via een shortlist tot een voorgestelde partij te komen.

Externe beheerders worden ten minste beoordeeld op:

1. Organisatie
2. Beleggingsproces
3. Personeel
4. Performance
5. Risicomanagement
6. Maatschappelijk verantwoord beleggen
7. Kosten

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

Het fonds ziet maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) als een logisch onderdeel van zijn kerntaak 'zorg voor later'. Duurzaamheid is een actueel onderwerp in onze maatschappij en onder onze deelnemers. Het wordt steeds duidelijker dat onze huidige manier van leven niet voldoende duurzaam is en daarmee niet houdbaar op de lange termijn. Als pensioenfondsen hebben wij ook een rol hierin te spelen.

Met het beleggingsbeleid wordt gestreefd naar lange termijn waardecreatie, zowel financieel als maatschappelijk. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de risico's voor de portefeuille maar ook naar de daadwerkelijke impact van de beleggingen op de wereld om ons heen. Door voor de lange termijn te investeren kunnen we als fonds daarnaast beter onze invloed aanwenden om bedrijven te bewegen richting financiële waardecreatie zonder afbreuk te doen aan de maatschappij. Bij elke beleggingsbeslissing maken we een integrale afweging tussen maatschappelijke waarde, risico, rendement en kosten.

Naast deze hoofddoelstelling hanteren wij twee uitgangspunten als startpunt van ons MVB-beleid. Deze sluiten aan bij de normen en waarden van het beroep als huisarts en bij de principes van een verantwoord bestuur van een pensioenfonds.

MVB-uitgangspunten:

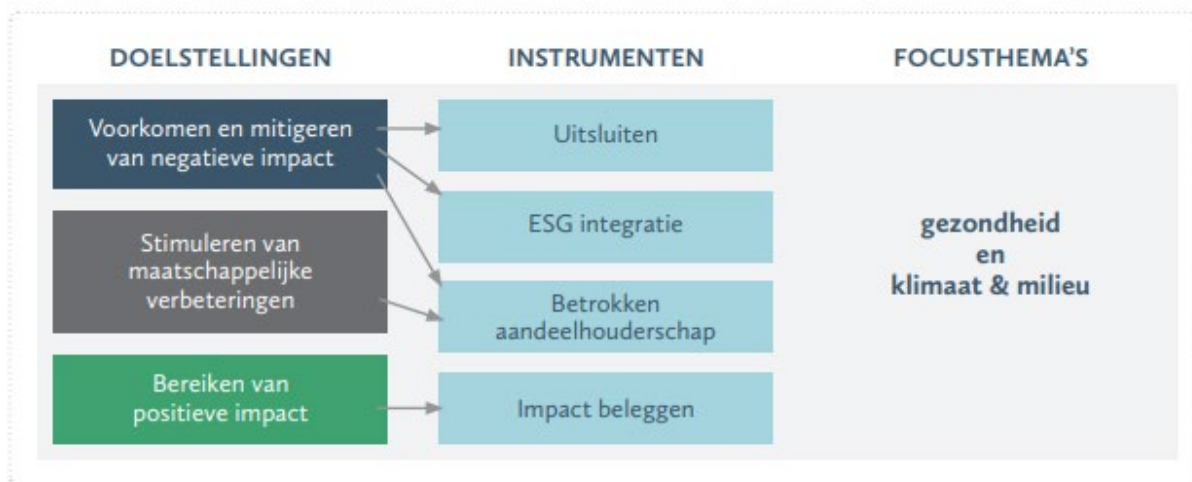
1. Richt geen schade aan
2. Help mensen en draag bij aan de maatschappij

Deze uitgangspunten hebben wij weer verder uitgewerkt in specifieke MVB-doelstellingen voor onze portefeuille.

MVB-doelstellingen voor de portefeuille:

1. Het voorkomen en mitigeren van negatieve impact
2. Het stimuleren van maatschappelijke verbeteringen
3. Het bereiken van positieve impact

Wij geven invulling aan deze doelstellingen en overtuigingen door middel van verschillende MVB-instrumenten: uitsluiten, ESG-integratie, betrokken aandeelhouderschap en impact beleggen. Daarnaast hebben we twee focusthema's gekozen: gezondheid en klimaat & milieu. Het formuleren van deze focusgebieden helpt ons om in ons beleid gericht rekening te houden de grootste maatschappelijke uitdagingen voor onze deelnemers.

Uitsluiten

Bepaalde geproduceerde producten, diensten of handelingen en gedrag vinden wij niet acceptabel. Bepaalde bedrijven en aan overheden gelieerde instellingen worden daarom bij voorbaat uitgesloten van belegging. Op deze manier geven wij invulling aan doelstelling 1: het voorkomen en mitigeren van negatieve impact. Wij hanteren de volgende uitsluitingen:

- Fossiele brandstoffen
- Tabak
- Controversiële wapens
- Wapens voor de consumentenmarkt
- Normschenders: bedrijven die langer dan 2 jaar internationale normen schenden ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen (VN Global Compact principes, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights)
- Controversiële landen: staatsleningen en staatsgerelateerde bedrijven (>50% in staatseigendom) worden uitgesloten op basis van sancties en/of embargo van de Verenigde Naties tegen de betrokken overheid, of schending van de Global Compact Principles.

ESG integratie

Met ESG integratie willen wij voldoen aan doelstelling 1: het voorkomen en mitigeren van negatieve impact. Binnen de liquide beleggingsportefeuille willen wij alleen investeren in bedrijven die binnen hun sector goed presteren op ESG. Dit gebeurt door middel van een best-in-class beleid op ESG scores of door middel van een kwalitatief oordeel van de vermogensbeheerder. Wanneer een kwalitatieve oordeel wordt toegepast, wordt er naast de bedrijfsactiviteiten ook gekeken naar de verkochte producten of diensten van een bedrijf. Door alleen in deze bedrijven te beleggen mitigeren we ESG-risico's. Voor de integratie van ESG-criteria bij beleggingen in de illiquide categorieën worden afspraken gemaakt met de verschillende beheerders van de beleggingen. In alle categorieën moeten ESG-criteria worden meegenomen in het selectieproces.

het pensioenfonds wil daarnaast een positieve bijdrage leveren aan een verantwoorde en geleidelijke transitie naar een klimaat neutrale economie. Hierbij is gekozen om de broeikasgasreductiedoelen van de Europese Unie naar aanleiding van het zogenoemde Parijs-akkoord volgen. Dat behelst een transitie naar een beleggingsportefeuille die per saldo CO₂ neutraal is in 2050. Om hier aan te voldoen worden tussentijdse CO₂ reductie doelen bepaald voor de portefeuille.

ESG-criteria worden ook meegenomen in het selectie- en monitoringproces voor vermogensbeheerders en andere uitbestedingsrelaties.

Daarnaast wordt jaarlijks als onderdeel van ons risicobeheerproces een brede ESG-risico-inventarisatie uitgevoerd. Verder wordt de mogelijke en daadwerkelijke negatieve impact op de maatschappij van de beleggingen in de portefeuille in kaart gebracht via het ESG risk due diligence screening proces. Het pensioenfonds hanteert hierbij de OESO-richtlijnen voor multinationale bedrijven en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UN GP's), in aansluiting bij het IMVB-Convenant.

Betrokken aandeelhouderschap

Het beleid op betrokken aandeelhouderschap bevat twee onderdelen: dialoog en stemmen. Door dialoog te voeren stimuleren we bedrijven om ESG-risico's te bewaken, de negatieve impact ervan te beperken en kansen te benutten. Het gaat daarbij zowel om risico's die financieel relevant zijn voor de onderneming als om grote risico's voor de maatschappij.

Er zijn verschillende soorten dialoog. Zo wordt het gesprek aangaan met bedrijven die betrokken zijn bij een (dreigende) schending van internationale richtlijnen, zoals de VN Global Compact principes, de OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights. Het doel is om structurele schendingen te stoppen en te voorkomen. Maar we gaan ook proactief in gesprek met bedrijven over hun gedrag om lange termijn waardecreatie te stimuleren. Het gaat hierbij om bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren.

Wij maken zoveel mogelijk gebruik van onze aandeelhoudersrechten door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. De ondernemingen waarin wij beleggen houden ten minste één keer per jaar een aandeelhoudersvergadering waar aandeelhouders kunnen stemmen over verschillende onderwerpen. Bijvoorbeeld over de benoeming van bestuurders, het vaststellen van de jaarstukken of de goedkeuring van het beloningsbeleid.

Impactbeleggen

Impactbeleggingen zijn beleggingen die naast een marktconforme financiële doelstelling ook een concreet meetbare maatschappelijke doelstelling hebben. Dit zijn vaak niet-beursgenoteerde investeringen. Door middel van impact beleggen wil het pensioenfonds invulling geven aan doelstelling 3: het realiseren van positieve impact.

Soorten derivaten

Het fonds gebruikt derivaten primair voor het beperken van risico's en efficiënt portfeuillebeheer. Een secundaire reden voor gebruik van derivaten is het innemen van posities die fysiek moeilijk te realiseren zijn.

Het derivatenbeleid heeft een faciliterende en ondersteunende rol bij het strategisch beleid. Derivaten worden strategisch ingezet voor het beheren van rente- en valutarisico.

Het pensioenfonds vindt het acceptabel om de volgende instrumenten in te zetten voor de in het onderstaande overzicht genoemde rol in de portefeuille. In de praktijk wordt niet van alle acceptabele instrumenten gebruik gemaakt.

Soort derivaat	Instrumenten	Soort portefeuille	Rol in portefeuille
Krediet derivaten	Credit Default Swap	Credit portefeuilles	Beheer van credit exposure binnen mandaat
Rente derivaten	Obligatiefuture	Vastrentende portefeuilles	Beheer rente exposure binnen vastrentende mandaten

	Renteswap	Rente overlay portefeuille	Beheer renterisico
	Rente swaption*	Rente overlay portefeuille	Beheer renterisico
Aandelen derivaten	Aandelenfuture	Aandelen portefeuilles	Beheer van exposure binnen aandelen mandaten
	Aandelenfuture	Aandelen Overlay	Beheer van aandelenrisico
	Optie op aandelen index*	Aandelen overlay portefeuille	Beheer van aandelenrisico
Inflatie derivaten	Inflatieswaps	Inflatie overlay portefeuille	Beheer van inflatierisico
Valuta derivaten	FX forward, basisswap	FX overlay portefeuille	Beheer van valutarisico

* deze twee instrumenten zijn meerdere jaren niet gebruikt. Voordat deze weer in gebruik zullen worden genomen zullen deze instrumenten onderzocht worden en zal de kennis hiervan binnen het bestuur en pensioenbureau worden geactualiseerd.

Securities lending

Het pensioenfonds maakt gebruik van securities lending. Securities Lending levert een kleine bijdrage aan de ambitie van het pensioenfonds door een bescheiden rendement te realiseren.

Liquiditeitsbeleid

Liquiditeit is voor het pensioenfonds zowel een bron van rendement als risico. Zo wordt de keuze te beleggen in illiquide categorieën zoals privaat vastgoed, infrastructuur en hypotheek mede gemotiveerd door de verwachte liquiditeitspremie op deze beleggingen.

We onderscheiden 3 soorten liquiditeitsrisico's opgedeeld de korte- en lange termijn: het betalingsperspectief op de korte termijn. Daarin wordt gecontroleerd of het pensioenfonds op korte termijn kan voldoen aan de financiële verplichtingen uit bijvoorbeeld derivatenposities.

Het liquiditeitsrisico kan zich echter ook op een langere termijn uiten. De lange termijn heeft betrekking op de verwachting dat de ingeschatte risicopremie per categorie zich materialiseert over de business cycles. Een consequentie hiervan is dat het wenselijk is beleggingen langere tijd aan te houden. In die context is acute liquiditeit geen vereiste. Er zijn echter risicoscenario's die vragen om inperking van illiquide beleggingen op de balans. In het bijzonder betreft dit de volgende twee scenario's:

Allocatieperspectief: Het risico dat de asset allocatie van het pensioenfonds onacceptabel veel afwijkt van de Strategische Asset Allocatie (SAA) en dat dit als gevolg van illiquide beleggingen niet ongedaan gemaakt kan worden of enkel tegen zeer hoge kosten. De risicobereidheid betreft hier maximaal 5%-punt afwijking van de strategische asset allocatie als gevolg van illiquide activa.

Liquidatieperspectief: Het risico dat het pensioenfonds in een situatie komt waarin het de activa moet of wil overdragen en/of liquideren en hiertoe als gevolg van illiquide beleggingen niet voldoende toe in staat is of enkel tegen zeer hoge kosten. De risicobereidheid is hier binnen een termijn van maximaal 5 jaar mag maximaal:

- 10 dekkingsgraadpunten binnen CSP verlies worden geleden als gevolg van gedwongen verkoop van illiquide beleggingen.
- 10% vermogensverlies binnen CVP worden geleden als gevolg van gedwongen verkoop van illiquide beleggingen.
- 10% vermogensverlies binnen DC worden geleden als gevolg van gedwongen verkoop van illiquide beleggingen.

Tegenpartijbeleid

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voor onder andere de afdekking van rente- en valutarisico. Op de tegenpartijen in deze derivatentransacties loopt het pensioenfonds tegenpartijrisico. Het doel van het tegenpartijbeleid is om dit risico te beheersen. Dit wordt in hoofdlijnen op de volgende drie manieren bereikt:

- Mitigerende maatregelen zoals de dagelijkse uitwisseling van onderpand
- Eisen aan selectie en monitoring van kredietwaardige tegenpartijen
- Limieten op het maximale marktrisico per tegenpartij

5.7 Resultaat en verantwoording

Monitoring

Het doel van het monitoringbeleid is te bewaken dat de uitvoering van het strategische beleggingsbeleid past binnen de kaders van het door het pensioenfonds geformuleerde beleid, zoals vastgelegd in het strategisch beleggingsbeleid.

De activiteiten op het gebied van monitoring richten zich daarbij op twee aspecten:

- Monitoring van de **resultaten** van het beleggingsbeleid
- Monitoring van de **wijze van uitvoeren** van het beleggingsbeleid (de procesgang)

het pensioenfonds hanteert de volgende uitgangspunten bij het monitoringbeleid:

- Monitoren is een continu proces gericht op het volgen van de ontwikkeling van de resultaten van het beleid ten opzichte van de doelstellingen en het waar nodig (doen) bijsturen.
- Monitoring vindt doorlopend plaats door het pensioenbureau en leunt onder meer op rapportages van, en dialoog met, de coördinerend vermogensbeheerder geleverde rapportages.
- De beleggingscommissie ondersteunt het pensioenbureau in de monitoring van de beleggingsresultaten van het beleggingsbeleid.
- Indien een (ad hoc) rapportage van de coördinerend vermogensbeheerder noopt tot onmiddellijk ingrijpen worden beleggingscommissie en bestuur met spoed bijeengeroepen. Hiertoe is een crisisplan opgesteld.

Het belangrijkste hulpmiddel om het monitoringproces uit te voeren zijn rapportages.

Rapportages

Het pensioenfonds monitort zijn beleggingen op basis van vermogensbeheer-, bedrijfsvoerings- en MVB-rapportages van de coördinerend vermogensbeheerder. Door deze rapportages behoudt het fonds het overzicht en controle over alle beleggingen. De rapportages kennen een verschillende mate van diepgang en worden bijgesteld als de informatiewaarde onvoldoende is om de controle over de beleggingen te behouden. De rapportages geven van tijd tot tijd aanleiding om op een specifiek thema detailonderzoek te doen.

Waarderingsmethoden

het pensioenfonds hanteert voor de financiële verantwoording een set aan waarderingsgrondslagen. In het waarderingshandboek worden de uitgangspunten van de waarderingsgrondslagen beschreven. Deze uitgangspunten zijn kaderstellend voor partijen die namens het pensioenfonds actief zijn op het gebied van waarderings. De waardering vindt altijd plaats door een onafhankelijke (van de uitvoeringsorganisatie) derde partij. Het is partijen toegestaan nadere uitwerking te geven aan de hand van eigen modellen en benaderingen zolang deze voldoen aan de door het pensioenfonds gestelde kaders en de door de accountant en actuaaris van het pensioenfonds gehanteerde maatstaven.

Het pensioenfonds waardeert de beleggingscategorieën als volgt:

Waarderingsgrondslagen per beleggingscategorie	
Beleggingscategorie	Waarderingsgrondslag
genoteerde aandelen en genoteerde obligaties	beurswaarde
niet-genoteerde aandelen en participaties	intrinsieke waarde
niet-genoteerde geldleningen	benaderde actuele waarde
liquide middelen	nominale waarde - de lopende rente wordt verantwoord als vordering
Valutatermijntransacties	benaderde actuele waarde
vorderingen en schulden	nominale waarde
Derivaten	beurswaarde of benaderde actuele waarde

Administratieve verwerking

De dagelijkse administratie van vermogensbeheermandaten vindt plaats bij de coördinerend vermogensbeheerder. Maandelijks vindt aansluiting plaats van de beleggingsadministratie van de uitvoeringsorganisatie bij die van bewaarnemer en de operationeel vermogensbeheerder (reconciliatie). Op die manier wordt de administratie regelmatig getoetst op kwaliteit en betrouwbaarheid.

Periodiek vindt controle van deze administratie plaats. De gecontroleerde gegevens vormen de basis voor de te rapporteren gegevens aan het pensioenfonds en voor het berekenen van de performance. De coördinerend vermogensbeheerder beschikt over ISAE-verklaringen standaard 3402 type 2 voor al zijn activiteiten op het gebied van vermogensbeheer ten behoeve van het pensioenfonds, waaronder de beleggingsadministratie.

5.8 Evaluaties

het pensioenfonds hanteert een evaluatiecyclus voor het strategisch balansbeheer en beleggingsbeleid en de implementatie daarvan. Elk jaar worden in het jaarplan beleggingen en balansbeheer de plannen voor het komend jaar uitgewerkt. De plannen betreffen het strategisch balansbeheer en beleggingsbeleid, maar ook een specifieke beleidskalender van onderwerpen die in het betreffende jaar extra aandacht krijgen.

De periodieke evaluaties vallen uiteen in de volgende categorieën:

- Evaluatie van beleidsdocumentatie
- Evaluatie van externe rollen en organisaties
- Evaluatie van investment cases, kaderstellingen en uitvoering daarvan.

De evaluatiekalender geeft de periodiciteit van evaluatie aan. Mochten er zich in de tussentijd zaken voordoen die aanleiding zijn voor evaluatie en bijstelling, dan gaat een nieuwe termijn in.

6. Risicomanagement

Het beleid van het pensioenfonds ten aanzien van audit en risicomanagement zorgt ervoor dat de uitvoering en de beheersing van de bijbehorende risico's aansluiten bij de doelstellingen van het fonds. In dit hoofdstuk wordt het beleid ten aanzien van integraal risicomanagement verder uitgewerkt. Er wordt aandacht besteed aan het doel, de risk beliefs, de organisatie, de risicoanalyse en de monitoring. Het hoofdstuk eindigt met een beschrijving van het auditproces dat is gericht op een adequate monitoring van de uitbestede taken en beheersing. De voornaamste processen betreffen enerzijds de monitoring van de werkzaamheden bij de uitvoerders en de ISAE 3402-controles en -verklaringen en anderzijds het jaarwerk en het jaarverslag.

6.1 Integraal risicomanagement

Om toeslagverlening voor deelnemers mogelijk te maken en omwille van de betaalbaarheid van het pensioen gaat het pensioenfonds bewust financiële risico's aan. Een voorbeeld hiervan is het risico dat beleggen in aandelen met zich meebrengt. Het verwachte rendement moet daarbij opwegen tegen het risico en de kosten. De activiteiten van het fonds brengen ook ongewenste risico's met zich mee die geen rendement opleveren voor het fonds. Die ongewenste risico's kunnen financieel van aard zijn, zoals het wisselkoersrisico op (sommige) buitenlandse beleggingen of de kans dat een contractuele tegenpartij failliet gaat. De ongewenste risico's kunnen ook van niet-financiële aard zijn. Deze risico's manifesteren zich bijvoorbeeld op het gebied van integriteit, juridische afspraken, gewijzigde regelgeving of binnen de IT-systemen. Verantwoord omgaan met risico's wordt risicomanagement genoemd.

Het doel van risicomanagement

Het doel van risicomanagement is tweeledig. Enerzijds is het doel dat het fonds op een afgewogen, transparante en beheersbare manier de risico's neemt die nodig zijn om de doelstelling van het fonds te realiseren. De risicobereidheid van het fonds is de belangrijkste inperking voor de te nemen risico's. Deze risico's worden integraal bekeken. Anderzijds is het doel dat het fonds de risico's vermijdt of beheerst die niet bijdragen aan het realiseren van de doelstelling.

Cultuur

Het pensioenfonds heeft een sterke risicomanagementcultuur; hieronder verstaan wij het geheel van alle individuele waarden, houding en gedrag patronen die bepalen hoe het pensioenfonds is geëngageerd aan integraal risicomanagement en het eigen beleid dat hiertoe is opgesteld. Bepalende factoren hierbij zijn de visie van het pensioenfonds op risicomanagement, en dan vooral de integratie hiervan in alle key processen, en de "tone at the top" van het bestuur en de medebeleidsbepalers in het fonds. Het bestuur voert in woord en daad het belang van risicomanagement uit, en zorgt ervoor dat dit op alle niveaus geïntegreerd worden in de (dagelijkse) werkzaamheden. Dit uit zich op verschillende manieren:

- Het bestuur heeft een portefeuillehouder, de uitvoerende bestuurder IT, uitbesteding en risicomanagement, die verantwoordelijk is voor het risicomanagement.
- Het pensioenfonds heeft een onafhankelijke sleutelfunctiehouder risicobeheer die geen bestuurder is. De sleutelfunctiehouder is aanwezig bij bestuursvergaderingen.
- Kenmerkend voor strategische besluitvorming binnen het pensioenfonds is dat die sterk is ingekaderd binnen processen. Een belangrijk proces is de selectie van vermogensbeheerders dat uit vier afzonderlijke stappen bestaat. Door deze stappen is sprake van 'onthaasting' in het besluitvormingsproces en worden gedragsmatige valkuilen en risico's (zoals groepsdenken en confirmatie bias) sterk gereduceerd. Deze aanpak is kenmerkend voor besluitvorming binnen het pensioenfonds. Het nastreven van zorgvuldigheid in besluitvorming komt ook terug in de scheiding van rollen waarbij de uitvoering bij de

uitvoeringsorganisatie ligt, het pensioenbureau een faciliterende, coördinerende en beoordelende rol heeft en het bestuur besluitvormend is.

- Bij ieder bestuursbesluit wordt een risicoparagraaf geschreven vanuit de 1e lijn. Als reactie en toetsing van een voorgenomen besluit voegt de sleutelfunctie risicobeheer een risico-opinie toe waarin regelmatig een afwijkend geluid genoemd wordt om de 1e lijn te challengen. De 1e lijn beschrijft vervolgens wat er met de risico-opinie is/wordt gedaan.
- Integriteit is een belangrijk aandachtsgebied van het bestuur. Beleid op dit gebied omvat de gedragscode, de klokkenluidersregeling, de incidentenregeling en de jaarlijkse integriteitsrisicoanalyse waarbij het gehele bestuur betrokken is. Het doel van de gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen in het pensioenfonds door belanghebbenden, door gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. De gedragscode kent daartoe algemene gedragsregels voor verbonden personen en aanvullende gedragsregels voor insiders. De gedragscode bevordert de transparantie rondom gedragsregels en maakt duidelijk aan alle bij het pensioenfonds betrokken personen – ook voor de bescherming van hun eigen belangen - wat wel en wat niet is geoorloofd. De gedragscode draagt mede bij aan het integer functioneren van het pensioenfonds ten behoeve van al diegenen die bij het pensioenfonds belang hebben en het waarborgen van de goede reputatie van het fonds.

6.2 Interne organisatie

Belangrijke voorwaarden voor goed risicomanagement zijn een heldere organisatiestructuur en een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden (zie hoofdstuk 2 voor de het pensioenfonds-organisatie).

Een belangrijk onderdeel van de governance is het toepassen van het *three lines* principe. Dit principe is uitgewerkt in de organisatiestructuur, de benoemde rollen en de manier van (samen)werken. Dit draagt bij aan de versterking van de risicocultuur, het nemen van verantwoordelijkheid voor het managen van risico's en de interne beheersing.

De eerste lijn zorgt voor de aansturing van de uitvoering door de uitvoeringsorganisaties. De tweede lijn monitort en bewaakt of de eerste lijn haar verantwoordelijkheden ook daadwerkelijk neemt. De derde lijn beoordeelt het samenspel tussen de eerste en tweede lijn.

Eerste lijn: (monitoring van) uitvoering en beleidsvoorbereiding

De eerste lijn is de lijn die

- besluiten neemt waardoor impliciet (niet financieel) of expliciet risico wordt genomen.
- de uitvoeringsopdracht verstrekt, en/of
- die uitvoering verricht en/of
- verantwoordelijk is voor de monitoring respectievelijk de sturing van de uitvoering door derde partijen

De eerste lijn wordt primair gevormd door het bestuur en het pensioenbureau, die de uitvoering van onder andere vermogens- en pensioenbeheeractiviteiten monitoren. De uitvoering geschiedt binnen de mandaten die het bestuur verstrekt aan de uitvoerder. Naast (monitoring en sturing van) uitvoering heeft de eerste lijn de verantwoordelijkheid voor beleidsvoorbereiding, zowel op verzoek van het bestuur als op eigen initiatief. Concreet wordt de eerste lijn gevormd door het algemeen Bestuur en het pensioenbureau.

Tweede lijn: intern risicomanagement en compliance

De tweede lijn wordt primair ingevuld door de sleutelfunctie risicobeheer en ziet toe op (consistente) naleving van beleid en in het bijzonder dat gehandeld wordt binnen de risicobereidheid

van het pensioenfonds. Ook is de tweede lijn verantwoordelijk voor het tegenwicht bieden aan de uitvoering, het beoordelen van de opdrachtformulering en het faciliteren van riskassessments ten dienste van de eerste lijn zijn taken van de tweede lijn. De tweede lijn bestaat verder de actuariële sleutelfunctie en de compliance officer.

Derde lijn: interne audit

De derde lijn wordt ingevuld door de sleutelfunctiehouder internal audit, daarin gefaciliteerd door de functiehouder internal audit. De manager interne audit beoordeelt onder meer opzet, bestaan en werking van de risicomanagementfunctie en de effectiviteit van besluitvormingsprocessen.

6.3 Generieke risicomanagementaanpak: proactief versus reactief

Risicomanagement is een raamwerk dat bestaat uit verschillende elementen. Belangrijke elementen zijn de uitgangspunten, de governance, de risicocyclus, de risicotaxonomie, de risicocultuur en risk self assessments. Al deze elementen worden periodiek ingezet en kennen een gerichte kalender om uitgevoerd te worden. Deze elementen hebben als doel dat risicomanagement verankerd is in de totale governance van het pensioenfonds en dat risicomanagement op een natuurlijke manier verweven is in processen. Het raamwerk voorziet niet alleen in reeds onderkende risico's, maar ook in bijvoorbeeld protocollen en noodprocedures over hoe te handelen voor het geval een risico optreedt. Risico's worden niet alleen gevormd door objectief waar te nemen de financiële en niet-financiële risico's, maar ook door de wijze waarop de beslissers risico en onzekerheid subjectief waarnemen en zelfs beïnvloeden. Biases en inconsistenties zorgen ervoor dat we foute of niet-optimale beoordelingen maken, en verleiden ons om meer risico te nemen dan rationeel verdedigbaar is. Om de eventuele negatieve impact van gedrag op besluitvorming zoveel mogelijk te beperken, is het van belang kaders en maatregelen vooraf op te stellen, en niet op het moment dat een risico zich voordoet.

Overtuigingen risicomanagement

Het pensioenfonds heeft een aantal overtuigingen die gericht zijn op een integrale en continue sturing van de risico's waar het pensioenfonds mee te maken heeft. De overtuigingen ten aanzien van risicomanagement vormen de basis voor de inrichting en uitvoering van het integraal risicomanagement van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds streeft ernaar dat de verschillende niveaus in de cascadering van risicobereidheid goed op elkaar aansluiten en helder worden gespecificeerd. Deze risico-overtuigingen fungeren als algemene principes waarop kan worden teruggevallen. De overtuigingen zijn als volgt geformuleerd:

1. Risicomanagement draagt bij aan het verwezenlijken van de (strategische) doelstellingen van het pensioenfonds

Het doel van strategisch risicomanagement is het robuust maken van het pensioenfonds tegen gebeurtenissen die de doelstellingen van het fonds in gevaar kunnen brengen. Daarom is het belangrijk dat risicomanagement te herleiden is tot de (strategische) doelstellingen en een toegevoegde waarde heeft voor het realiseren ervan.

2. Risicomanagement is geen op zichzelf staand proces, maar is verweven in alle key bedrijfsvoeringsprocessen van het pensioenfonds

Het pensioenfonds is er van overtuigd dat risicomanagement geen losstaande taak of activiteit is, maar onderdeel uit dient te maken van alle key processen. Door in alle processen met een brede blik te kijken naar de risico's wordt aandacht besteed aan zowel activiteiten als beheersmaatregelen. Strategisch risicomanagement is dan ook een onderwerp waarbij niet alleen het bestuur is betrokken, maar dat het hele pensioenfonds aangaat. Doordat risicomanagement is geïntegreerd in

de gehele organisatie en breed wordt gedragen, kunnen risico's tijdig worden geïdentificeerd en gemitigeerd.

3. Risicomanagement focust op de combinatie van impact en kans

De focus van risicomanagement ligt op die risico's waarvoor de combinatie van impact en kans de hoogste score geeft. Hierbij wordt bij de impact zowel naar de financiële als de reputatie en operationele kant gekeken. Er zijn tal van risico's die betrekking hebben op pensioenfondsen, en daarmee ook op het pensioenfonds. De focus ligt op de risico's die het meest bepalend zijn voor het pensioenresultaat en het behalen van de doelstelling. In de praktijk is de kans vaak moeilijk tot onmogelijk in te schatten en lastig te beïnvloeden, maar kan de kans wel lineair worden ingeschat. De impact is vaak prominenter aanwezig dan de kans. Immers, de impact kan behoorlijk negatief zijn met een explosief karakter. Grote negatieve impact moet voorkomen worden. Zie voor de inschaling van kans en impact paragraaf 4.3.

4. Er is sprake van Integraal Risicomanagement (IRM)

Het pensioenfonds beschouwt risico's in samenhang. Zo worden financiële risico's zo veel als mogelijk en zinvol integraal op balansniveau beschouwd. En bij beleggingsbeslissingen worden niet enkel financiële risico's beschouwd maar wegen ook niet-financiële risico's zoals uitvoering en monitoring mee. Ten aanzien van het operationele processen spelen diverse risico's een rol zoals IT, Cybercrime en uitbesteding en vraagt dit een integrale blik op de relevante risico's. Tenslotte is het inzicht in samenhang tussen de verschillende risico's bij projecten van essentieel belang om het project te laten slagen.

Wanneer risico's in isolatie worden beschouwd, bestaat de kans dat er dingen over het hoofd worden gezien. Zo kunnen er relaties bestaan tussen bepaalde risico's die de impact voor het pensioenfonds vergroten. Wanneer deze risico's niet integraal worden geanalyseerd kan de impact worden onder- of overschat.

5. Risicomanagement is proactief en wordt uitgewerkt naar beheersmaatregelen

Het pensioenfonds stelt strategische doelstellingen op en koppelt dit aan strategische risico's. Om deze strategische risico's te managen worden aan de hand van de risicobereidheid een aantal KRI's benoemd en beheersmaatregelen gedefinieerd. Deze beheersmaatregelen kunnen preventief, detectief of repressief zijn. Preventieve beheersmaatregelen richten zich op het voorkomen en zijn vaak gericht op de kans van een risico. Detectieve beheersmaatregelen richten zich op het ontdekken van een risico. Dit kan vooraf, tijdens of achteraf zijn. Repressieve beheersmaatregelen beperken de impact van het risico.

6.4 Risicomanagement: strategie en methodieken

Centraal binnen het integraal risicomanagement van het pensioenfonds staat het risicomanagementproces. Risicobeheersing is een continu proces en vindt dagelijks plaats, het risicomanagementproces kent een jaarlijkse cyclus. Deze risicocyclus ziet er schematisch als volgt uit en volgt het COSO -model¹¹.

De proactieve risicomanagementaanpak van het pensioenfonds is sterk ingegeven door de COSO-methodiek en bestaat uit de volgende stappen:

- Vaststellen (strategische) doelstellingen
- Risico- identificatie

¹¹ Het COSO-model is een raamwerk voor risicomanagement en interne controle, ontwikkeld door The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). Het helpt organisaties bij het identificeren, beoordelen en beheersen van risico's om hun doelstellingen te bereiken.

- Risico- beoordeling en Risico-reactie
- Beheersmaatregelen treffen en monitoren
- Evalueren en rapporteren

Hieronder volgt per blok uit het risicomanagementproces een nadere uitwerking.

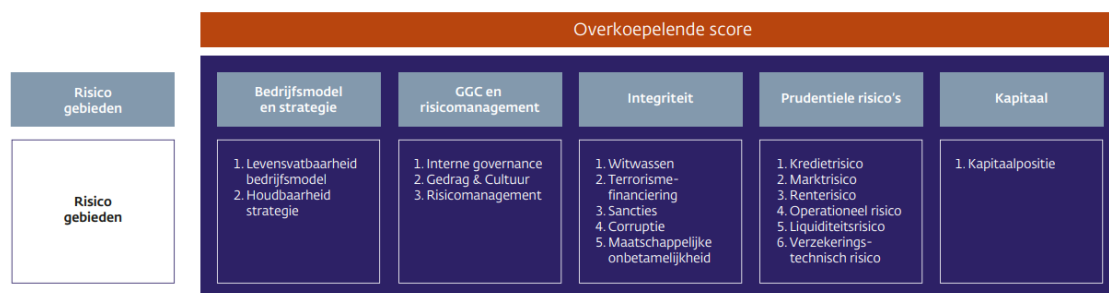
1 Strategische doelstellingen

Vanuit de geformuleerde missie en visie van het pensioenfonds en met inachtneming van de externe en interne ontwikkelingen formuleert het bestuur de strategische doelstellingen en hieruit volgen de strategische risico's van het fonds. Deze strategie wordt voor een langere tijd dan een jaar vastgesteld, maar in het kader van risicomanagement wordt wel ieder jaar beoordeeld of de geformuleerde strategische risico's nog passend zijn. De strategische risico's zijn in de Eigen Risico Beoordeling verwerkt.

2 Risico identificatie

Het pensioenfonds onderkent een aantal risicogebieden in lijn met het toezichtkader van DNB. Dit toezichtkader ziet er als volgt uit (screenshot uit ATM van DNB).

Figuur 2 Risicotaxonomie Basisprogramma

De genoemde risicogebieden heeft het pensioenfonds als volgt gedefinieerd.

2.1. Bedrijfsmodel en strategie

Dit risicogebied omschrijft het risico voor de levensvatbaarheid van het bedrijfsmodel en de houdbaarheid van de strategie. Hieronder vallen risico's die betrekking hebben op de continuïteit, de wendbaarheid, de reputatie en financiële opzet. Hieronder volgt een nadere omschrijving van deze subrisico's. Hierbij is expliciet de volgende opsomming gemaakt:

Levensvatbaarheid bedrijfsmodel:

1. Continuïteitsrisico
2. Kostenrisico

Houdbaarheid strategie:

1. Risico's financiële opzet
2. Reputatierisico
3. Wendbaarheid
4. ESG-risico

Continuïteitsrisico

Het risico dat door diverse factoren zoals regelgeving of economische ontwikkelingen de activiteiten van het pensioenfonds volledig of deels niet meer kunnen worden voortgezet, waardoor de dienstverlening aan de deelnemers in gevaar komt.

Kostenrisico

Het risico dat door inefficiënt beheer of stijgende kosten ertoe leiden dat de kosten van het pensioenfonds dusdanig negatief afwijken van de benchmark, waardoor de verhouding tussen kosten en de geleverde dienstverlening niet meer verdedigbaar is.

Risico's financiële opzet

Het risico dat het beleggingsbeleid en invulling daarvan niet passend is bij de missie, visie en strategie van het pensioenfonds en materieel afwijkt van de risicobereidheid en de risicohouding van het pensioenfonds.

Reputatierisico

Het risico dat negatieve interne of externe ontwikkelingen en berichtgeving de reputatie van het pensioenfonds kunnen schaden, wat resulteert in een lager vertrouwen bij de deelnemers.

Wendbaarheid

Het risico dat onvoldoende voorbereiding op toekomstige ontwikkelingen ertoe kan leiden dat het pensioenfonds niet tijdig of onvoldoende ingespeeld op de behoeften van deelnemers en daarmee het draagvlak voor een verplicht gestelde pensioenregeling in gevaar komt. Dit voorbereid zijn heeft zowel betrekking op de eigen organisatie als de uitbestede activiteiten.

ESG-risico

Het risico dat het pensioenfonds schade ondervindt:

- door blootstelling aan ESG factoren in de beleggingsportefeuille (financiële schade);
- door te investeren in bedrijven of projecten met een negatieve impact op de maatschappij (reputatieschade).

De negatieve impact op de waarde van de beleggingsportefeuille in de toekomst kan optreden omdat niet alles wordt ingeprijsd. Een voorbeeld is slechte governance hetgeen wel financiële impact kan hebben, maar niet per definitie impact op de maatschappij. Op eventuele negatieve impact op de maatschappij kan het pensioenfonds aangesproken worden of verantwoordelijk voor worden gehouden.

2.2. GGC en risicomanagement

Hieronder vallen risico's die betrekking hebben op de organisatie, zowel de governance als het gedrag en cultuur. Tevens wordt hier bedoeld op de werking van het risicobeleid.

Hierbij is expliciet de volgende opsomming gemaakt:

Interne governance:

1. Governancerisico
2. Juridisch Risico
3. Belangenverstremgeling

Gedrag & cultuur

1. Besluitvormingsrisico
2. Interne fraude

Risicomanagement

1. Werking risicomanagementbeleid

Governancerisico

Het risico dat door een ineffectieve governance-structuur, gebrekkige besluitvorming of onvoldoende interne controle het pensioenfonds niet in staat is om zijn doelstellingen effectief te realiseren, wat kan leiden tot financiële instabiliteit, reputatieschade of verminderde naleving van wet- en regelgeving met impact op de deelnemers.

Juridisch risico

Het risico dat het pensioenfonds niet voldoet aan geldende wet- en regelgeving, waardoor het kan worden geconfronteerd met juridische sancties, boetes of reputatieschade, wat de financiële stabiliteit en het vertrouwen van deelnemers kan ondermijnen.

Belangenverstrengeling (SIRA)

Het risico dat persoonlijke of professionele belangen van bestuurders, uitvoerders of andere betrokkenen de besluitvorming binnen het pensioenfonds beïnvloeden, wat kan leiden tot ongunstige beslissingen, financiële of reputatieschade.

Besluitvormingsrisico

Het risico dat het pensioenfonds door gebrekkige of vertraagde besluitvorming niet adequaat inspeelt op veranderende omstandigheden, waardoor het pensioenfonds financiële of reputatieschade kan oplopen of de belangen van deelnemers onvoldoende worden behartigd.

Interne fraude (SIRA)

Het risico dat het pensioenfonds financiële of reputatieschade oploopt en/of verlies van vertrouwen bij deelnemers en toezichthouders ontstaat doordat verbonden personen zaken anders voorstellen dan de werkelijkheid met als doel zelf of anderen financieel te bevoordelen, of dat verbonden personen binnen het pensioenfonds frauduleuze handelingen verrichten, zoals het manipuleren van financiële gegevens of het misbruiken van middelen. De fraude komt vanuit binnen het pensioenfonds.

Werking risicobeleid

Dit is het risico dat het risicobeleid van het pensioenfonds onvoldoende effectief is in het identificeren, analyseren en beheersen van risico's. Hier zijn enkele veelvoorkomende redenen waarom risicobeleid kan falen:

- gebrek aan draagvlak: als er geen steun is van het bestuur en de medewerkers, wordt het beleid vaak niet serieus genomen;
- onvoldoende analyse: Het niet grondig analyseren van alle mogelijke risico's kan leiden tot onverwachte problemen;
- gebrek aan periodieke evaluaties: risico's veranderen voortdurend. Een beleid dat niet regelmatig wordt bijgewerkt, kan verouderd raken en niet meer effectief zijn;
- slechte communicatie: als de risico's en de bijbehorende beheersmaatregelen niet duidelijk worden gecommuniceerd, weten medewerkers niet hoe ze moeten handelen.

, wat kan leiden tot financiële instabiliteit, niet-naleving van regelgeving en reputatieschade.

2.3. Integriteit

Onder het risicogebied integriteit horen de risico's die grotendeels in de SIRA (systematische integriteitsrisicoanalyse) geïdentificeerd worden:

1. Witwassen
2. Terrorismefinanciering
3. Sancties
4. Corruptie
5. Fiscale fraude
6. Externe fraude
7. Maatschappelijke onbetamelijkheid

Witwassen

Het risico dat de reputatie van het pensioenfonds geschaad wordt als gevolg van betrokkenheid van verbonden personen, deelnemers of uitbestedingspartijen bij witwassen.

Terrorismedfinanciering

Het risico dat de reputatie van het pensioenfonds geschaad wordt als gevolg van betrokkenheid van verbonden personen, deelnemers of uitbestedingspartijen bij terrorismedfinanciering.

Sancties

Het risico dat de reputatie van het pensioenfonds geschaad wordt als gevolg van betrokkenheid van verbonden personen, deelnemers of uitbestedingspartijen bij omzeiling van de sanctiewet.

Corruptie

Het risico dat de reputatie van het pensioenfonds geschaad wordt als gevolg van betrokkenheid van verbonden personen, deelnemers of uitbestedingspartijen bij corruptie.

Fiscale fraude (SIRA)

Het risico dat het pensioenfonds financiële of reputatieschade oploopt doordat een onjuist beeld van de werkelijkheid aan de autoriteiten wordt verstrekt waardoor ten onrechte minder of geen belasting wordt geheven.

Externe fraude (SIRA)

Het risico dat het pensioenfonds financiële of reputatieschade oploopt en/of verlies van vertrouwen bij deelnemers en toezichhouders ontstaat doordat verbonden personen zaken anders voorstellen dan de werkelijkheid met als doel zelf of anderen financieel te bevoordelen. De fraude komt vanuit buiten het pensioenfonds.

Maatschappelijke onbetamelijkheid

Het risico dat de reputatie van het pensioenfonds geschaad wordt als gevolg van betrokkenheid van verbonden personen, deelnemers of uitbestedingspartijen bij maatschappelijk onbetamelijk gedrag.

2.4. Prudentiële risico's

Onder het risicogebied prudentiële risico's horen de volgende risico's:

1. Kredietrisico
2. Marktrisico
3. Renterisico
4. Operationeel risico
5. Liquiditeitsrisico
6. Verzekeringstechnisch risico

Kredietrisico

Het kredietrisico bestaat uit het risico dat ontwikkelingen in creditspreads een ongewenst materieel effect hebben op de financiële positie van het pensioenfonds en het risico dat een tegenpartij haar verplichtingen jegens het pensioenfonds niet (volledig) nakomt, wat kan leiden tot financiële verliezen.

Marktrisico

Het marktrisico omvat een aantal subrisico's, zoals het zakelijke waardenrisico, het valutarisico, het inflatierisico, het concentratierisico en het dekkingsgraadirisico. Hieronder volgt per subrisico een korte omschrijving:

- Het zakelijke waardenrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden daalt als gevolg van marktontwikkelingen.
- Het valutarisico is het risico op waardevermindering als gevolg van ontwikkelingen in de waarde van valuta.
- Het inflatierisico is het risico dat de inflatie hoger uitvalt dan verwacht.

- Het concentratierisico is het risico op financieel verlies door grote concentratie naar één beleggingscategorie, regio, sector of uitgevende partij.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de ontwikkelingen in de rente een ongewenst financieel effect hebben op de financiële positie van het pensioenfonds, waardoor de stabiliteit en dekkinggraad onder druk kunnen komen te staan.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat het pensioenfonds financiële of reputatieschade oploopt door onder andere uitbestedingsrisico, het IT inclusief cybercrimerisico en het datarisico, waardoor de continuïteit en kwaliteit van dienstverlening worden aangetast. Hieronder volgt de definitie van deze onderdelen.

- Het uitbestedingsrisico is het risico dat het pensioenfonds financiële of reputatieschade oploopt doordat de continuïteit of kwaliteit van de geleverde dienstverlening en/of activiteiten niet overeenkomt met het door het pensioenfonds gewenste niveau.
- Het IT inclusief cybercrimerisico is het risico op schade als gevolg van onvoldoende beveiliging of discontinuïteit op IT-gebied, wat kan resulteren in datalekken, systeemuitval of cyberaanvallen. Dit kan zowel systemen als applicaties betreffen. In hoofdlijnen is de oorzaak van dit risico terug te brengen tot gebrek aan bewustzijn (awareness), wendbaarheid (agility), nauwkeurigheid (accuracy), toegangsbeheer (access) en beschikbaarheid (availability).
- Het datarisico is het risico dat het pensioenfonds niet tijdig beschikt over juiste, volledige of correcte data op een beveiligde plaats, door fouten in opslag, verwerking of beveiliging, wat kan leiden tot onjuiste besluitvorming, operationele verstoringen en verminderde naleving van wet- en regelgeving.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat liquiditeitstekorten optreden als gevolg van het onvoldoende op elkaar afgestemd zijn van de omvang en timing van inkomende en uitgaande kasstromen, waarbij uitgaande kasstromen in hoge mate en in materiële omvang onzeker kunnen zijn (collateral).

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat de toegepaste grondslagen materieel afwijken van de feitelijke ontwikkeling van de pensioenverplichtingen, wat kan leiden tot financiële tegenvallers en onjuiste reserveringen.

2.5. Kapitaal

Onder dit risicogebied wordt bij het pensioenfonds het dekkinggraadrisico bedoeld.

Dekkinggraadrisico is het risico dat de pensioenverplichtingen onvoldoende gedekt worden door de waarde van de beleggingen, wat kan leiden tot financiële instabiliteit en mogelijke ingrepen zoals premieverhogingen of kortingen op pensioenen.

Beoordelingskader risico's

Beoordelingskader financiële risico's

Het balansbeleid van het pensioenfonds, vastgelegd in het strategisch beleggingsplan, is gebaseerd op een balansanalyse en vormt het beoordelingskader voor financiële risico's. De doelstellingen van het fonds en de lange termijn risicobereidheid vormen het fundament voor de balansanalyse. Het pensioenfonds maakt gebruik van twee instrumenten voor de balansanalyse: De ALM-studie

(stochastisch) en de scenario analyses (deterministisch).

Binnen een ALM-studie worden voor de lange termijn verschillende beleggingsmogelijkheden doorgerekend, uitgaande van de pensioenregeling, de financiële startsituatie en verwachte rendementen, correlaties en volatiliteit van de beleggingen (ETV: economische toekomstverwachtingen). Op basis van de ALM volgt een keuze op hoofdlijnen voor bepaalde beleggingen, waarmee de strategische beleggingsmix aansluit op de lange termijn risico's die het fonds kan en wil lopen, mede gegeven de verplichtingen van het fonds. Hiermee wordt het lange termijn beleggingsbeleid van het fonds vastgesteld.

In de scenario-analyse wordt de impact van een aantal vooraf gedefinieerde scenario's op de balans van het pensioenfonds geanalyseerd. De scenario analyse focust op de kortere termijn. Waar de ALM-studie richting geeft voor de (zeer) lange termijn positie van het fonds, wordt in de scenario-analyse de robuustheid van de balans getest voor specifieke scenario's die de lange termijn doelstellingen van het fonds in gevaar zouden kunnen brengen. De combinatie van twee instrumenten, lange termijn kansen uit de ALM-studie en kortere termijn impact uit de scenario-analyse, zorgt voor een robuuste balansanalyse.

Beoordelingskader niet-financiële risico's

Net zoals de financiële risicobereidheidsverklaring het ankerpunt is voor de sturing van de balans, vormt de niet-financiële risicobereidheid het beoordelingskader voor de niet-financiële risico's. Waar in het geval van financiële risico's gebruik gemaakt kan worden van kwantitatieve methoden als beoordelingskader, zoals een ALM-studie, worden de niet-financiële risico's op een meer kwalitatieve wijze geanalyseerd. De impact van deze risico's wordt systematisch beoordeeld in termen van financiën (kosten), tijdsbesteding en reputatie op basis van een beoordelingschema. Dit maakt de identificatie en beoordeling van risico's expliciet en toont aan dat de beheersmaatregelen zijn afgestemd op de risicobereidheid.

Het doel van niet-financiële risicobereidheid is drieledig:

1. Doorlopende beeldvorming van relevante niet-financiële risico's
2. Vastlegging per risicocategorie hoeveel risico het pensioenfonds bereid is te dragen en daadwerkelijk draagt
3. Periodieke evaluatie en aansturing van de aansluiting van de beheersmaatregelen op de risicobereidheid

Met deze aanpak wordt tevens het risicobewustzijn van het fonds vergroot.

De niet-financiële risicobereidheid kent onder meer de volgende stappen:

- Identificeren & categoriseren relevante risico's
- Vaststellen beoordelingskader (financiële) risico's
- Vaststellen risicomaatstaven en bijbehorende normering
- Jaarlijkse analyse van de risico's waarvan de impact (voor beheersmaatregelen) hoog is.

Hiermee sluit de basis van de risicobereidheid aan op de COSO-methodiek¹². De risicobereidheid is vastgelegd in het beleidsdocument 'Niet-financiële risicobereidheid'.

Risicobereidheidsverklaring niet-financiële risico's

het pensioenfonds handelt zodanig dat de pensioenen van de deelnemers toekomstbestendig blijven en het vertrouwen in het fonds bij zowel deelnemers als niet-deelnemers gefundeerd en goed blijft. Daarom brengt de het pensioenfonds de potentiële niet-financiële risico's die dit kunnen ondermijnen in kaart en neemt hier doelgericht actie op om deze risico's blijvend te beheersen. De

¹² COSO is oorspronkelijk ontwikkeld in 2004 door Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). Het COSO Framework is een van de meest erkende en toegepaste risicomanagementraamwerken ter wereld.

risicobereidheid is vastgelegd in het beleidsdocument 'Niet-financiële risicobereidheid'.

Risicobereidheid	Consequentie
<p>Bedrijfsvoering het pensioenfonds heeft een lage mate van risicobereidheid voor de risico's die gerelateerd zijn aan de bedrijfsvoering omdat de blootstelling hieraan geen toegevoegde waarde oplevert voor de deelnemers.</p> <p>De beheersing wordt als randvoorwaardelijk gezien voor de dienstverlening van het pensioenfonds aan de deelnemers. Daarbij worden de kosten van beheersing proportioneel benaderd.</p>	<p>Bij constatering van een afwijking wordt actie ondernomen om het risicoprofiel terug te brengen naar de gewenste risicobereidheid.</p> <p>De kosten van de beheersing moeten opwegen tegen de baten.</p>
<p>Strategie Risico's voortvloeiend uit de strategie van het pensioenfonds worden bewust genomen omdat deze inherent zijn aan de realisatie van de strategie.</p>	<p>het pensioenfonds onderkent risico's die rendement opleveren voor de deelnemers en waar het fonds in een bepaalde mate aan blootgesteld wil zijn en risico's die geen toegevoegde waarde bieden voor de deelnemers.</p>
<p>Bestuurlijke afwegingen het pensioenfonds ziet de risicobereidheid als het kader waarbinnen het bestuur handelt.</p>	<p>Bij het nemen van bestuurlijke besluiten die invloed hebben op het risicoprofiel wordt rekening gehouden met de risicobereidheid. Bij constatering van een gap wordt actie ondernomen om het risicoprofiel terug te brengen naar de vastgestelde risicobereidheid.</p>
<p>Dynamiek Niet-financiële risico's zijn dynamisch van aard, met name omgevingsrisico's en ict-risico's</p>	<p>het pensioenfonds onderkent de dynamiek van niet-financiële risico's en zorgt ervoor dat het een wendbare organisatie blijft. het pensioenfonds anticipeert hierop door de blik van buiten binnen te halen (via commissies, kennissessies en strategiesessies) en door regelmatig verschillende scenario's de revue te laten passeren. Daarnaast neemt het pensioenfonds regelmatig de risicobereidheid onder de loep om deze actueel te houden.</p>

Een grafische weergave van de risicobereidheid is opgenomen in bijlage 2.

6.5 Eigenrisicobeoordeling (ERB)

Conform artikel 28 lid 2 sub a van de IORP II richtlijn moet een pensioenfonds een beschrijving van de wijze waarop de eigen-risicobeoordeling in het managementproces en de besluitvormingsprocessen van de IBPV is geïntegreerd maken, oftewel beleid opstellen. De laatste ERB is vastgesteld in juni 2024.

ERB Beleid

- Verantwoordelijkheden: De eerste lijn (pensioenbureau) bereidt de ERB voor; de tweede lijn voert hierop een review uit en geeft een expliciet oordeel. De ERB wordt, op basis van voorwerk van het pensioenbureau en in afstemming met de sleutelfunctiehouder risicomangement, uitgevoerd en vastgesteld door het bestuur .
- Frequentie:

- Eens per drie jaar wordt een volledige ERB uitgevoerd
- Er wordt een (partiële) ERB uitgevoerd op basis van de volgende eventtriggers:
 - als het bestuur strategische besluiten neemt of bij vorming en wijziging van de strategie
 - indien er sprake is van een significante wijziging in het risicoprofiel van het fonds
 - indien het fonds significante wijzigingen in de uitgevoerde pensioenregelingen doorvoert
- Methoden om de risico's te detecteren en te beoordelen:
 - Hiervoor wordt aangesloten bij de reeds gedocumenteerde methoden in het huidige IRM-beleid
- De inhoud van de ERB:
 - Hiervoor wordt aangesloten bij de verplichte elementen zoals verwoord in artikel 28 lid 2 van de IORP-richtlijn en good practices van DNB.
- Vastlegging
 - In een ERB-eindrapportage wordt inzichtelijk gemaakt hoe het pensioenfonds de ERB heeft vormgegeven.

6.6 Rapportage, monitoring en evaluatie

Risicorapportage

Op kwartaalbasis stelt het pensioenbureau een risicorapportage op als onderdeel van de verantwoordingsrapportage. Hierin wordt gerapporteerd over beheersing van de risico's uit onze taxonomie en over de projectrisico's. Deze rapportage wordt besproken in zowel de uitvoerende bestuursvergadering als de algemene bestuursvergadering.

Voor het vaststellen van de risicobereidheid per risico wordt in de risicorapportage gebruikgemaakt van de KRI's en/of KPI's. De scores hiervan worden vergeleken met de vastgestelde risicobereidheid per risico.

Evaluatie risicomanagementbeleid

Evaluatie van het risicomanagementbeleid vindt periodiek plaats vanuit de eerste lijn. Reflectie op en evaluatie van risicomanagement vindt plaats door het intern toezicht. Het intern toezicht oordeelt onder meer over:

- de werking van het risicomanagement van het pensioenfonds
- de toereikendheid van de interne controle en het risicomanagementsysteem
- of het bestuur de juiste toon zet door het belang van interne beheersing en risicomanagement te communiceren
- de effectiviteit van risicomanagement binnen de organisatie.

Rapportages uitvoeringsorganisaties

De uitvoeringsorganisaties geven via de kwartaalrapportage inzicht in hun dienstverlening (kosten, serviceniveaus, performance) en de belangrijkste ontwikkelingen vanuit fondsperspectief.

Daarnaast ontvangt het pensioenfonds maandelijks een overzicht van de gerealiseerde kosten versus de begroting. Het pensioenbureau, en het bestuur beoordelen de kwartaalrapportage. Zij leggen vragen ter beantwoording voor aan de uitvoeringsorganisatie, waarna ze de rapportage opnieuw beoordelen.

De uitvoeringsorganisaties leveren jaarlijks ISAE-verklaringen voor vermogensbeheer en pensioenbeheer op, waarin zij aantoont dat de operationele processen voldoende worden beheerst. Voor de beleggingsadministratie en custody-activiteiten ontvangt het pensioenfonds aparte ISAE-verklaringen.

Het pensioenfonds heeft het jaarwerkproces (jaarverslag/jaarrekening) grotendeels uitbesteed aan de uitvoeringsorganisatie. De redactie van de teksten ligt bij het bestuur en het pensioenbureau. De

accountant van de uitvoeringsorganisatie beoordeelt de jaarrekening en de totstandkoming ervan. Vervolgens beoordeelt de accountant van het pensioenfonds het controledossier, aangevuld met een aantal eigen controles. De uitvoeringsorganisatie levert de actuariële gegevens op, de actuaris van het pensioenfonds beoordeelt deze.

Planning en control

Het pensioenfonds hanteert een planning- en controlcyclus om inzicht te krijgen in de dagelijkse gang van zaken in het fonds en in de uitbestede taken en om de beheersing ervan te monitoren. Het monitoren van de taken en processen die zijn uitbesteed, is vastgelegd in het uitbesteding -en inkoop beleid en uitgewerkt in de handleiding monitoren en evalueren uitbesteding. Op basis van het jaarplan (vastgesteld in december van elk jaar) stelt het fonds de financiële en operationele doelstellingen en de uit te voeren projecten voor het daaropvolgende jaar vast. Het jaarplan en de begroting van de uitvoeringsorganisatie komen in belangrijke mate tot stand op basis van de afspraken met het fonds, zoals vastgelegd in het jaarplan van het pensioenfonds. Uiterlijk in het laatste kwartaal van elk jaar worden de serviceniveaus geëvalueerd en waar nodig herzien of aangescherpt.

Bijlage 1 - Verklaring inzake de beleggingsbeginselen

Inleiding

De verklaring inzake de beleggingsbeginselen beschrijft in het kort de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. De bijdrage van het beleggingsbeleid aan de missie en doel van het fonds is hierbij leidend.

Missie en doel

- het pensioenfonds, het pensioenfonds van, voor en door huisartsen, is ervan overtuigd dat het nodig is dat huisartsen zich goed voorbereiden op hun financiële toekomst.
- Omdat wij zelf huisartsen zijn, kunnen wij ons inleven in het professionele leven en de persoonlijke financiën van onze collega's.
- Wij luisteren goed naar de wensen en behoeften van onze collega-huisartsen en spelen in op ontwikkelingen in de maatschappij en de wereld van pensioenen.
- Daarom organiseren wij een eigen pensioenregeling en ondersteunen de huisarts met financiële planning, nu en in de toekomst.

Het fonds heeft als doel het leveren van een betrouwbaar pensioen, op basis van een heldere regeling, een kostendekkende premie, een goed rendement en een kosteneffectieve uitvoering.

Regeling en organisatie

Het algemeen bestuur van het pensioenfonds is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het krijgt hierbij ondersteuning van commissies, het pensioenbureau en de uitvoeringsorganisaties.

Pensioenregeling

Het beleggingsbeleid van de pensioenregeling is opgesplitst in twee delen: de individuele kapitaalopbouw en het uitkeringscollectief. Voor het deel van de individuele kapitaalopbouw resulteren de premie en het verwachte beleggingsrendement in een verwachte vervangingsratio voor pensioneren. Deze ratio is gecorrigeerd voor inflatie. Voor de vervangingsratio wordt naar deelnemer een gemiddeld, een goed en een slecht weer scenario gecommuniceerd. Vanwege o.a. de afhankelijk van de vervangingsratio van ontwikkelingen op de financiële markten. In het uitkeringscollectief verhoogd het bestuur (onder voorwaardelijkheid) op 1 januari de opgebouwde aanspraken en rechten op ouderdoms-, partner- en wezenpensioen op basis van de financiële situatie van het fonds.

Bestuur van het pensioenfonds

Het bestuur bestaat uit drie uitvoerende bestuurder en ten minste vier en ten hoogste vijf niet uitvoerende bestuurders, waarvan één onafhankelijk voorzitter en ten minste drie en maximaal vier huisartsen. Deze worden verkozen door de Vergadering van Afgevaardigden van de beroepspensioenvereniging. Het algemeen bestuur van het pensioenfonds benoemt de leden als deze naar het oordeel van het bestuur voldoen aan de profielschets en De Nederlandsche Bank met de benoeming heeft ingestemd. Het bestuur wordt ondersteund door een eigen pensioenbureau. De uitvoerende taken op het gebied van pensioenbeheer en vermogensbeheer zijn uitbesteed aan uitvoeringsorganisaties.

Pensioenbureau

Het pensioenbureau ondersteunt op dagelijkse basis het bestuur. Het is verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding, regievoering, advisering, controle en monitoring van de werkzaamheden van de uitvoeringsorganisaties.

Beleggingscommissie

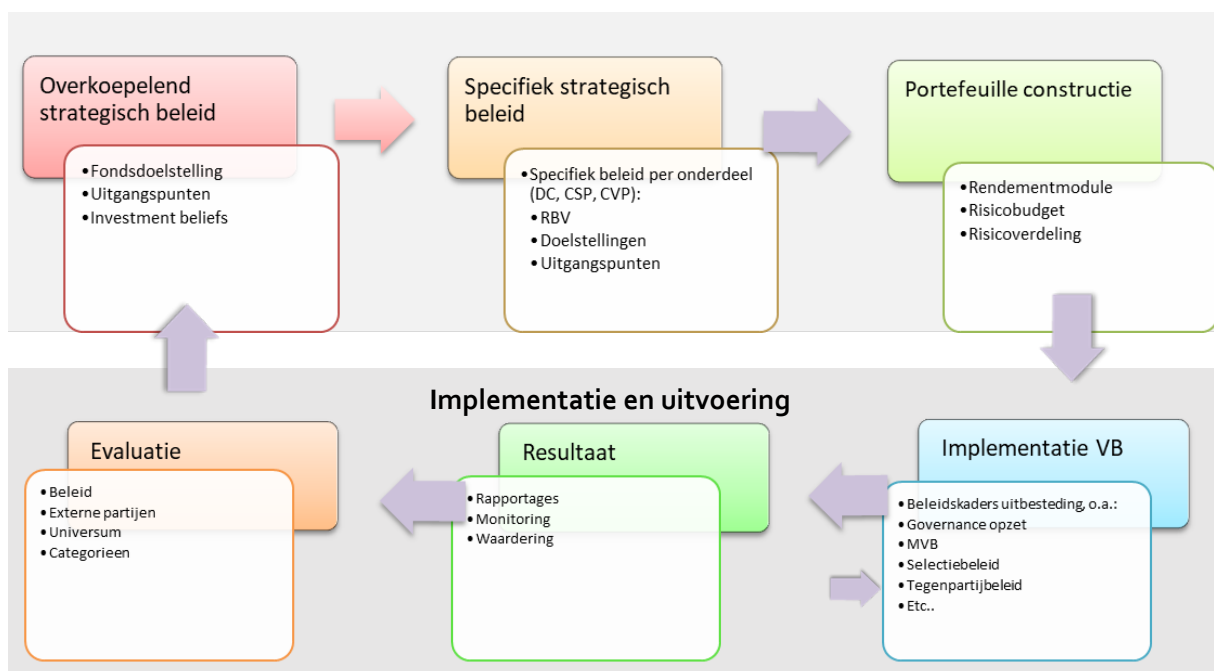
De beleggingscommissie adviseert het uitvoerend bestuurslid beleggingen en duurzaamheid over het beleggingsbeleid van het fonds en de uitvoering hiervan. De commissie bestaat uit het uitvoerend bestuurslid beleggingen en duurzaamheid en twee onafhankelijk externe deskundigen. Verder zijn het pensioenbureau en de sleutelfunctie vervuller risicobeheer vaste deelnemers aan de vergaderingen, om de commissie te voorzien van advies en ondersteuning.

Nevenactiviteiten

Om belangenverstrengelingen te voorkomen, zijn bestuursleden, externe adviseurs en medewerkers van het pensioenbureau gebonden aan een gedragscode. Ten aanzien van nevenactiviteiten is opgenomen dat het aanvaarden of continueren van een nevenfunctie is toegestaan mits vooraf schriftelijk advies is verkregen van de compliance officer en toestemming is verleend door de voorzitter van het bestuur. Nevenfuncties en mutaties in nevenfuncties worden gemeld bij en vastgelegd door de compliance officer.

Strategisch balansbeheer en beleggingsbeleid

Het balansbeheer- en beleggingsproces staat ten dienste van de doelstelling van het fonds. De invulling van de fondsdoelstelling volgt uit risicobereidheidsverklaring en de regeling. De verwachting en doelen geven aan welk pensioenresultaat – de uiteindelijk uitkering aan de deelnemers – het fonds nastreeft. De risicobereidheid legt vast welke afwijking van deze pensioenresultaten het fonds nog als acceptabel ziet. Hiermee vormt de risicobereidheid een belangrijke basis voor de sturing van de balans. Het pensioenfonds bewaakt de balans tussen de verplichtingen en de bezittingen van het fonds via de volgende procesgang:

Uitvoering

Prudent Person

het pensioenfonds belegt in overeenstemming met de prudent person-regel. Deze regel is gebaseerd op Europese regelgeving en ligt vast in artikel 130 van de Wvb. De regel schrijft voor dat alle beleggingen die gedaan worden met het geld van een pensioenfonds in het belang van de deelnemers en gepensioneerden moet zijn. Zo mogen er bijvoorbeeld geen te grote risico's genomen worden. Met de invulling van het beleggingsbeleid geeft het pensioenfonds blijk van een prudente invulling van dit beleid. De kwaliteit van de organisatie is in overeenstemming met de complexiteit van de beleggingsportefeuille. De integere en beheerste bedrijfsvoering wordt door de gehele beleggingsorganisatie doorgevoerd. Het beleggingsproces wordt gekenmerkt door checks and balances. Het pensioenfonds doet ook nadrukkelijk wat het heeft aangekondigd te zullen doen. Het risicoprofiel van het pensioenfonds bepaalt in welke situatie het pensioenfonds welk risico loopt. Hiervoor zijn expliciete richtniveaus en bandbreedtes bepaald.

De certificerend actuaaris toetst het beleggingsbeleid jaarlijks op naleving van de prudent person-regel.

Beleggingsovertuigingen

1. Huisarts & Pensioen neemt moeilijke beleggingsbeslissingen vooraf

We kunnen niet in de toekomst kijken. Daarom nemen we moeilijke besluiten vooraf door de invulling van een compleet beleggingsbeleid. We richten ons op het behalen van gewenste resultaten in mogelijke toekomstscenario's. Dat dwingt ons om los van de van de waan van de dag en de emoties van financiële markten onze koers te bepalen, en hieraan vast te houden in roerige tijden.

Dit betekent:

- We zorgen voor een robuust beleid dat overeind blijft in moeilijke omstandigheden¹³
- Onze risicobereidheidsverklaring geeft aan, wat wij nog acceptabel vinden
- Het risicobudget vormt ons kader bij het inrichten van de beleggingsportefeuille

2. Huisarts & Pensioen belegt voor de lange termijn

Het pensioenfonds is ervan overtuigd dat een lange termijn beleggingshorizon voordelen biedt. Deze maakt het mogelijk te kiezen voor beleggingscategorieën en beheerconstructies die voor andere beleggers minder toegankelijk zijn, en zo een beter pensioenresultaat te bereiken.

Dit betekent:

- We selecteren beleggingscategorieën die op lange termijn een bewezen risicopremie hebben.
- het pensioenfonds kan door de lange horizon beleggingen kiezen die voor andere beleggers niet makkelijk toegankelijk zijn zoals illiquide beleggingen. Ook kunnen wij een fundamentele selectie van titels doen.
- het pensioenfonds gaat er vanuit dat, op de lange termijn, beleggingen die relevant zijn voor de maatschappij, financieel beter presenteren. Daarmee gelooft het in de samenhang tussen maatschappelijke en financiële waardecreatie.
- We raken niet van slag van korte termijn veranderingen in de waarde van beleggingen. Bij onverwachte gebeurtenissen op financiële markten toetsen we, of ons beleid nog steeds voldoet.

¹³Thaler, Richard H. and Shlomo Bernartzi. "Save More Tomorrow: Using Behavioral Economics to Increase Employee Savings." *Journal of Political Economy* 112(1), (2004): S164-S187. <https://www.jstor.org/stable/10.1086/380085>
"Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk" Daniel Kahneman; Amos Tversky
<http://links.jstor.org/sici?sici=0012-9682%28197903%2947%3A2%3C263%3APTAAOD%3E2.o.CO%3B2-3>

- We handelen niet zolang er geen inkomende of uitgaande kasstromen zijn en de portefeuillekarakteristieken binnen onze risicokaders vallen.

3. Huisarts & Pensioen belegt duurzaam

Het pensioenfonds is ervan overtuigd dat een goed pensioen kan worden behaald op een maatschappelijk verantwoorde manier. Ons beleggingsbeleid moet passen bij de maatschappelijke voorkeuren van onze deelnemers. We creëren op lange termijn waarde voor onze deelnemers en de maatschappij. Bij elke beleggingsbeslissing maken we een integrale afweging tussen maatschappelijke waarde, risico, rendement en kosten.

Dit betekent:

- We stellen een robuuste beleggingsportefeuille samen die zorgt voor de realisatie van een goed pensioen, zonder maatschappelijke schade aan te richten en met een positieve bijdrage waar mogelijk.
- Bij elke beleggingsbeslissing beoordelen we hoe we duurzame keuzes kunnen maken, zonder het risico en rendement van de portefeuille wezenlijk aan te tasten.
- De principiële keuze om bepaalde bedrijven, landen of branches uit te sluiten, kan wel van invloed zijn op het risico en rendement van de portefeuille.
- Extra kosten moeten bijdragen aan een beter resultaat: meer netto rendement, minder risico of een duurzamere portefeuille.

4. Effectieve spreiding loont

Het combineren van rendementbronnen zorgt voor een stabiel pensioenresultaat. Door spreiding realiseren we een goede risicorendementsverhouding van de portefeuille en een robuuste portefeuille onder uiteenlopende scenario's. Spreiding kent grenzen: bij elke extra toevoeging van categorieën of titels en in tijden van crisis neemt het spreidingsvoordeel af.

Dit betekent:

- We spreiden onze beleggingen over de volgende bewezen risicopremies: rente, inflatie, liquide en illiquide zakelijke waarden en liquide en illiquide krediet¹⁴
- Bij de invulling van elke categorie wordt afgewogen welke mate van spreiding effectief¹⁵ is zodat de risicopremie wordt behaald.
- Spreiding heeft ook betrekking op regio's, landen, factoren, stijlen, trends, tegenpartijen en beheerders.

5. Eenvoud is het uitgangspunt

We formuleren ons beleid zo, dat we van alle onderdelen weten hoe ze bijdragen aan het pensioenresultaat. We beleggen in titels en structuren die we kunnen doorgronden, beheersen en uitleggen. We voeren ons beleggingsbeleid effectief uit.

Dit betekent:

- De rollen en verantwoordelijkheden in de gehele beleggingsketen zijn vastgelegd en sluiten goed op elkaar aan.
- De uitvoering van het beleggingsbeleid gebeurt op basis van heldere opdrachten, een goede verantwoording en gestructureerde evaluaties.
- We geloven dat een beheerder waarde kan toevoegen aan de strategische doelstellingen van het pensioenfonds, door in de implementatie rekening te houden met

¹⁴ Zoals bepaald en onderbouwd in de investment cases per categorie.

¹⁵ How Many Stocks Make a Diversified Portfolio?; Meir Statman;

Journal of Financial and Quantitative Analysis, Volume 22, Issue 3, September 1987, pp. 353 – 363;

DOI: <https://doi.org/10.2307/2330969>

duurzaamheidsontwikkelingen, portefeuille-efficiëntie en transactiekosten. Er worden geen opdrachten verstrekt om de risicopremies of benchmarks te verslaan.

- Voor beleggingscategorieën die ingevuld worden door kwalitatieve bottom up titelselectie is een benchmark een referentiekader voor de op te halen risicopremie en geen opdracht voor de specifiek aan te houden beleggingen. Voor andere categorieën gelden de karakteristieken van de benchmark als een richtinggevende opdracht.
- Bij keuzes in beleggingsbeleid worden begrijpelijkheid, beheersbaarheid en transparantie expliciet meegenomen in de afweging.
- Communicatie aan deelnemers over het beleggingsbeleid is helder en begrijpelijk.

Uitbesteding vermogensbeheer

Het pensioenfonds heeft zowel de selectie, de monitoring als evaluatie van individuele vermogensbeheerders uitbesteed aan een coördinerend vermogensbeheerder. Ook alle vermogensbeheermandaten zijn extern uitbesteed.

Het aanstellen van een nieuwe beheerder gebeurt aan de hand van de kaderstelling die als zoekopdracht fungeert. Op basis hiervan doet de coördinerend vermogensbeheerder een voorstel voor een beheerder voor het gevraagde mandaat. Het bestuur besluit uiteindelijk over de aanstelling van de beheerder.

De coördinerend vermogensbeheerder doorloopt voor elke selectie een gestructureerd proces om van long list via short list tot een voorgestelde partij te komen. Op het selectiebeleid vermogensbeheerders zijn de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds en de beleidsdocumenten van het pensioenfonds van toepassing, zoals het uitbestedingsbeleid, compliancebeleid en risicomangementbeleid. De beleggingsovertuigingen samen met deze beleidsdocumenten vormen het raamwerk waarbinnen het selectie- en monitoring raamwerk van de coördinerend vermogensbeheerder dient te opereren. Bij iedere processtap worden de werkzaamheden van de coördinerend vermogensbeheerder ingekaderd door het pensioenfondsbeleid.

Externe beheerders worden ten minste beoordeeld op:

1. Organisatie
2. Beleggingsproces
3. Personeel
4. Performance
5. Risicomangement
6. Maatschappelijk verantwoord beleggen
7. Kosten

Rapportage en monitoring

In de monitoring van de uitvoering van een beleggingsmandaat wordt getoetst of voldaan wordt aan de uitgangspunten. Deze monitoring vindt plaats op het niveau van de beleggingscategorie en op de onderliggende vermogensbeheerders.

Het monitoringbeleid voor vermogensbeheerders moet ervoor zorgen dat de vermogensbeheerder het beleggingsbeleid uitvoert volgens het pensioenfonds-mandaat. Het pensioenfonds spreekt voor elke beleggingscategorie een mandaat af. Binnen deze mandaten kunnen een of meer vermogensbeheerders worden aangesteld, afhankelijk van de gekozen oplossingsvorm. Het monitoren van de vermogensbeheerders die ten behoeve van de mandaten zijn aangesteld, betekent dat tegelijkertijd de operationele uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gemonitord.

De VRB rapporteert op maandelijks basis aan de beleidsadviescommissies en het bestuur over de financiële en niet-financiële risico's. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar de financiële risico's of deze op balansniveau in lijn zijn met de risicobereidheid en de risicotoleranties. Voor niet-financiële risico's geldt dat op kwartaalbasis onderwerpen voor onderzoek en rapportage op de agenda komen. In de rapportage staat of er actie nodig is. De rapportages worden in de commissies besproken.

De uitvoeringsorganisatie rapporteert over de financiële risico's op mandaatniveau. Gelijktijdig houdt de uitvoeringsorganisatie de richtlijnen en limieten op mandaatniveau in de gaten. In het bijzonder meldt de uitvoeringsorganisatie overschrijdingen. Het pensioenbureau beoordeelt deze rapportages.

Risicobeheersing

De risicobeheersing bij het pensioenfonds kent het 'three lines' principe. Dit principe is meer dan een organisatiestructuur en het benoemen van rollen. Het is een manier van (samen)werken en denken en draagt bij aan een versterking van de risicocultuur, het nemen van verantwoordelijkheid voor het managen van risico's en interne beheersing. In dit model bestaat de eerste lijn uit de daadwerkelijke uitvoering waaronder ook advisering en beleidsvoorbereidende taken. De tweede lijn ondersteunt, coördineert en ziet erop toe dat de eerste lijn haar verantwoordelijkheden neemt. Ook het organiseren van risicobeoordelingen behoren tot de verantwoordelijkheden van de tweede lijn. De derde lijn beoordeelt het samenspel tussen de eerste en de tweede lijn.

De invulling is als volgt:

- **Uitvoering**

Binnen het pensioenbureau zijn de hoofden beleggingen respectievelijk pensioenbeheer verantwoordelijk voor uitvoering (inclusief advisering) op gebied van vermogens- respectievelijk pensioenbeheer. De daadwerkelijke uitvoering vindt zo veel mogelijk plaats door de uitvoeringsorganisatie. De twee hiervoor genoemde medewerkers mandateren daartoe de uitvoeringsorganisatie.

- **Monitoring en tegenwicht**

De VRB is verantwoordelijk voor het tegenwicht ten opzichte van de uitvoering. De VRB beoordeelt adviezen en monitort of de uitvoeringsorganisatie binnen de verleende mandaten opereert. Binnen het pensioenbureau is de VRB verantwoordelijk voor beoordeling en risicomonitoring. De compliance officer heeft een onafhankelijke rol binnen het risicomodel door het bestuur te ondersteunen bij het beheersen van integriteitsrisico's.

- **Evaluatie van opzet en werking risicomanagement**

De derde lijn wordt ingevuld door het intern toezicht. Het intern toezicht, ingevuld door de niet uitvoerende bestuurders, controleert achteraf of besluiten zorgvuldig zijn genomen en met name of de besluitvormingsprocessen zijn gevolgd. Het intern toezicht beoordeelt ook regelmatig het risicomanagement waaronder de toereikendheid van controles, de toonzetting van bestuur en directie en de effectiviteit van risicomanagement. Het intern toezicht beoordeelt jaarlijks onder meer of de risicobeheersing adequaat is.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

het pensioenfonds ziet maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) als een logisch onderdeel van haar kerntaak 'zorg voor later'. Het behalen van de (het pensioenfonds) ambitie gaat namelijk duidelijk samen met het leveren van een maatschappelijke bijdrage.

MVB is een integraal onderdeel van het strategisch balansbeheer en beleggingsproces. Door in elke beleggingskeuze rekening te houden met milieu-, sociale en bestuurlijke risico's (ESG-criteria) wil het pensioenfonds bijdragen aan een goed leefklimaat en een duurzame wereld. Het fonds legt daarbij de focus op Gezondheid en Klimaat & Milieu.

Het pensioenfonds past het MVB- beleid toe met beschikbare en toepasbare oplossingen. Het bestuur weegt daarin de inzichten en mening van de deelnemer mee.

Bijlage 2 - Financieel crisisplan

Dit is het financieel crisisplan. Naast dit financieel crisisplan bestaat er ook een niet-financieel crisisplan. Dit is opgenomen in het business continuity management plan van het pensioenfonds.

Inleiding

Als de dekkingsgraad lager of gelijk is aan kritische waarden, komt het realiseren van de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar. Het financieel crisisplan omvat een beschrijving van de beheersmaatregelen die het pensioenfonds in zo'n geval op korte termijn effectief kan inzetten. De toeslagambitie van het fonds is om het nominale normpensioen jaarlijks met 2,25% te verhogen en daarboven de loonontwikkeling te compenseren.

Een crisisplan is niet hetzelfde als een herstelplan. Een herstelplan heeft betrekking op de feitelijke financiële situatie en is gericht op herstel uit een bestaand tekort. Een crisisplan heeft betrekking op een mogelijk slechte situatie in de toekomst en is gericht op maatregelen die het bestuur wil nemen als herstel volgens het reguliere beleid niet tijdig mogelijk blijkt. In het crisisplan maakt het fonds duidelijk hoe het met de pensioenaanspraken en -rechten omgaat in tijden van een financiële crisis, ook als er nog geen sprake is van een tekort.

In de context van dit plan wordt onder een crisis een financiële crisissituatie verstaan. In feite gaat het om een te lage dekkingsgraad. Het bestuur ziet het belanden in een tekortsituatie als voorfase van een potentiële crisissituatie. Onder meer het beleggingsbeleid is erop gericht de waarschijnlijkheid dat het fonds in een crisissituatie terechtkomt te reduceren. De grootste risico's voor de dekkingsgraad van het fonds zijn een forse daling van de rente, een fors negatief rendement op de zakelijke waardenportefeuille of een significante stijging in de levensverwachting van de deelnemers. Een hoge looninflatie is een risico voor realisatie van de ambitie. Het risico van het niet kunnen realiseren van de ambitie blijft in deze context buiten beschouwing.

Wanneer is sprake van een crisis?

Het bestuur meent dat sprake is van een crisis als de pensioenen moeten worden gekort (de dekkingsgraad ligt onder het vereiste niveau en tijdig herstel zonder korten van pensioen is niet voorzienbaar).

Zodra een situatie van tekort ontstaat, stelt het fonds een herstelplan op. De periode voor herstel bedraagt maximaal tien jaar. Als er een tekort ontstaat, bespoedigt het pensioenfonds het herstel door geen volledige toeslagen te verlenen of door deze zelfs geheel achterwege te laten. Het toeslagbeleid is een regulier onderdeel van de financiële opzet en beschreven in hoofdstuk vijf van de ABtN. Als er een fors tekort ontstaat of als het tekort langdurig aanhoudt, moet het bestuur proberen het herstel te forceren aan de hand van extra maatregelen.

De doelstelling van het pensioenfonds komt ernstig in gevaar ten aanzien van het leveren van een betrouwbaar pensioen¹⁶ als:

- het tekort langdurig aanhoudt en herstel lang op zich laat wachten, en
- het tekort significant is en er geen vooruitzicht is op tijdig herstel.

Een tekort is langdurig en significant als de dekkingsgraad zich gedurende vijf jaar onafgebroken onder de dekkingsgraad van het minimaal vereist eigen vermogen bevindt. Een significant tekort betekent dat redelijkerwijs niet mag worden verwacht dat de dekkingsgraad binnen een periode van tien jaar weer boven het vereiste niveau zal uitkomen. Of dit het geval is, hangt af van de marktsituatie en blijkt uit de jaarlijkse evaluatie van het herstelplan, nadat dit in een situatie van tekort is opgesteld.

¹⁶ De doelstelling luidt: Het fonds heeft als doel het leveren van een betrouwbaar pensioen, op basis van een heldere regeling, een kostendekkende premie, een goed rendement en een kosteneffectieve uitvoering.

Kritische ondergrens

De kritische ondergrens is het dekkingsgraadniveau waaronder het pensioenfonds naar verwachting zonder het korten van pensioen niet meer tijdig kan herstellen tot het vereiste niveau. De hoogte van de kritische ondergrens is afhankelijk van:

- het vereist eigen vermogen (VEV.)
- de hersteltermijn. De kritische ondergrens ligt hoger naarmate de hersteltermijn korter is.
- het verwachte beleggingsrendement. De kritische ondergrens ligt hoger naarmate het verwachte rendement lager is.
- de nominale rente. De kritische ondergrens ligt hoger naarmate de rente hoger is.
- het premiedeel dat beschikbaar is voor herstel. De kritische ondergrens ligt hoger naarmate een groter deel van de premie nodig is voor de aangroei van nieuwe normpensioenen in de voorziening.

Bij de vaststelling van de kritische ondergrens hanteert het bestuur de volgende uitgangspunten:

- Het te bereiken VEV is gelijk aan het VEV dat jaarlijks per 31 december is vastgesteld.
- De hersteltermijn bedraagt tien jaar.
- Het verwachte beleggingsrendement wordt gesteld op de actuele verwachting behorende bij de beleggingsmix van het pensioenfonds. De verwachte rendementen zijn gebaseerd op en voldoen aan de regeling parameters uit de Wvb.
- De rente wordt gelijkgesteld aan de door DNB voorgeschreven nominale rentetermijnstructuur op het moment dat het tekort is geconstateerd of dat het herstelplan wordt geactualiseerd.
- Het premiedeel dat beschikbaar is voor herstel wordt gebaseerd op de te ontvangen premie minus de kostendeekkende premie op basis van de nominale rentetermijnstructuur zoals door DNB voorgeschreven.
- Er wordt rekening gehouden met de risicosturing van het pensioenfonds, waarbij er tussen een economische dekkingsgraad van 110% en 130% risico terug wordt genomen.

Herstel zonder korten van pensioen volgens verwachting niet meer mogelijk als de dekkingsgraad onder de kritische (onder)grens komt. Het vaststellen van de kritische ondergrens is een jaarlijks proces.

Maatregelen voor bestrijding van een crisis

Als het pensioenfonds zich in een situatie van tekort bevindt, kan het bestuur de volgende sturingsmiddelen inzetten:

- 1 aanpassing beleggingsbeleid
- 2 aanpassing toeslagbeleid
- 3 aanpassing premiebeleid
- 4 korten van pensioenen

Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is gestoeld op het balansmanagementraamwerk dat een doorvertaling van de financiële risicobereidheid van het pensioenfonds is. Belangrijke elementen van dit raamwerk zijn:

- het pensioenfonds stuurt op impact, niet op kansen, en
- Sturing van de balans – in de zin hoeveel risico en welke risico's worden genomen – is vooraf vastgelegd en wordt als default in alle omstandigheden gevolgd en vindt maandelijks plaats
- Het raamwerk geldt ook in tijden van financiële stress.
- Liquiditeitsoverwegingen kunnen reden vormen om tijdelijk – onderbouwd – (gedeeltelijk) van het beleid af te wijken

Gegeven het vooraf vastgelegde dynamische karakter van het beleggingsbeleid en het feit dat het ook in tijden van financiële stress geldt, is aanpassing van het beleggingsbeleid in het kader van crisis niet ter sprake.

Toeslagbeleid

Het bestuur beslist jaarlijks over de te verlenen toeslag op de manier die is beschreven in de financiële opzet. Door een beperking van de toeslag bespoedigt het pensioenfonds het herstel. In een tekortsituatie zet het pensioenfonds deze maatregel direct in. Dit is ook wettelijk voorgeschreven. Deze maatregel moet daarmee naar verwachting binnen een termijn van tien jaar leiden tot de vereiste dekkingsgraad.

Premiebeleid

De premie van de deelnemers is opgebouwd uit de actuariële kostprijs (inclusief risicopremie en kostenopslag) en een deel voor toevoeging aan de reserves van het fonds. In tijden van crisis (een tekortsituatie) gebruikt het pensioenfonds het deel van de premie dat niet nodig is voor aangroei van nieuwe normpensioenen in de voorziening voor herstel.

Als de bezittingen bestemd voor dekking van de pensioenverplichtingen samen met de te verwachten opbrengsten ontoereikend zijn om aan de pensioenverplichtingen te voldoen, kan het bestuur reglementair besluiten om de tekorten te compenseren door de te betalen bijdragen door deelnemers te verhogen. Een eventuele premieverhoging draagt echter niet materieel bij aan herstel. Bovendien lijkt de inzetbaarheid van deze maatregel minder realistisch gegeven de eis van evenwichtige belangenafweging.

Korting pensioenen

Als het bestuur het tekort niet binnen de gestelde termijn door herstellpremie en toeslagmatiging kan opheffen, is alleen nog korting van nominale pensioenen mogelijk. De korting moet samen met de andere maatregelen uit het herstelplan leiden tot een haalbaar herstelplan.

Samenvatting sturingsmiddelen

Het beleggingsbeleid is mede gericht op het reduceren van de waarschijnlijkheid van het optreden van een crisissituatie. Premiebeleid draagt niet materieel bij aan herstel en is tevens minder wenselijk om in te zetten vanuit het oogpunt van evenwichtige belangenafweging. In een situatie van tekort zet het pensioenfonds daarom als eerste het toeslagbeleid als sturingsmiddel in. Mocht dit middel niet voldoende zijn voor herstel, dan resteert het bestuur niets anders dan een korting van de nominale pensioenen.

Beleid bij korten pensioen

In beginsel geldt voor korten het volgende uitgangspunt: alle opgebouwde en ingegane pensioenen (normpensioenen eigen beheer plus gerealiseerde toeslagen) worden evenredig gekort. Zodra de financiële positie weer herstelt, hervat het pensioenfonds het toeslagbeleid.

Wijze van besluitvorming

Het beleid van het pensioenfonds is vastgelegd in de ABtN. De besluitvorming van het bestuur vindt plaats volgens de regels van de statuten. Aan de hand van de dekkingsgraad beoordeelt het bestuur de haalbaarheid van het herstelplan. Is het herstelplan met het geldende beleid niet meer haalbaar, dan besluit het bestuur welke aanvullende maatregelen nodig zijn om wel te voldoen aan het herstelplan. Het bestuur kan onder meer besluiten tot het instellen van een werkgroep crisismanagement, die tot taak krijgt alle mogelijkheden te onderzoeken om een financiële crisis af te wenden en om besluitvorming hierover voor te bereiden voor het bestuur. Het bestuur kan daarnaast de vergaderfrequentie verhogen om adequaat op deze situatie te kunnen inspelen. Als blijkt dat een kortingsmaatregel de enige overgebleven mogelijkheid is, wordt binnen een week een bijzondere bestuursvergadering belegd waarin alle te nemen maatregelen worden besproken en besluitvorming plaatsvindt over het voornemen van een kortingsmaatregel. Voordat het bestuur besluit een korting door te voeren, hoort het bestuur het verantwoordingsorgaan hierover.

Evenwichtige belangenbehartiging

Bij de keuze voor het inzetten van de crisismaatregelen weegt het bestuur de belangen van de verschillende groepen deelnemers op evenwichtige wijze af. Het bestuur betreft daartoe onder meer de volgende criteria in zijn besluitvorming:

- effectiviteit. De te nemen maatregel moet een substantiële bijdrage leveren aan het herstel.
- solidariteit. Het bestuur houdt rekening met solidariteit tussen verschillende groepen deelnemers.
- continuïteit. Het bestuur houdt rekening met toekomstige ontwikkelingen.
- proportionaliteit. Het bestuur weegt alle mogelijkheden tot verbetering van de financiële positie tegen elkaar af.

Het beleid bij korten van pensioen is gericht op een gelijke relatieve korting voor iedere deelnemer, gewezen deelnemer, pensioengerechtigde en andere aanspraakgerechtigde.

Communicatie met belanghebbenden bij een crisis

het pensioenfonds publiceert de dekkingsgraad per 31 december van ieder jaar in het jaarverslag en in het jaarbericht. Voor een meer frequentere informatievoorziening publiceert het fonds de actuele dekkingsgraad ieder kwartaal op zijn website. Deze is toegankelijk voor alle belanghebbenden. Daarnaast schenkt het pensioenfonds in het ledenblad Huisarts & Pensioen aandacht aan de financiële situatie van het fonds.

het pensioenfonds bespreekt een crisissituatie en eventuele maatregelen met het verantwoordingsorgaan. In het verantwoordingsorgaan geeft het bestuur een uitgebreide uitleg van de voorgenomen maatregelen. Dit gebeurt als de maatregel een beperking van de toeslagen inhoudt en als de maatregel een korting van de pensioenen inhoudt. Het fonds houdt alle deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraakgerechtigden jaarlijks op de hoogte van de toegekende toeslag, ook als deze nul is. Het fonds publiceert deze informatie in Huisarts & Pensioen van december van het jaar voorafgaand aan de toeslag. Daarnaast publiceert het pensioenfonds de toegekende toeslag, ook indien deze nul is, in het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) en het UPO voor gepensioneerden. Deze worden respectievelijk in maart en juni van het jaar verzonden. Gepensioneerden ontvangen in januari een specificatie van de uitkering.

Als het bestuur besluit tot een korting op de pensioenen, zal het pensioenfonds dit minimaal een maand voor het tijdstip van korten uitvoerig toelichten aan de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraakgerechtigden. Dit gebeurt zowel per brief, op de website als in Huisarts & Pensioen.

Bijlage 3 - Pensioenfonds-specifieke ervaringssterfte

De pensioenfonds-specifieke ervaringssterfte bestaat uit onderstaande correctiefactoren per leeftijd en per geslacht. De correctiefactoren voor hoofdverzekerden en medeverzekerden zijn gelijk.

Correctiefactoren voor ervaringssterfte								
Leeftijd	Man	Vrouw	Leeftijd	Man	Vrouw	Leeftijd	Man	Vrouw
t/m 25	0,071	0,165	51	0,299	0,334	77	0,573	0,688
26	0,076	0,170	52	0,303	0,341	78	0,592	0,703
27	0,085	0,182	53	0,309	0,349	79	0,612	0,718
28	0,096	0,192	54	0,316	0,357	80	0,632	0,734
29	0,107	0,201	55	0,323	0,364	81	0,653	0,749
30	0,118	0,212	56	0,332	0,370	82	0,675	0,762
31	0,134	0,229	57	0,341	0,375	83	0,695	0,775
32	0,146	0,241	58	0,350	0,378	84	0,716	0,786
33	0,158	0,254	59	0,358	0,380	85	0,735	0,796
34	0,170	0,266	60	0,366	0,382	86	0,752	0,808
35	0,182	0,278	61	0,369	0,383	87	0,763	0,817
36	0,193	0,287	62	0,376	0,385	88	0,782	0,834
37	0,204	0,294	63	0,385	0,390	89	0,803	0,854
38	0,214	0,300	64	0,399	0,394	90	0,821	0,867
39	0,224	0,305	65	0,408	0,409	91	0,838	0,880
40	0,233	0,308	66	0,417	0,427	92	0,856	0,893
41	0,241	0,311	67	0,428	0,446	93	0,874	0,906
42	0,248	0,313	68	0,439	0,469	94	0,891	0,920
43	0,255	0,316	69	0,452	0,495	95	0,909	0,933
44	0,261	0,318	70	0,464	0,521	96	0,927	0,946
45	0,267	0,319	71	0,476	0,552	97	0,945	0,960
46	0,273	0,320	72	0,490	0,583	98	0,963	0,973
47	0,278	0,321	73	0,505	0,611	99	0,982	0,987
48	0,284	0,323	74	0,520	0,636	100+	1,000	1,000
49	0,289	0,325	75	0,537	0,657			
50	0,294	0,329	76	0,554	0,672			

Bijlage 4 – Pensioenfonds-specifieke partnerfrequenties

De pensioenfonds-specifiek veronderstelde partnerfrequenties zijn per leeftijd en geslacht in onderstaande tabel weergegeven. Deze worden toegepast bij het vaststellen van de kostendekkende risicopremies voor levenslang partnerpensioen en tijdelijk aanvullend partnerpensioen.

Veronderstelde partnerfrequenties								
Leeftijd	Man	Vrouw	Leeftijd	Man	Vrouw	Leeftijd	Man	Vrouw
t/m 25	0,000	0,000	51	0,848	0,792	77	0,854	0,599
26	0,000	0,000	52	0,846	0,782	78	0,846	0,588
27	0,000	0,000	53	0,845	0,772	79	0,837	0,574
28	0,558	0,572	54	0,844	0,762	80	0,825	0,559
29	0,611	0,619	55	0,843	0,752	81	0,812	0,541
30	0,656	0,661	56	0,843	0,743	82	0,795	0,520
31	0,696	0,698	57	0,843	0,733	83	0,777	0,496
32	0,730	0,730	58	0,844	0,724	84	0,756	0,468
33	0,758	0,758	59	0,845	0,716	85	0,732	0,436
34	0,782	0,781	60	0,847	0,708	86	0,705	0,399
35	0,802	0,801	61	0,848	0,700	87	0,674	0,358
36	0,819	0,817	62	0,851	0,693	88	0,641	0,311
37	0,832	0,829	63	0,853	0,686	89	0,604	0,259
38	0,842	0,839	64	0,856	0,680	90	0,564	0,199
39	0,849	0,846	65	0,858	0,674	91	0,519	0,133
40	0,855	0,850	66	0,861	0,668	92	0,471	0,060
41	0,859	0,852	67	0,863	0,663	93	0,419	0,000
42	0,861	0,852	68	0,866	0,658	94	0,363	0,000
43	0,861	0,850	69	0,868	0,653	95	0,303	0,000
44	0,861	0,846	70	0,869	0,648	96	0,238	0,000
45	0,860	0,841	71	0,870	0,643	97	0,169	0,000
46	0,859	0,835	72	0,870	0,638	98	0,000	0,000
47	0,857	0,828	73	0,869	0,632	99	0,000	0,000
48	0,855	0,820	74	0,867	0,625	100+	0,000	0,000
49	0,852	0,811	75	0,864	0,618			
50	0,850	0,802	76	0,860	0,609			

Bijlage 5 – Overzicht beleidsdocumenten en regelingen

Algemeen
Statuten en reglementen fondsorganen
Uitvoeringsovereenkomst met vereniging
Beloningsbeleid
Geschiktheidsbeleid
Strategisch plan
Jaarplan en begroting
Intern auditplan
ABTN
Balansbeheer en beleggingen
Strategisch balansbeheer en beleggingsbeleid
Selectie-, monitoring- en evaluatiebeleid
Derivatenbeleid
Waarderingshandboek
Tegenpartijbeleid
Liquiditeitsbeleid
MVB beleid
Beleggingsplan
Pensioenbeheer
Herzieningenbeleid
Klachtenregeling
Klachtenregeling toepassing pensioenregeling
Pensioenreglement
Premiebeleid
Toeslagbeleid
Communicatie
Beleidsplan communicatie
Compliance
Compliance charter
Klokkenluidersregeling
Integriteitsbeleid
Gedragscode
Incidentenbeleid
SIRA
Informatiemanagement en uitbesteding
Archiefbeleid
Dataprivacybeleid
Gedragslijn verwerking persoonsgegevens
ICT risicobeleid
Uitbestedings- en inkoopbeleid
Datakwaliteitsbeleid
IT-beleid
Risicomanagement
AO-IB handboek
BCM-beleid
IRM-beleid
Eigenrisicobeoordeling
Risicobereidheid
HR
Strategisch HR-beleid pensioenbureau
Arbeidsvoorwaardenregeling pensioenbureau

Bijlage 6 – Lijst met afkortingen

AFM	Autoriteit Financiële Markten
AIM	Achmea Investment Management
ALM	Asset Liability Management
ANW	Algemene nabestaandenwet
AO/IB	Administratieve organisatie en interne beheersing
AOP	Arbeidsongeschiktheidspensioen
AOW	Algemene ouderdomswet
AP	Autoriteit Persoonsgegevens
APS	Achmea Pensioen Services
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BPV	Beroepspensioenvereniging Huisartsen (de vereniging)
COSO	Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
CSP	Collectief stabiel pensioen
CVP	Collectief variabel pensioen
DB	Defined Benefit
DC	Defined Contribution
DNB	De Nederlandsche Bank
EAWzP	Extra aanvullend wezenpensioen
ERB	Eigenrisicobeoordeling
ESG	Environmental, Social and Governance
FTK	Financieel Toetsingskader
Hidha	Huisarts in dienst bij een huisarts
IBNR	Ontstane, maar nog niet gemelde gevallen (incurred but not reported)
IRM	Integraal risicomanagement
IVA	Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten
MVB	Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
MVEV	Minimaal Vereist Eigen Vermogen
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
RBV	Risicobereidheidsverklaring
RTS	Rentetermijnstructuur
SAA	Strategische asset allocatie
SIRA	Systematische integriteitsanalyse
SLA	Service Level Agreement
SPH	Stichting Pensioenfonds Huisartsen (het pensioenfonds)
TAPP	Tijdelijk aanvullend partnerpensioen
TBI	Toekomstbestendig indexeren
UPO	Uniform Pensioenoverzicht
URM	Uniforme rekenmethodiek
VEV	Vereist Eigen Vermogen
VO	verantwoordingsorgaan
VRB	vervuller risicobeheer
TV	Technische voorziening
VvA	Vergadering van Afgevaardigden (de ledenraad)
WGA	Werkhervattingsregeling gedeeltelijk arbeidsgeschikten
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WuO	Winst uit Onderneming
Wvb	Wet verplichte beroepspensioenregeling
WZP	Wezenpensioen

Bijlage 7 – Addendum toeslag-AMvB en transitie-FTK

Toeslag-AMvB en transitie-FTK

Bij de toeslagen per 31 december 2022 en 1 januari 2023 heeft het pensioenfonds gebruik gemaakt van de zogenoemde toeslag-AMvB. Vanaf 1 juli 2023 maakt het pensioenfonds gebruik van het transitie-FTK. In het jaar 2025 (bij de toeslag per 1 januari 2026) is weer gebruik gemaakt van de nieuwe toeslag-AMvB. In het jaar 2026 is een overbruggingsplan ingediend en wordt wederom gebruik gemaakt van het transitie-FTK. Onder de regimes van de toeslag-AMvB en het transitie-FTK hanteert het pensioenfonds het navolgende toeslag en verlagingbeleid. In het transitie-FTK is geen sprake meer van een herstelplan, maar van een overbruggingsplan dat jaarlijks opgesteld zal worden.

Toeslagbeleid

In afwijking op de tekst in paragraaf 4.14: het pensioenfonds stelt de toeslag in beginsel vast op basis van de wettelijke randvoorwaarde van toekomstbestendig indexeren ... geldt:

Het pensioenfonds stelt de toeslag in beginsel vast op basis van de eigen toeslagenmethodiek.

In afwijking op de tekst in paragraaf 4.14: Artikel 15, lid 3 en 4 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen... als het herstelplan dit vereist... geldt:

Het pensioenfonds hanteert voor het verlenen van de reguliere toeslag in het transitie-FTK een eigen methode, die zich binnen de wettelijke kaders bevindt. De eigen methodiek bepaalt de reguliere toeslag aan de hand van de toeslagruimte – de toeslag die het pensioenfonds wil geven gegeven de actuele dekkingsgraad (bestande uit 3 dekkingsgraadzones) – en het toeslagperspectief. De werkelijke reguliere toeslag is het minimum van de toeslagruimte en het toeslagperspectief (de gerealiseerde loonontwikkeling plus 2,25%; de maximale verhoging).

De toeslagruimte per dekkingsgraadzone is:

- Zone 1: de toeslag van 2,25% wordt naar rato bepaald tussen dekkingsgraad 110% en 135%.
- Zone 2: inzet van 50% van de dekkingsgraadpunten tussen de dekkingsgraad 135% en de actuele dekkingsgraad (maximaal 155%)
- Zone 3: inzet van 100% van de dekkingsgraadpunten tussen de dekkingsgraad 155% en de actuele dekkingsgraad

In zone 2 en 3 wordt eerst de dekkingsgraadruimte (d.w.z. het aantal dekkingsgraadpunten voor toeslag) bepaald om vervolgens de toeslagruimte te kunnen bepalen. Bevindt de actuele dekkingsgraad zich in zone 2 of 3, dan wordt de dekkingsgraadruimte uit de voorgaande zone(s) erbij opgeteld; de toeslag uit zone 1 wordt daarbij omgezet naar dekkingsgraadruimte

De methodiek van het toeslagbeleid in het transitie-FTK is in meer detail als volgt:

- De beleidsdekkingsgraad dient op de peildatum boven 105% te zijn (zoals wettelijk bepaald).
- Wanneer de actuele dekkingsgraad zich in zone 1 (tussen 110% en 135%) bevindt, is de toeslagruimte het resultaat van de formule:

$$\frac{\text{Actuele dekkingsgraad} - 110\%}{135\% - 110\%} \times 2,25\%$$

- Bij een actuele dekkingsgraad van 110% bedraagt de toeslagruimte 0%
- Bij een actuele dekkingsgraad van 135% bedraagt de toeslagruimte 2,25%
- Bij een actuele dekkingsgraad tussen 110% en 135% ligt de toeslagruimte pro rata tussen 0% en 2,25%

- Wanneer de actuele dekkingsgraad zich in zone 2 (tussen 135% en 155%) bevindt, wordt 50% van de dekkingsgraadpunten tussen de dekkingsgraad 135% en de actuele dekkingsgraad gehanteerd. De minimale en maximale dekkingsgraadruimte als de dekkingsgraad zich in deze zone bevindt, is circa 3,0%¹⁷ en circa 13,0%¹⁸. De toeslagruimte is het resultaat van de formule:

$$\frac{\text{Actuele dekkingsgraad}}{\text{Actuele dekkingsgraad} - \text{dekkingsgraadruimte}} - 100\%$$

- Bij een actuele dekkingsgraad van 135% bedraagt de toeslagruimte 2,25%
- Bij een actuele dekkingsgraad van 155% bedraagt de toeslagruimte 9,13%
- Wanneer de actuele dekkingsgraad zich in zone 3 (vanaf 155%) bevindt wordt 100% van de dekkingsgraadruimte tussen de dekkingsgraad 155% en de actuele dekkingsgraad gehanteerd. De minimale dekkingsgraadruimte in zone 3 is circa 13,0%. De toeslagruimte is het resultaat van bovenstaande formule bij zone 2.
- De toeslag conform deze methodiek wordt gemaximeerd op de gerealiseerde loonontwikkeling plus 2,25% (de maximale verhoging).
- Bij negatieve gerealiseerde loonontwikkeling plus 2,25% is de toeslag 0%.
- De hoogte van de actuele dekkingsgraad – en de daaruit af te leiden toeslagruimte – is leidend voor het vaststellen van de toeslagruimte.

Voorbeeld

Bij een actuele dekkingsgraad van 14,0% is circa 5,5% dekkingsgraadpunt beschikbaar voor toeslagruimte; bestaande uit circa 3%¹⁹ dekkingsgraadpunt in zone 1 plus 2,5% dekkingsgraadpunt uit zone 2 (50% van 5%-dekkingsgraadpunten). De toeslagruimte komt uit op: $14,0\% / (14,0\% - 5,5\%) - 100\% = 4,1\%$. Als de maximale verhoging 4,1% of hoger is, dan bedraagt de werkelijke toeslag 4,1%. Als de gerealiseerde maximale verhoging lager is dan 4,1%, bijvoorbeeld 3,0%, dan wordt de werkelijke toeslag 3,0%.

Voor incidentele toeslag blijven de huidige regels uit het FTK gelden.

Verlaging pensioenaanspraken

In afwijking op de tekst in paragraaf 7.5: Voldoet de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds niet aan het VEV... De toekomstige verlagingen zijn echter wel onvoorwaardelijk... geldt:

Er is in de transitieperiode (2023 tot en met 2027) sprake van een verlaging in de volgende gevallen:

- Als de dekkingsgraad per jaareinde lager is dan 90%: een onvoorwaardelijke verlaging zodat weer aan de minimale grens van 90% wordt voldaan. De onvoorwaardelijke verlaging mag gespreid worden tot het moment van invaren, maar vindt dus alsnog plaats in de jaren voor invaren (cf. art. 145p lid 4 Wvb).
- Als de dekkingsgraad zich per jaareinde onder het herstelpad naar de invaardekkingsgraad bevindt: een verlaging om met het herstelpad in het overbruggingsplan op de invaardekkingsgraad uit te komen. Voor het overbruggingsplan 2026 wordt uitgegaan van een invaardekkingsgraad van 110% per 1 juli 2027.
- Deze invaardekkingsgraad wordt opgenomen in het implementatieplan dat naar verwachting uiterlijk op 30 juni 2026 wordt ingediend bij de toezichthouder (cf. art. 145p lid 6 Wvb).

¹⁷ gelijk aan de maximale dekkingsgraadruimte in zone 1; $(135\% - (135\% / (1,0225)))$

¹⁸ gelijk aan de maximale dekkingsgraadruimte in zone 1 en 2 gezamenlijk; $(135\% - (135\% / (1,0225))) + 50\%$ van 20% dekkingsgraadpunten (verschil 155% en 135%)

¹⁹ $(135\% - (135\% / (1,0225)))$

Bijlage 8 – Waarderingsgrondslagen

Het algemeen bestuur stelt het beleid en/of de beleidsuitgangspunten voor het vaststellen van een waarderingsgrondslag of aannahme vast. De verantwoordelijke uitvoerende bestuurder kan - binnen het gestelde beleid of de gestelde beleidsuitgangspunten - waarderingsgrondslagen actualiseren. Indien aanpassing van methodiek en/of uitgangspunten vereist is, besluit het algemeen bestuur.

Waarderingsgrondslag	Huidige parameter	Laatst gewijzigd	Laatste onderzoek	"Periodiek onderzoek en/of aanpassing	Eerstvolgend (gepland) onderzoek	Toelichting	Paragraaf in ABTN
Prognosetafel	AG2024	2024	2024	Iedere 2 jaar	2026	Het pensioenfonds hanteert de meest recente publicatie van het AG	4.3
Startjaar	2026	n.v.t.	n.v.t.	Jaarlijks automatisch	n.v.t.	Het startjaar van de prognosetafel past bij de toepassing waarop het betrekking heeft. Bijv. voor de premie 2025 wordt startjaar 2025 gehanteerd.	4.3
Ervaringssterfte	Fondsspecifiek	2024	2024	Iedere 2 jaar	2026	Het pensioenfonds hanteert de ervaringssterfte uit het meest recente ervaringssterfte onderzoek	4.3
Leeftijdverschil (Man -/- Vrouw)	3 jaar	Onbekend	2023	Iedere 5 jaar	2028		4.3
Partnerfrequentie - t.b.v. TV	H=100%	Onbekend	Onbekend	n.v.t.	n.v.t.	De veronderstelling is iedereen heeft een partner	4.3
Partnerfrequentie - t.b.v. kostendekkende risicopremies	Tabel partnerfrequenties	Onbekend	2022	Iedere 5 jaar	2027		4.5
(Latent) wezenpensioen	2 mln.	Onbekend	Onbekend	n.v.t.	n.v.t.		4.3

Waarderingsgrondslag	Huidige parameter	Laatst gewijzigd	Laatste onderzoek	"Periodiek onderzoek en/of aanpassing	Eerstvolgend (gepland) onderzoek	Toelichting	Paragraaf in ABTN
Opslag toekomstige uitvoeringskosten (excasso)	2,8%	2022	2024	Jaarlijks toetsing ledere 3 jaar herijking	2026 2027	Eerstvolgende herijking bij overgang naar WTP; wel onder voorbehoud van jaarlijkse toetsing	4.3
Opslag PVI (premie vrijstelling bij arbeidsongeschiktheid)	3,9%	2022	2022	ledere 3 jaar	2026	Gezien het opnieuw vaststellen van de feitelijke premie in 2027 nader onderzoek in 2026	4.5
Revalidatiekans	17,0%	2022	2022	ledere 3 jaar	2026	Door omstandigheden niet onderzocht in 2025; daarom nader onderzoek in 2026	4.2
Toetredingsfrequenties	Fondsspecifiek	2022	2023	ledere 3 jaar	2026	Deze aannamen voor een bestandsontwikkeling worden gebruikt voor projecties/analyse van de balans van het pensioenfonds naar de toekomst.	
Kenmerken instroompopulatie en carrière	Fondsspecifiek	2022	2023	ledere 3 jaar	2026		
Uittredingsfrequenties	Fondsspecifiek	2022	2023	ledere 3 jaar	2026		
Bestandsgroei (krimp/groei)	Fondsspecifiek	2022	2023	ledere 3 jaar	2026		
Kans op vervroegde pensionering	Fondsspecifiek	2022	2023	ledere 3 jaar	2026		
Kans keuze hoog-laag	Fondsspecifiek	2022	2023	ledere 3 jaar	2026		
Man/vrouw verhouding	Fondsspecifiek	2022	2022	ledere 5 jaar	2027		
							4.10

Bijlage 9 - Overzicht risicotaxonomie

